

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร

ปราณี นามวิชัย

คุณฉันทิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตุลาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณนิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณนิพนธ์ของ ปราณี นามวิชัย ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาคุณนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

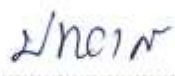
คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

คณะกรรมการสอบคุณนิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศรี)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุณนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาคุณนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. สญา ชีระวิชิตระกุล)

วันที่ A เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์การศึกษาคุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์นี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจ อบรมสั่งสอน และให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องอันเป็นประโยชน์ต่อคุณภาพของคุษฎีนิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ในความกรุณาอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความรู้วิชาการ ตลอดจน รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศิริ ประธานคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์ กรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ที่ให้คำแนะนำความถูกต้องของคุษฎีนิพนธ์ ทำให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยจนได้ เครื่องมือที่มีคุณภาพสำหรับการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้จะไม่สำเร็จล่วงไปด้วยดี หากปราศจากความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูล ทุก ๆ ท่าน ที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้ ที่สำคัญเหนือสิ่งใด คือครอบครัว ทั้งบิดา มารดา ดร.ณัฐฉน พุเต็มวงษ์ และญาติสนิทมิตรสหายทุกท่านที่เป็น แรงผลักดันและให้กำลังใจต่อผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณในความร่วมมือจากทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน ทั้งกำลังกายและกำลังใจ จนคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งไม่อาจกล่าวนามได้หมดในที่นี้ เป็นที่สุด

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่บุพการี ของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

ปราณี นามวิชัย

58810123: สาขาวิชา: หลักสูตรและการสอน; กศ.ด. (หลักสูตรและการสอน)

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม/ ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์/ การศึกษาปฐมวัย
 ปรานี นามวิชัย: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิด
 แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในด้านเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้าน
 สมเด็จ กรุงเทพมหานคร (A DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM FOR
 CREATIVE PROBLEM SOLVING LIFE SKILL FOR PRESCHOOL CHILDREN AT
 MASSAYID BAN SOMDED COMMUNITY PRE-SCHOOL CHILDREN CENTER IN
 BANGKOK) คณะกรรมการควบคุมคดียุติพันธ์: ปริญญา ทองสอน, ศษ.ด., วิจิต สุรัตน์เรืองชัย,
 กศ.ด., 226 หน้า. ปี พ.ศ. 2563.

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาและพัฒนา (Research and development) มีวัตถุประสงค์เพื่อ
 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
 ของเด็กปฐมวัย 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิด
 แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยสำหรับครูปฐมวัยหลังการฝึกอบรม และ 3) เพื่อศึกษา
 ความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง
 เป็นครูปฐมวัย จำนวน 10 คน และเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 3 จำนวน 20 คน ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อน
 วัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster
 random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หลักสูตรฝึกอบรมครู แบบทดสอบความรู้ แบบ
 ประเมินการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูปฐมวัย
 และแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็ก
 ปฐมวัย ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า $PNI_{modified}$ การทดสอบ
 ค่าทีแบบ dependent t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ได้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่าง
 สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีองค์ประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล
 จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมดำเนินการฝึกอบรม
 ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการฝึกอบรม
 โดยการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพอยู่ใน
 ระดับมาก

2) ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า (2.1) ครูปฐมวัยมีความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2.2) ครูปฐมวัยมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับมาก (2.3) ครูปฐมวัยมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

3) ความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังจากที่ได้รับการจัดประสบการณ์กับครูที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีความสามารถหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

58810123: MAJOR: CURRICULUM AND INSTRUCTION; Ed.D. (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

KEYWORDS: TRAINING CURRICULUM/ CREATIVE PROBLEM-SOLVING LIFE SKILL/ EARLY CHILDHOOD

PRANEE NAMWICHAI: A DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM FOR CREATIVE PROBLEM SOLVING LIFE SKILL FOR PRESCHOOL CHILDREN AT MASSAYID BAN SOMDED COMMUNITY PRE-SCHOOL CHILDREN CENTER IN BANGKOK. ADVISORY COMMITTEE: PARINYA THONGSORN, Ph.D., VICHIT SURATRUANGCHAI, Ed.D. 226 P. 2020.

The purposes of this research and development were: 1) to develop a training curriculum for creative problem-solving on life skill for preschool children at Massayid Ban Somded Community Pre-school Children Center Bangkok, 2) to implement and evaluate the results of the developed training curriculum for creative problem-solving life skill for the preschool children at Massayid Ban Somded Community Pre-school Children Center Bangkok for teachers after training, and 3) to study the life skills of the early childhood creative problem-solving thinking after being taught by the developed curriculum. The samples were selected by a cluster random sampling technique, consisted of 10 teachers and 20 early childhood students studying at Massayid Ban Somded Community Pre-school Children Center Bangkok. The research instruments were an achievement test, an evaluation form and a questionnaire. The data were analyzed by Mean , Standard Deviation , PNI_{modified} ,dependent t-test, and content analysis.

The research results were as follows:

1) The developed training curriculum for creative problem-solving life skill for the preschool children comprised of: principles and background, curriculum objectives, contents and learning experiences, activities, media and learning resources, and assessment and evaluation, the assessing the suitability of the training curriculum by the experts was found the the developed curriculum was highly suitable.

2) The results of the training courses were as follows: 1) the teachers had knowledge of experiences on life skills on creative problem-solving for early childhood children after the training significantly higher than before the training significantly difference at .05 level, 2) the preschool teachers possessed skills in writing lesson plan for developing the creative problem-solving life skill for the preschool children at the high level, 3) the teachers had positive opinions toward the training curriculum for creative problem-solving on skill for preschool children.

3. The results of training curriculum for creative problem-solving on life skill for preschool children at the organized follow-up phase was that the early childhood children had knowledge after the study significantly higher than before the study differently at .05 level of significance.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2560.....	20
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย.....	27
ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์.....	37
การสร้างและพัฒนาหลักสูตร.....	46
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม.....	52
แนวคิดการประเมินหลักสูตร.....	56
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น.....	60
แนวคิดของการวิจัยและพัฒนา.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ.....	64
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	79
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม.....	80
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม.....	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ชั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม.....	93
ชั้นตอนที่ 4 การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้.....	101
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	109
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม.....	109
ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม.....	113
ตอนที่ 3 ผลทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อหาประสิทธิภาพ.....	128
ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้.....	133
5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	137
สรุปผลการวิจัย.....	138
อภิปรายผล.....	140
ข้อเสนอแนะ.....	144
บรรณานุกรม.....	146
ภาคผนวก.....	157
ภาคผนวก ก.....	158
ภาคผนวก ข.....	166
ภาคผนวก ค.....	185
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	226

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แสดงเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย..... 99
2	ค่าเฉลี่ย ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (n=32)..... 110
3	ค่า PNI _{modified} ของความคิดเห็นต่อระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้กับครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (n=32)..... 112
4	ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร (n=5)..... 117
5	ผลการประเมินความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม (n=10)..... 121
6	ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนนำร่องการฝึกอบรมและหลังนำร่องการฝึกอบรมเกี่ยวกับ การเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์ พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว(มูลนิธิทองทศ) กรุงเทพมหานคร (n=5)..... 122
7	ผลการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์เสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว(มูลนิธิทองทศ) (n=5)..... 123
8	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว(มูลนิธิทองทศ) (n=5)..... 124

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
9 คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 (n=10) ในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้านก่อนและหลังเรียน.....	125
10 ผลการประเมินความสามารถด้านทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=5).....	126
11 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการรู้จักแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=10).....	127
12 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการตัดสินใจของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=10).....	127
13 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=10).....	127
14 ผลการประเมินความรู้ของครูเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระ กรุงเทพมหานคร ก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม (n=10).....	129
15 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ของครูก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิด บ้านสมเด็จพระ กรุงเทพมหานคร (n=10).....	130
16 ผลการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัสยิดบ้านสมเด็จพระ กรุงเทพมหานคร (n=10).....	131
17 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัสยิดบ้านสมเด็จพระ กรุงเทพมหานคร (n=10).....	132
18 คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 (n=20) ในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังเรียน.....	134

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
19	ผลการประเมินความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=20)..... 134
20	ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=20)..... 136
21	ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการตัดสินใจของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=20)..... 136
22	ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=20)..... 136

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	108

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาคนในยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้ม ต่อการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น บุคคลที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของความเร็วความล้ำสมัยของเทคโนโลยี การสื่อสาร และวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กล่าวว่า การศึกษาต้องพัฒนาคนไทยให้เป็น คนที่รู้เท่าทันโลก ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันคน รู้วิธีการเรียนรู้ รู้วิธีคิดคือ คิดเป็น รู้วิธีการวิจัย และพัฒนาเป็นคนดีมีคุณภาพรู้เรารู้เขา เป็นคนดี เก่ง สุข ตามเป้าหมายที่คาดหวัง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งจากสภาพสังคมทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลง และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของบุตรหลานได้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย และส่งผลกระทบต่อพัฒนาปฐมวัย และเยาวชนเป็นอย่างมาก จากข้อมูลการกล่าวรายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2555 ของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) ซึ่งกล่าว โดยสรุปภาพรวมว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยว่ามีความก้าวหน้าไปกว่าเดิมหลายประการ แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาความมั่นคงในการดำรงชีวิตที่สืบเนื่องจากการขาดการเลี้ยงดูที่เหมาะสม จากพ่อแม่ ประกอบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจได้ส่งผลให้เด็กเยาวชนไทย ตกอยู่ในสถานะที่เปราะบางต่อปัญหาหลายประการ อีกทั้งการพัฒนาเด็กปฐมวัยจะต้องทำความเข้าใจหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ซึ่งประเทศไทยจะอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ แรกเกิด-6 ปี ถือเป็นช่วงชีวิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการปลูกฝังทักษะชีวิตและการพัฒนา สมองของเด็กจะพัฒนาอย่างรวดเร็วในช่วงห้าปีแรกของชีวิต ช่วงอายุปฐมวัยจึงเป็นช่วงเวลาที่เด็ก มีการพัฒนาทางการรับรู้ ภาษา สังคม อารมณ์และกล้ามเนื้ออย่างรวดเร็ว การพัฒนาทางสมอง ของเด็กขึ้นอยู่กับกระตุ้นทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของการเลี้ยงดูและระดับ การปฏิสัมพันธ์ที่เด็กได้รับ เด็กทารกที่ได้รับการกอด หยอดล้อ อาหารและกระตุ้นทางการมองเห็น จะได้เปรียบเด็กที่ไม่ได้รับหลายเท่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดมีโอกาที่จะพัฒนา

ทักษะทางการรับรู้ ภาษา อารมณ์และสังคมอย่างเต็มที่ มีโอกาสที่จะเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ แข็งแรง มีความเชื่อมั่นและรู้จักคุณค่าของตนเองมากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ การพัฒนาในแต่ละด้านนี้ล้วนแต่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นผู้ใหญ่ เพราะประสบการณ์ในวัยเด็ก เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความเป็นตัวตนเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ และแม้สภาพแวดล้อมของบ้านจะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในช่วงชีวิตวัยเด็ก อย่างไรก็ตาม แต่พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็ยังจำเป็นต้องอย่างยั้งที่จะต้องส่งเด็กให้ไปรับบริการการพัฒนาเด็กปฐมวัยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น สถานเลี้ยงเด็กของเอกชน หรือถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองอาศัยอยู่ในต่างจังหวัด ก็มักจะพาเด็กปฐมวัยไปเข้ารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือหากอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครก็มักจะพาเด็กปฐมวัยไปเข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองต้องไปทำงานนอกบ้าน และไม่มีญาติผู้ใหญ่ช่วยดูแลเด็กอยู่ที่บ้าน (Thomas, 2009)

จงจิตต์ ฤทธิรงค์, สุภรต์ จรัสสิทธิ์ และธีรณรงค์ สกุลศรี (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการให้บริการของศูนย์การศึกษาก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าพ่อแม่ผู้ปกครองส่วนมากทราบว่าพัฒนาการของเด็กแรกเกิดจนถึง 3 ปี เป็นช่วงที่มีความสำคัญมาก พ่อแม่ผู้ปกครองให้เหตุผลของการมาใช้บริการสถานเลี้ยงเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของบุตร แม้ผลการวิจัยเชิงพื้นที่โดยสร้างรัศมีรอบสถานเลี้ยงเด็ก 5 กิโลเมตร จะพบว่าสถานเลี้ยงเด็กในกรุงเทพมหานครมีการกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งหมด แต่พ่อแม่ผู้ปกครองร้อยละ 17 และ 35 ตอบว่าขาดสถานเลี้ยงเด็กใกล้ที่พักและที่ทำงานตามลำดับ เนื่องจากบริการของสถานเลี้ยงเด็กยังไม่ตอบสนองความต้องการด้านคุณภาพ การบริการ และอัตราค่าบริการ ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องพิจารณาสถานเลี้ยงเด็กที่อยู่ไกลออกไป นอกจากนี้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องการให้หน่วยงานรัฐให้การศึกษแก่ครูพี่เลี้ยงเพื่อให้มีศักยภาพในการดูแลเด็กให้มีพัฒนาการสมวัย และปรับปรุงสถานเลี้ยงเด็กให้สะอาดและปลอดภัยจึงจะทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเชื่อมั่นในการใช้บริการ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสถานเลี้ยงเด็กบางส่วนยังมีคุณภาพไม่เป็นที่น่าพอใจของผู้ปกครอง

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานะที่รับเลี้ยงเด็กและดูแลเด็กปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่ 2 ปีแต่ไม่เกิน 6 ปี ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนในกรุงเทพมหานคร และดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการชุมชน โดยมีอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กเป็นกลไกสำคัญที่จะนำบริการทางสังคมไปสู่การพัฒนาเด็กตามหลักวิธีการทางจิตวิทยา เพื่อให้เด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนได้รับการพัฒนาตามควรแก่วัยและมีความพร้อมที่จะก้าวไปสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนต่อไป อย่างไรก็ตาม ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน

ได้ดำเนินการภายใต้ภาวะข้อจำกัดหลายประการ เช่น งบประมาณ สถานที่คับแคบ อาสาสมัคร ผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการอบรมดูแลเด็ก แม้จะพบว่า มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานก็ตาม แต่กรุงเทพมหานครก็มีได้นิ่งนอนใจ และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา (สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, 2015)

กรุงเทพมหานครได้พยายามส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร โดยได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานของกรุงเทพมหานครเพื่อประเมินการดำเนินงานของ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร โดยมีแนวทางการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกับการประเมินเกณฑ์มาตรฐานตามแบบมาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เกณฑ์ มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครประกอบด้วยเกณฑ์การประเมิน 7 ด้าน 35 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ด้านการส่งเสริมสุขภาพ (2) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก (3) ด้านอาหาร สะอาดปลอดภัย (4) ด้านสถานที่สะอาดปลอดภัย (5) ด้านบุคลากร (6) ด้านการเสริมสร้าง ประสบการณ์ชีวิต และ (7) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งผลการประเมินเป็น 4 ระดับ คือ ผ่านระดับดีมาก ผ่านระดับดี ผ่านระดับพื้นฐาน และ ไม่ผ่าน ผลการประเมินในปี พ.ศ. 2560 ปรากฏว่า มีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเข้ารับ การประเมิน จำนวน 307 ศูนย์ ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 305 ศูนย์ โดยผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับ ดีมาก จำนวน 123 ศูนย์ ระดับดี จำนวน 142 ศูนย์ ระดับพื้นฐาน จำนวน 40 ศูนย์ และไม่ผ่านการ ประเมิน จำนวน 2 ศูนย์ (สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, 2017) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็น ว่าคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานครมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์ที่เปิด ให้บริการเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่ช่วงอายุ 2 ปี ถึง 5 ปี มีครูและผู้เลี้ยงดูเด็ก จำนวน 10 คน และมีเด็กก่อน วัยเรียน จำนวน 80 คน ในปี พ.ศ. 2558 ศูนย์ดังกล่าวได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ., 2558, หน้า 2) ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของ สมศ. แต่เป็นการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรกของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ในปี พ.ศ. 2558 ผลการประเมิน ในส่วนที่เกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียนโดยตรง ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ที่ 3 เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย และตัวบ่งชี้ที่ 4 เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัยได้ระดับคุณภาพพอใช้ ผลการประเมินในส่วน ที่เกี่ยวกับครู ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ที่ 6 ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก เป็นสำคัญได้ระดับคุณภาพพอใช้ และผลการประเมินในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ปรากฏว่า ตัวบ่งชี้ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษาได้ระดับคุณภาพพอใช้

เช่นเดียวกัน ผลการประเมินคุณภาพตัวบ่งชี้ที่ 8 ประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพภายใน และตัวบ่งชี้ ที่ 11 ผลการดำเนินงาน โครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาได้ระดับ คุณภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วน และตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการส่งเสริมและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่ สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาได้ระดับต้องปรับปรุง

จากการที่ผลจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน) ในปี พ.ศ. 2558 ตัวบ่งชี้ที่ 4 เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย และตัวบ่งชี้ที่ 6 ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญได้ระดับพอใช้ ซึ่งถือปัจจัยสำคัญในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา ทักษะชีวิตด้านการคิดของเด็กปฐมวัย (สมศ., 2558, หน้า 2) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของ ผู้วิจัยประเมินความสามารถทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้วยแบบประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน พบว่า เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมีทักษะเบื้องต้น เรื่อง (1) ความภาคภูมิใจในตนเอง (2) ทักษะทางสังคม (3) การช่วยเหลือตนเอง และ (4) การคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ คิดเป็นร้อยละ 43.67, 46.77, 49.78 และ 43.24 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่าเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์ พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตในการ คิดแก้ปัญหาที่จำเป็น และผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูและผู้เลี้ยงดูเด็กก็พบว่าครูบางคนและผู้เลี้ยงดูเด็กทุก คนไม่ได้จบการศึกษาทางด้านการศึกษาปฐมวัย ครูและผู้เลี้ยงดูเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการจัด ประสบการณ์ทางด้านทักษะชีวิตเบื้องต้นให้กับเด็กก่อนวัยเรียน เขียนแผนการจัดการประสบการณ์ ไม่ถูกต้อง และไม่เข้าใจวิธีการวัดและประเมินผลความสามารถของเด็กปฐมวัยในการคิดแก้ปัญหา ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ซึ่งระบุไว้ในสภาพที่พึงประสงค์ตามระดับช่วง อายุ อีกทั้งครูที่สำเร็จการศึกษาทางด้านการศึกษาปฐมวัย ก็มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการ สอนไม่เกิน 3 ปี (ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ, 2560) นอกจากนี้ ครูและ ผู้เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จทุกคนก็มีความต้องการและ สนใจที่จะพัฒนาทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็ก ปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้มีความอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต ชอบเล่น และสำรวจ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว จำเป็นต้องพร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น ทักษะที่ควรได้รับการพัฒนาและปลูกฝังตั้งแต่เด็กปฐมวัย และการที่เด็กปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจ ในความหมายและความสำคัญของทักษะชีวิต มีทักษะกระบวนการคิด และรู้จักการแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ ที่สามารถเสริมสร้างได้ หากเด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ หลากหลาย ไม่เพียงแต่สร้างทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมเหมาะสม ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น แต่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการปรับตัวในอนาคตอีกด้วย

จากการที่ครูและผู้เลี้ยงดูเด็กสนใจที่จะพัฒนาทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้แก่เด็กปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาครูในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จให้มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้แก่เด็กปฐมวัย โดยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร

ทักษะชีวิตที่สำคัญอีกด้านหนึ่งสำหรับเด็กปฐมวัยคือทักษะชีวิตด้านการคิดซึ่งจะช่วยให้เด็กแสดงออกถึงความคิดและการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล และการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2551, หน้า 15) ได้กล่าวว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นความสามารถของบุคคลในการผสมผสานความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบเดิม การคิดหลายแง่หลายมุมประสมประสานกันจนได้ผลผลิตใหม่นั้นเป็นกระบวนการคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น เมื่อคนเรามุ่งคิดไปสู่จุดหมายที่แปลกและใหม่

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง เช่น การเข้าใจตนเองและผู้อื่น การยอมรับความแตกต่างของบุคคล การมีจริยธรรมและคุณธรรม การมีทักษะการสื่อสาร ความกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง การมีทักษะความคิดสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เยาวชนเข้มแข็งขึ้น สามารถพัฒนาปรับปรุงตนเองให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และช่วยให้เยาวชนปรับเปลี่ยนตนเองให้มีพฤติกรรมที่ดีได้ (World Health Organization [WHO], 1993, p. 5)

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นเกี่ยวกับทักษะชีวิต จะเห็นได้ว่าทักษะชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นที่หลาย ๆ หน่วยงานให้ความสำคัญและได้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางอีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลาย ๆ ประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ซึ่งในปัจจุบันเด็กไทยใช้ชีวิตท่ามกลางความสับสนวุ่นวายที่ประกอบไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีพ่อ แม่ และผู้ปกครองคอยช่วยเหลือตลอดเวลา ทำให้เด็กไม่มีโอกาสได้ลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และปัญหาครูและโรงเรียนกับการจัดการศึกษาที่ไม่ส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นต้น

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่ได้นำเสนอ แสดงให้เห็นว่า เด็กยังขาดการใช้ทักษะชีวิตด้านการคิดในการดำรงชีวิตเพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จึงพิจารณาเห็นว่าการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยครูเป็นผู้ออกแบบกิจกรรม มีความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดประสงค์มุ่งพัฒนาความสามารถของครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยและพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร
 2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ในประเด็นต่อไปนี้
 - 2.1 ความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
 - 2.3 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรหลังฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
3. เพื่อศึกษาความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากครูที่ผ่านการฝึกอบรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูปฐมวัย จำนวน 32 คน และเด็กปฐมวัย จำนวน 250 คน ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 5 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จตุรมิตร ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนบ้านสวนพลู ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวัดน้อย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 10 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหา ดังนี้

2.1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการฝึกอบรมแบบ On the Job Training (OJT)

2.2 ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตของระยะเวลาในการวิจัย

3.1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานครดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

3.2 การเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

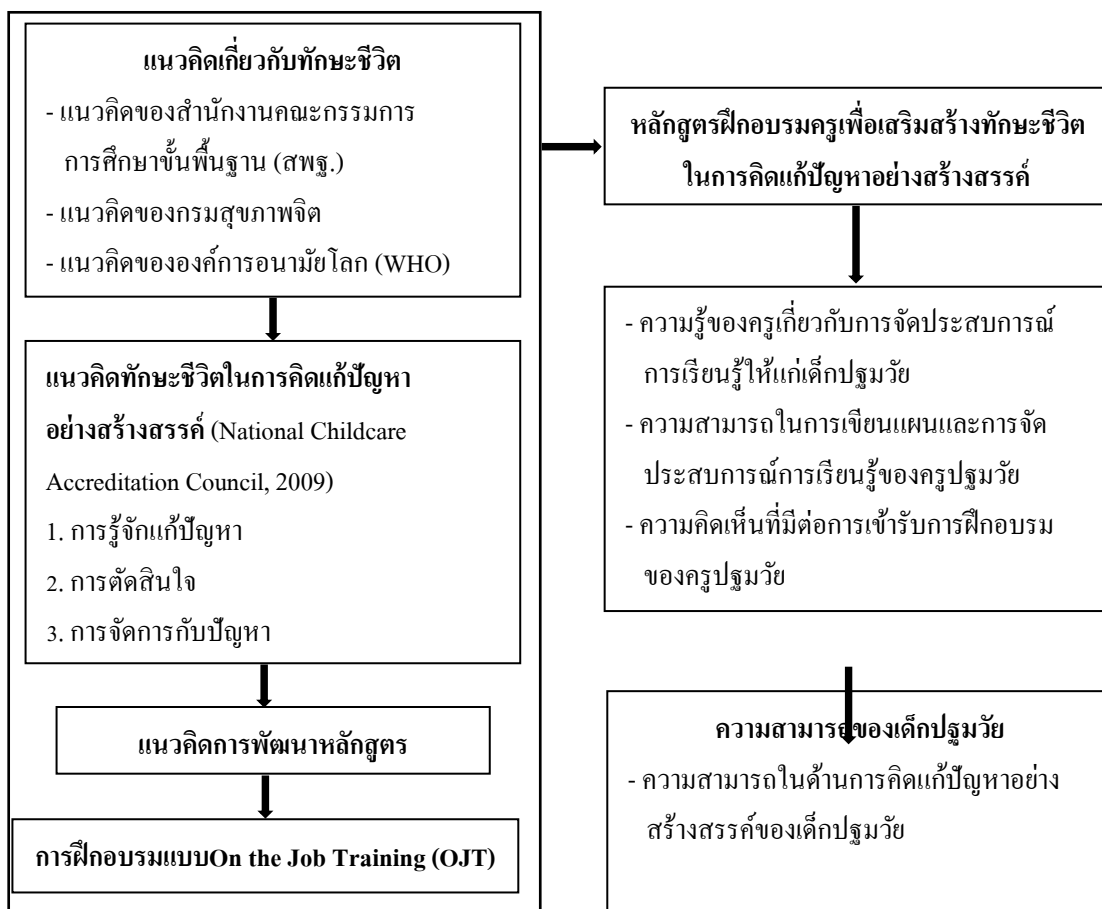
4. เนื้อหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เป็นแผนการฝึกอบรม 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 ด้านการรู้จักแก้ปัญหา หน่วยที่ 2 ด้านการตัดสินใจ หน่วยที่ 3 ด้านการจัดการกับอารมณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ที่ช่วยพัฒนาให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาครูปฐมวัยให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และความสามารถในการเขียนแผนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับบริบทในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของแต่ละแห่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเป็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู หมายถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 4 ชั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การจัดทำหลักสูตรฉบับร่าง และการตรวจสอบร่างหลักสูตร 3) การทดลองใช้และการศึกษาผลการใช้หลักสูตร 4) การประเมินและการปรับปรุงหลักสูตร

2. หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร หมายถึง เอกสารประกอบการฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการฝึกอบรมแบบ On the Job Training (OJT) เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูปฐมวัยในด้านความรู้ ความสามารถ และความคิดเห็นต่อ

หลักสูตรฝึกอบรม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของการฝึกอบรม ได้แก่ หน่วยที่ 1 ด้านการรู้จักปัญหา หน่วยที่ 2 ด้านการตัดสินใจ และหน่วยที่ 3 ด้านการจัดการกับอารมณ์ กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อ อุปกรณ์และการวัดผลประเมินผล

3. ผลการใช้หลักสูตร หมายถึง ความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย เกิดขึ้นหรือเพิ่มพูนขึ้น โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้น โดยมุ่งให้พัฒนาความสามารถใน 3 ด้าน ได้แก่

3.1 ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านการอบรมโดยใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งกำหนดใน 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ด้านการรู้จักปัญหา หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ด้านการตัดสินใจ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งพิจารณาจากคะแนนทดสอบก่อนและหลังการอบรม

3.2 ความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมมาใช้ในการปฏิบัติการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยในชั้นเรียน และประเมินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย ผู้เข้ารับการอบรม โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ได้ดำเนินการนิเทศติดตามและให้ความช่วยเหลือแบบกัลยาณมิตร ซึ่งพิจารณาจากแผนและการสังเกตพฤติกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครู

3.3 ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมของครูปฐมวัย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งพิจารณาจากแบบสอบถามความคิดเห็นหลังจากได้รับการอบรม

4. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 2-5 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร

5. ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ซึ่งกำหนดแนวทางในการวัดความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ ซึ่งพิจารณาจากการประเมินความสามารถในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้การวิจัยนี้ดำเนินไปตามขั้นตอน ผู้วิจัยจึงเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอันประกอบด้วยหัวข้อที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิต
2. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560
3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
4. ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
5. การสร้างและพัฒนาหลักสูตร
6. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
7. แนวคิดการประเมินหลักสูตร
8. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
9. แนวคิดของการวิจัยและพัฒนา
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตเป็นการคำที่ใช้กันในวงการการศึกษาและจิตวิทยา ในภาษาอังกฤษ เรียกว่า Skill เป็นทักษะที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันจนเกิดความชำนาญ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของทักษะชีวิตไว้ดังนี้

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลด้วยการแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์สามารถจัดการกับความต้องการ ความขัดแย้ง และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง ตลอดจนสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2545) สอดคล้องกับ ชบา พันธุ์ศักดิ์ (2550) ที่กล่าวว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการจัดการความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพทั้งอารมณ์และการรู้จัก สามารถแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต

กฤษฎา ปัญญา (2552) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถ
ขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคล เป็นความสามารถที่ประกอบไปด้วยความรู้
เจตคติ และทักษะในอันที่จะทำให้บุคคลมีความพร้อมที่จะเผชิญหน้าและรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น
ในสภาพ สังคมปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997, p. 1) ให้ความหมายทักษะชีวิตว่าหมายถึง
ความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมทำให้บุคคลสามารถจัดการกับสิ่งท้าทาย
ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับองค์การยูนิเซฟ (UNICEF, 2014) ที่ให้ความหมายทักษะชีวิต
ว่าหมายถึง ความสามารถทางสังคมจิตวิทยาสำหรับการปรับตัวและพฤติกรรมทางบวกที่ทำให้
บุคคลสามารถจัดการกับความต้อ้งการและสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวัน

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1993) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตไว้ว่า ทักษะชีวิต
หมายถึง ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและให้มีพฤติกรรมในทางที่เหมาะสมที่จะสามารถให้
บุคคล จัดการกับความต้อ้งการ และสิ่งต่าง ๆ ที่มากระตุ้นในชีวิตประจำวัน

จากความหมายของทักษะชีวิตที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ทักษะชีวิต
หมายถึง สิ่งที่สำคัญและจำเป็นในการดำรงชีวิต เป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของเด็ก เพื่อให้
สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมตัวเด็กและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการอยู่
ร่วมกับผู้อื่นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาการต่าง ๆ ของโลก
ยุคโลกาภิวัตน์และปัญหาต่าง ๆ ของประเทศมีความสลับซับซ้อนเกี่ยวกันทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม
และการเมือง ทำให้ประชาชนในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยมีความยากลำบากในการดำรงชีวิต
มากขึ้น ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้สภาวะแห่งการแข่งขันสูงกว่าในอดีต ดังนั้น มนุษย์
ไม่ใช่เพียงแค่ มีร่างกายที่สมบูรณ์เท่านั้น หากแต่มนุษย์ยังต้องเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้
ด้วย ดังนั้นบุคคลจึงควรมีความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ
สุข ซึ่งทักษะดังกล่าว ก็คือ ทักษะชีวิต (อมรศรี ศรีอินทร์, 2551) เนื่องจากชีวิตของมนุษย์เกี่ยวข้องกับ
ปัจจัยสามประการ นั่นคือ ร่างกาย สังคมและจิตใจ ซึ่งจะส่งผลต่อกันตลอดเวลา มนุษย์หรือ
บุคคลจึงควรมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็น
สุขและนำมาซึ่งความสำเร็จ อันได้แก่ 1) ทักษะชีวิตทางด้านร่างกาย บุคคลควรมีความรู้ความสามารถ
หรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง การปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
2) ทักษะชีวิตทางด้านสังคม บุคคลควรมีความรู้ความสามารถหรือเชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทชีวิต
การติดต่อสื่อสารที่ดีกับผู้อื่น การแสดงออกที่เหมาะสม 3) ทักษะชีวิตทางด้านจิตใจ บุคคลควรมี

ความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง การปรับพฤติกรรมตนเอง การตัดสินใจที่ดีการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้เป็นอย่างดีนั้น ไม่ใช่มีเพียงแต่ความฉลาดทางด้านสติปัญญาเท่านั้นแต่จะต้องเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีร่วมด้วย ได้แก่ดีเก่ง สุข ซึ่งเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของทักษะชีวิตนั่นเอง (เทพ สงวนกิตติพันธ์, 2545)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต

การพัฒนาทักษะชีวิตด้านการคิดของเด็ก โดยเฉพาะในช่วง 6 ปี แรกของชีวิต ถือเป็นระยะที่สำคัญที่สุดในการวางรากฐานทักษะชีวิตในด้านการคิดที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของเด็กที่จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ นั้นอาจใช้แนวคิด ทฤษฎีที่หลากหลายซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตตั้งแต่ช่วงปฐมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดดังกล่าวของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กปฐมวัยและการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของการพัฒนาทักษะชีวิต ทฤษฎีเหล่านี้ไม่ได้แยกออกเป็นส่วนตัวใดส่วนหนึ่งแต่ทฤษฎีทั้งหมดจะมีส่วนสนับสนุนต่อวิธีที่จะพัฒนาทักษะชีวิตซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา

1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพือาเจท์

พือาเจท์ หรือฌอง พือาเจท์ (Jean Piaget) เกิดเมื่อ ค.ศ. 1896 ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และเสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. 1980 เป็นนักทฤษฎีคนสำคัญที่ได้รับการยอมรับอย่างมากในเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญา ทั้งนี้ พือาเจท์เชื่อว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ ประสบการณ์ที่ได้รับ และค่านิยมที่ถ่ายทอดมาจากสังคม ทั้งนี้ พือาเจท์เชื่อว่า สกิมา (Schema) คือ โครงสร้างความรู้ของมนุษย์เราที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยการรับเอาความรู้ใหม่เข้ามาในโครงสร้าง (Assimilation) และปรับโครงสร้างความรู้เดิมให้เข้ากับความรู้ใหม่ (Accommodation) เพื่อให้เกิดความสมดุล (Equilibration) กระบวนการนี้จะนำไปสู่การพัฒนาทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ซึ่งการพัฒนาทางสติปัญญาของทุกคนมีลักษณะเดียวกันในช่วงอายุเท่ากัน และแตกต่างกันในช่วงอายุที่ต่างกัน โดยเริ่มจากการสัมผัส ต่อมาเกิดความคิดทางรูปธรรม และพัฒนามาเรื่อยๆ จนถึงนามธรรมเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับขั้น (อรุณี ทรดาล, 2548, หน้า 2-11)

พัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของพือาเจท์แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (แรกเกิดถึง 2 ปี) ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (อายุ 2-7 ปี) ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (อายุ 7-11 ปี) และขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (อายุ 11 ปีขึ้นไป) สำหรับในเรื่องนี้จะกล่าวเฉพาะขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย 2 ขั้นตอนแรก ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) เด็กอายุแรกเกิดถึง 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ ตา หู ปาก จมูก ผิวสัมผัส และการเคลื่อนไหว เรียนรู้สิ่งแวดลอมรอบตัว ระยะเวลาเด็กยังไม่สามารถเชื่อมระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้ จะเห็นได้จากเด็กยังไม่สามารถติดตามมองหาวัตถุที่หายไปจากสายตา แต่จะเริ่มมองตามสิ่งของที่ตกจากมือ (Object permanence) ได้ในช่วงปลายของขั้นนี้ (นิตยา คชภักดี, 2543, หน้า 33) ตลอดทั้งขั้นนี้เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

2. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational stage) เด็กอายุ 2-7 ปี แบ่งลักษณะการเตรียมการรู้คิดของเด็กเป็น 2 ระยะ คือ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2555)

ช่วงอายุ 2 – 4 ปี เด็กจะเริ่มพัฒนาการใช้ภาษาได้ดีขึ้นและเรียนรู้การใช้สัญลักษณ์ (ภาษา) หรือสัญลักษณ์ (ท่าทาง) ในการสื่อความหมายเพิ่มมากขึ้น ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ของเด็กเกิดจากการเลียนแบบบุคคลและสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ทำให้เกิดเป็นภาพในใจที่เด็กแสดงออกมาจากสิ่งที่เด็กรับรู้ทางกายภาพหรือสิ่งที่มองเห็นมากกว่าการรู้คิดด้วยตนเอง ในระยะนี้เด็กปฐมวัยจึงไม่สามารถคิดอย่างมีเหตุผลหรือคิดย้อนกลับได้ (Irreversibility) และยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง (Egocentrism) โดยเชื่อว่าความคิดของตนเองเป็นใหญ่ที่สุด ไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่นที่อาจแตกต่างจากความคิดของตนเองได้

ช่วงอายุ 4 – 7 ปี เด็กจะเริ่มเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวัตถุในสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น รู้จักใช้สิ่งที่เป็นตัวแทน (Representation) ในการสื่อความคิดภายในจากจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ อันนำไปสู่การทำความเข้าใจในความหมายของสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงมากขึ้น ในระยะนี้เด็กจะเรียนรู้และจดจำสิ่งต่างๆ รอบตัวได้ดีขึ้น สามารถเชื่อมโยงภาพในใจและคาดการณ์สถานการณ์บางอย่างล่วงหน้า (Intuitive Thought) จากประสบการณ์ซ้ำ ๆ ที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะยังไม่สมจริงนัก รู้จักแยกประเภทและจัดหมวดหมู่สิ่งของ (Classification) เริ่มเข้าใจสภาพเดิมของสิ่งต่างๆ (Transformation) เมื่ออายุมากขึ้นเด็กจะเรียนรู้และสามารถทำความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุและผลตามหลักความเป็นจริงได้มากขึ้นทีละเล็กละน้อย

สรุปได้จากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพือาเจท์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และจากทฤษฎีได้นำไปสู่การปฏิบัติโดยเชื่อว่า การเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการ และธรรมชาติการเรียนรู้ ตามความสามารถและความสนใจของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิด กระตุ้นให้เด็กเรียนรู้จากการกระทำผ่านกิจกรรมที่หลากหลายจะช่วยพัฒนาการคิดของเด็กปฐมวัย แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพือาเจท์ชี้แนะให้เห็นว่าการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดให้เด็กปฐมวัยนั้นต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และจัดประสบการณ์

การเรียนรู้ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ซึ่งเป็นประสบการณ์ขั้นต้นของการพัฒนาการในด้าน การคิดของเด็กปฐมวัยถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ทักษะชีวิต

1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของไวโกตสกี

ไวโกตสกี หรือเลฟ ไวโกตสกี (Lev Vygotsky) เกิดเมื่อ ค.ศ. 1896 เป็นนักจิตวิทยา ชาวรัสเซีย และเสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. 1934 ไวโกตสกีได้พัฒนาทฤษฎีทางสติปัญญา ชื่อว่า ทฤษฎี วัฒนธรรมทางสังคมโดยมีความเชื่อว่า ความสามารถทางสติปัญญาของเด็กเป็นผลมาจากการมี ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและบริบทของสังคม ทั้งนี้โครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กจะพัฒนาขึ้นเมื่อ เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในสังคม ถึงแม้แต่ละสังคมจะมีลักษณะแตกต่างกัน แต่สิ่งที่เด็กได้ เรียนรู้จากสังคมเหมือน ๆ กันหมด คือ ทักษะการใช้ภาษา กฎกติกาของสังคม วัฒนธรรมและ ประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ทักษะทางภาษามีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาทาง สติปัญญา (Wardle, 2003, pp. 277-278 อ้างถึงใน อรุณี หรดาล, 2548, หน้า 2-12)

ในมุมมองของไวโกตสกี การที่เด็กมีโอกาสใช้ภาษาพูดคุยกับผู้ใหญ่เกี่ยวกับ ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันทุกวันมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะไม่เพียงแต่สร้างความรู้ ทางภาษาเท่านั้นแต่ยังทำให้เด็กตระหนักในความคิดและการแปลความหมายของประสบการณ์ ที่ตนเองได้รับ ทั้งนี้ ไวโกตสกีเชื่อว่า การสนทนาพูดคุยกันนั้นมีความจำเป็นทำให้เกิดความชัดเจน ในประเด็นสำคัญและยังช่วยให้คนเราเรียนรู้จากการติดต่อสื่อสารมากขึ้น เด็กแก้ปัญหาโดยใช้ คำพูดช่วยเช่นเดียวกับใช้ตาและมือ สิ่งสำคัญในความคิดของไวโกตสกี คือ ความคิดที่ว่าเด็กสังเกต การสนทนาก็คือ ความกลมกลืนกันของการรับรู้ คำพูด และการกระทำ ซึ่งทำให้เด็กเข้าใจ ในสถานการณ์นั้น หรือกล่าวได้ว่าเด็กแปลบริบท การแสดงออกทางสีหน้า และภาษาร่างกาย เพื่อเข้าใจความหมาย นอกจากนี้ ไวโกตสกีได้พัฒนาแนวคิดสำคัญที่ควรกล่าวถึง คือ สภาวะ การเรียนรู้ของเด็ก (Zone of proximal development) ซึ่งไวโกตสกีอธิบายว่า เป็นระยะห่างระหว่าง สิ่งที่เด็กสามารถทำได้ด้วยตนเองตามลำพังกับการที่เด็กสามารถทำได้โดยการช่วยเหลือจากบางคน ที่มีทักษะและประสบการณ์มากกว่าอาจเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กอื่น ทั้งนี้ไวโกตสกีเชื่อว่า ปัจจัยสำคัญ มิใช่เด็กเกิดความรู้หรือความเข้าใจเท่านั้นแต่เป็นความสามารถของเด็กที่จะเรียนรู้โดยได้รับการ ช่วยเหลือ ตัวอย่างเช่น เด็กสองคนมีความสามารถในระดับเหมือนกัน แต่ระดับความสำเร็จต่างกัน เพราะความสามารถที่จะได้รับความสำเร็จจากการช่วยเหลือหรือการสอนจากผู้ใหญ่ต่างกัน จากเหตุผลนี้ ไวโกตสกีจึงคัดค้านการวัดความสามารถของเด็กด้วยแบบทดสอบทางสติปัญญา แต่เชื่อว่าผู้ใหญ่สามารถสังเกตว่าเด็กเรียนรู้อย่างไรในงานที่ทำ ซึ่งการสังเกตแสดงให้เห็น ความสามารถของเด็กได้มากเช่นเดียวกับคะแนนจากแบบทดสอบ (Pound, 2005, p. 40)

โดยสรุป ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของไวทสกี้เน้นว่า สติปัญญาของเด็ก จะพัฒนาขึ้นจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะสนับสนุนให้เด็กเรียนรู้ภาษา ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ภาษาจะพัฒนาตามลำดับขั้นจากการเลียนแบบเสียงที่ได้ยิน ซึ่งการพูด การชี้แนะและปฏิสัมพันธ์ของผู้ใหญ่จึงมีความหมายกับการเรียนรู้ภาษาจะสนับสนุนให้เด็กเรียนรู้ ทักษะชีวิตด้านการสื่อสารดียิ่งขึ้น

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้คือ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) โดยเน้นที่รูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมและความคิด (Cognition-Social Learning Theory) จากการศึกษาและวิจัยของแบนดูรา มีความเชื่อว่าเด็กเรียนรู้ในการแสดงพฤติกรรมโดยผ่านการสั่งสอนและจากการสังเกต อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมจะถูกเสริมแรงหรือปรับเปลี่ยนโดยผลของการกระทำหรือการตอบสนองของบุคคลอื่น ๆ ต่อพฤติกรรมของตนเอง เด็กมีการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมโดยผ่านการสังเกต และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มากกว่าแต่ผ่านการพูดหรือการสั่งสอน ดังนั้นเด็กควรจะได้รับ การสอนเกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการของการสั่งสอน (Instruction) การฝึกซ้อม (Rehearsal) และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) มากกว่าที่จะเพียงแค่ใช้การสั่งสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้แบนดูรายังเน้นเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถแห่งตน (Self-Efficacy) โดยได้ให้ความหมายของความเชื่อในความสามารถแห่งตนไว้ว่า ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ความเชื่อในความสามารถแห่งตนนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้และรักษาพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผชิญกับความกดดันทางสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมีประเด็นสำคัญ 2 ประการที่มีอิทธิพลต่อโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม ประการที่ 1 การพิจารณาถึงความจำเป็นของการช่วยให้เด็กและวัยรุ่นเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการหรือทักษะสำหรับการเผชิญกับลักษณะภายในตนเองของชีวิตทางสังคมที่ได้ดำเนินอยู่ เช่น การลดความเครียด (Stress Reduction) การควบคุมตนเอง (Self-Control) และการสร้างการตัดสินใจ (Decision-Making) เป็นต้น ประเด็นที่ประสิทธิภาพของการจัดโปรแกรม โปรแกรมทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมจำเป็นที่จะต้องจัดขึ้นด้วยกระบวนการที่เป็นธรรมชาติที่จะให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการส่วนใหญ่ที่ใช้ในการจัดโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมเพิ่มเติมนอกจากการใช้วิธีการสอน ได้แก่ การสังเกต การใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มเพื่อน (Ladd & Mize, 1983, pp. 127-157)

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

องค์ประกอบของทักษะชีวิตจะมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมและสถานที่ ซึ่งมีหน่วยงานและองค์การสำคัญได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้หลายแนวด้วยกัน ซึ่งทักษะ

ชีวิต หรือทักษะการดำรงชีวิต หมายถึง ผู้มีทักษะในการจัดการตนเอง ทักษะทางสังคม ทักษะในการจัดการงานอาชีพ โดยแบ่งออกเป็นทักษะย่อย 11 ทักษะ ดังนี้ 1) ทักษะในการเรียนรู้ 2) ทักษะในการบริโภค 3) ทักษะในการดูแลสุขภาพพลานามัย 4) ทักษะทางศิลปะ 5) ทักษะการรักษาสวัสดิภาพและความปลอดภัย 6) ทักษะการติดต่อสื่อสาร 7) ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม 8) ทักษะประชาธิปไตย 9) มีจิตสำนึกสาธารณะ 10) ทักษะการแก้ปัญหา พัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และ 11) ทักษะการจัดการและสร้างงานอาชีพ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548)

เทพ สงวนกิตติพันธ์ (2545, หน้า 8) ได้กล่าวถึงทักษะชีวิต ซึ่งมีปัจจัย 3 ประการ ที่ส่งผลให้มนุษย์หรือบุคคลสามารถอยู่ในสังคม ได้อย่างเป็นสุข และนำมาซึ่งความสำเร็จ ได้แก่

1. ทักษะชีวิตทางด้านร่างกาย หมายถึง บุคคลควรมีความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญกับการรู้จักตนเอง การปฏิบัติตนเองให้เป็นผู้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพของตน

2. ทักษะชีวิตด้านสังคม หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทของชีวิต การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การแสดงออกที่เหมาะสม ทักษะการสนทนาในสังคมการปฏิบัติตนที่ดีต่อครอบครัวและสังคม

3. ทักษะชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง บุคคลควรมีความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง การปรับพฤติกรรมตนเอง การตัดสินใจที่ดี การสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเอง การขจัดทุกข์และการสร้างสุข

แม็กเวล (Maxwell, 1981, pp. 7-8) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตว่าควรมีทักษะที่จำเป็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ทักษะด้านความรู้ในตนเอง และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Knowledge or SelfAwareness Skills) ในด้านความรู้ในตนเองและการรู้ในข้อจำกัดของตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์อย่างมหาศาลโดยที่จะขาดเสียมิได้ตัวอย่างเช่น ทักษะการประเมินตนเอง หรือการค้นหาข้อดีและข้อด้อยของตนเองในขอบเขตของชีวิต ทักษะของการเข้าใจแรงจูงใจในตนเองความปรารถนาความชอบ และการกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเองอย่างชัดเจน เป็นต้น

2. ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Skills) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอยู่รวมกันและใช้ชีวิตร่วมกัน ดังนั้นทักษะที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้แก่ ทักษะการแสดงออกทางอารมณ์ของตน ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการเข้าใจอารมณ์บุคคลอื่น ทักษะการตีความในแรงจูงใจของบุคคลอื่น ทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการต่อต้านความกดดันจากสังคม และทักษะการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) ชีวิตของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยจะต้องเผชิญกับความซับซ้อนทางสังคมที่เกิดขึ้น ดังนั้นทักษะการแก้ปัญหาจึงจำเป็นและมีความสำคัญในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทักษะการค้นหาข้อมูล ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดหาทางเลือกที่เหมาะสม ทักษะการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งทักษะต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับการนำไปประยุกต์กับขอบข่ายของชีวิตในด้านแต่ละด้านของบุคคล เช่น ชีวิตการทำงานชีวิตการเรียนชีวิตครอบครัว และชีวิตส่วนตัวของการใช้เวลาว่าง เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) กล่าวว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

จิระพันธ์ พูลพัฒน์ (2556) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมีทั้งหมด 17 ด้าน ได้แก่

1. การช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น
2. การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น
3. การวางแผนในการทำงาน
4. การแก้ปัญหาง่าย ๆ
5. การสื่อสารความคิดของตนให้บุคคลอื่นเข้าใจ
6. มารยาทในการรับประทานอาหาร
7. การปฏิบัติตนให้เหมาะสมในที่สาธารณะ
8. การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลตามวัย
9. การบอกเวลา
10. การดูแลสุขภาพของตนเอง
11. การจัดการกับความเครียด
12. การแต่งตัวได้ด้วยตนเอง
13. การอ่านสัญลักษณ์ในชุมชน
14. การใช้โทรศัพท์

15. การเดินทางด้วยยานพาหนะต่าง ๆ

16. การซื้อของ

17. การใช้เงิน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตสำคัญที่จะเพิ่มภูมิคุ้มกันให้กับเด็กในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัว ของผู้เรียนในอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึงการรู้ความถนัด ความสามารถจุดเด่น จุดด้อยของตนเองเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคลรู้จักตนเองยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจใน ตนเองและผู้อื่นมีเป้าหมายในชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึงการแยกแยะข้อมูล ข่าวสารปัญหาและสถานการณ์รอบตัววิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลัก เหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้องรับรู้ปัญหาสาเหตุของปัญหาหาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึงความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ ของบุคคลรู้สาเหตุของความเครียดรู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียดวิธีผ่อนคลายหลีกเลี่ยง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึงการเข้าใจมุมมองอารมณ์ความรู้สึกของ ผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและ ความต้องการ ของผู้อื่นวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้าง สัมพันธภาพที่ดีสร้างความ ร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขระดับ ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา

แนวทางการเสริมสร้างทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มุ่งพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้มีทักษะชีวิตจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่มีความรับผิดชอบและมีคุณค่าต่อสังคม มีความสามารถในการปรับตัวและมีทักษะในด้านการแก้ปัญหาเรียนรู้ผ่านการลงกระทำ และการมีปฏิสัมพันธ์ และความร่วมมือร่วมกับผู้อื่น ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานที่ 6 ไว้ว่า “มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยระบุสภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3-6 ปี ว่าเด็กปฐมวัยควรมี ทักษะการช่วงเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เช่น การอาบน้ำ แปรงฟัน เข้าห้องน้ำ การแต่งตัว และการรับประทานอาหาร เป็นต้น (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย, 2560, หน้า 30)

ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อม เป็นทักษะสำคัญที่ทุกคนต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ในช่วงปฐมวัย การสร้างโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิด กระตุ้นให้เด็กสนใจเรียนรู้โดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าผ่านการลงมือปฏิบัติ และการปฏิสัมพันธ์กับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะสนับสนุนให้เด็กเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะชีวิตด้านคิดของเด็กดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าจากแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของเด็ก เป็นความสามารถที่ส่งผลให้มนุษย์หรือบุคคลสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีทักษะในการแก้ปัญหา สื่อสารความคิดความต้องการของตนเอง การเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น การแสดงออกที่เหมาะสมตามสถานการณ์ รู้จักตัดสินใจและควบคุมอารมณ์ของตนเอง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปต่อครอบครัวและสังคม ได้ดียิ่งขึ้น

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

กระทรวงศึกษาธิการ (2560) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษ เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3- 6 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพและมีความพร้อม ในการเรียนรู้ต่อไป จึงกำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับเด็กเมื่อจบการศึกษาระดับปฐมวัย ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขนิสัยที่ดี
2. สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่ดีงาม
3. มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย

และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4. มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย
- มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์**

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์จำนวน 12 มาตรฐานประกอบด้วย

1. พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน คือ
 - มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

มาตรฐานที่ 4 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

มาตรฐานที่ 5 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

3. พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานที่ 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1-3 ปีการศึกษา โดยประมาณ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เวลาเรียนสำหรับเด็กจะขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 180 วันต่อ 1 ปีการศึกษา ในแต่ละวันจะใช้เวลาไม่น้อยกว่า 5 ชั่วโมง โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนด ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรเรียนรู้ ดังนี้

1. ประสบการณ์สำคัญ เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนนำไปใช้ในการออกแบบการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ และได้รับการส่งเสริมพัฒนาการครอบคลุมทุกด้าน ดังนี้

1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและระบบประสาท ในการทำกิจวัตรประจำวันหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ และสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสดูแลสุขภาพและสุขอนามัย สุขนิสัย และการรักษาความ

1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกของตนเองที่เหมาะสมกับวัย ตระหนักถึงลักษณะพิเศษเฉพาะ ที่เป็นอัตลักษณ์ ความเป็นตัวของตัวเอง มีความสุข ร่าเริงแจ่มใส การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สุนทรียภาพ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองขณะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม เช่น การเล่น การทำงานกับผู้อื่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งต่าง ๆ

1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคลและสื่อต่าง ๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาการใช้ภาษา จินตนาการความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การคิดเชิงเหตุผล และการคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและมีความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดแนวคิดหลังจากนำสาระที่ควรรู้นั้น ๆ มาจัดประสบการณ์ให้เด็ก เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญ ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ดังนี้

2.1 เรื่องราวที่เกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้ชื่อ นามสกุล รูปร่างหน้าตา อวัยวะต่าง ๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาดและมีสุขภาพอนามัยที่ดี การรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ การระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองจากผู้อื่นและภัยใกล้ตัว รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างปลอดภัย การรู้จักประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การรู้จักแสดงความคิดเห็นของตนเอง และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การกำกับตนเอง การเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามลำพัง

หรือกับผู้อื่น การตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง การสะท้อนการรับรู้อารมณ์ และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น การแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม การแสดงมารยาทที่ดี การมีคุณธรรมจริยธรรม

2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน สถานที่สำคัญ วันสำคัญ อาชีพของคนในชุมชน ศาสนา แหล่งวัฒนธรรมในชุมชน สัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย หรือแหล่งเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ

2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อ ลักษณะ ส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ของมนุษย์ สัตว์ พืช ตลอดจนการรู้จักเกี่ยวกับดิน น้ำ ท้องฟ้า สภาพอากาศ ภัยธรรมชาติ แรงและพลังงานในชีวิตประจำวันสิ่งแวดล้อมเด็ก รวมทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการรักษาธรรมชาติ

2.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย ในชีวิตประจำวัน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้หนังสือและตัวหนังสือ รู้จักชื่อ ลักษณะ สี ผิวสัมผัส ขนาด รูปร่าง รูปทรง ปริมาตร น้ำหนัก จำนวน ส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เวลา เงิน ประโยชน์ การใช้งาน และการเลือกใช้สิ่งของ เครื่องใช้ ยานพาหนะ การคมนาคม เทคโนโลยีและการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน อย่างประหยัด ปลอดภัยและรักษาสิ่งแวดล้อม

3. การจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะ การบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ไม่จัดเป็นรายวิชา โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

3.1 หลักการจัดประสบการณ์

3.1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวม อย่างสมดุลและต่อเนื่อง

3.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

3.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง

3.1.5 ให้พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

3.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

3.2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการทำงานของสมอง ที่เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของเด็ก เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3.2.3 จัดประสบการณ์แบบบูรณาการ โดยบูรณาการทั้งกิจกรรม ทักษะ และสาระการเรียนรู้

3.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจลงมือกระทำและนำเสนอความคิด โดยผู้สอนหรือผู้จัดประสบการณ์เป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

3.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก สอดคล้องกับบริบท สังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก

3.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และการมีวินัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.2.9 จัดทำสารนิเทศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

3.2.10 จัดประสบการณ์โดยให้พ่อแม่ ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมทั้งการวางแผนการสนับสนุนสื่อ แหล่งเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

4. การจัดกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปีบริบูรณ์ สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ผู้สอนหรือผู้จัดประสบการณ์ทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

4.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

4.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน แต่ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น วัย 3-4 ปี มีความสนใจประมาณ 8-12 นาที วัย 4-5 ปี มีความสนใจประมาณ 12-15 นาที วัย 5-6 ปี มีความสนใจประมาณ 15-20 นาที

4.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

4.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักเลือกตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

4.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอน หรือผู้จัดประสบการณ์เป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้ กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ดังต่อไปนี้

4.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เป็นการพัฒนาความแข็งแรง การทรงตัว การยืดหยุ่น ความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ และจังหวะการเคลื่อนไหวในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม ปีนป่ายเล่นอิสระ เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2.3 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เป็นการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อมือ-นิ้วมือ การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือและระบบประสาทตามือได้อย่าง

คล้องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกม การศึกษา ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม และใช้วัสดุอุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

4.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นการปลูกฝัง ให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนา ที่นับถือโดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนอง ความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม อย่างต่อเนื่อง

4.3.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เป็นการพัฒนาให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออก อย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน ระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น โดยรวมทั้งระมัดระวังอันตราย จากคนแปลกหน้า ให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหาร พักผ่อน นอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลง ของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ

4.2.5 การพัฒนาการคิด เป็นการพัฒนาให้เด็กมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ความคิดรวบยอด และคิดเชิงเหตุผลทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ศึกษาสถานศึกษาที่ เล่นเกม การศึกษา ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกออกแบบและสร้างชิ้นงาน และทำกิจกรรมทั้งเป็น กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ และรายบุคคล

4.2.6 การพัฒนาภาษา เป็นการพัฒนาให้เด็กใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกนึก คิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์โดยสามารถตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยใคร่รู้ จัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็ก ได้กล้าแสดงออกในการฟัง พูด อ่าน เขียน มีนิสัยรักการอ่าน และบุคคลแวดล้อมต้องเป็นแบบอย่าง ที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

4.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นการส่งเสริมให้เด็กมี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ โดยจัด กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ดนตรี การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ เล่นบทบาทสมมติ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก และเล่นก่อสร้าง

การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการเด็กต้องนำมาจัดทำ สารนิทัศน์หรือจัดทำข้อมูลหลักฐานหรือเอกสารอย่างเป็นระบบ ด้วยการรวบรวมผลงานสำหรับเด็กเป็นรายบุคคลที่สามารถบอกเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าเพียงใด ทั้งนี้ให้นำข้อมูลผลการประเมินพัฒนาการเด็กมาพิจารณา ปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรม และส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร อย่างต่อเนื่อง การประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้

1. วางแผนการประเมินพัฒนาการอย่างเป็นระบบ
2. ประเมินพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน
3. ประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
4. ประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงจากกิจกรรมประจำวันด้วยเครื่องมือและวิธีการ

ที่หลากหลาย ไม่ควรใช้แบบทดสอบ

5. สรุปผลการประเมิน จัดทำข้อมูลและนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาเด็ก

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3-6 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนากับเด็ก การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บ อย่างมีระบบ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ความหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้เด็ก ก่อนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาให้ครบทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิใช่มุ่งเน้น อ่านออก เขียนได้ในระดับประถมศึกษา แต่เป็นการปูพื้นฐานความพร้อมให้เด็ก โดยคำนึงถึง ความสามารถของเด็กเป็นหลัก และเนื่องจากเด็กระดับก่อนประถมศึกษาต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ ตรง ดังนั้นการจัดประสบการณ์ควรให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากประสาทสัมผัสทั้ง 5

สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ ไว้ว่า เป็นขอบข่ายที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กพัฒนาตามวัยครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีให้เด็กอ่านเขียนได้ดังในระดับประถมศึกษาแต่เป็นการ ปูพื้นฐาน หรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะในการสังเกตโดยผ่านประสาทสัมผัส

ทั้ง 5 ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่เหมาะสมอันจะเป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์และเกิดประสบการณ์ตามจุดมุ่งหมายของผู้จัดเตรียม

ราศี ทองสวัสดิ์ และคณะ (2529) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้ได้รับประสบการณ์จากการเล่น ลงมือปฏิบัติซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ และเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ที่ครูผู้ทำหน้าที่เป็นครูสอนต้องจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยทั้งภายใน และ ภายนอก นอกจากนั้นยังเป็นการ โอกาสให้เด็กปฐมวัยสัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์ การเรียนรู้ อุปกรณ์การทำงานต่าง ๆ ด้วยการเล่น การลงมือปฏิบัติจริง

หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ทฤษฎีการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากช่วงปฐมวัยนั้นเป็นวัยที่เด็กเริ่มต้นพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นวัยที่รับรู้และซึมซับประสบการณ์ ที่จะก่อให้เกิดความรู้ และยังเป็นความจำที่แปรเป็นจิตใต้สำนึกของเด็กเมื่อเติบโตขึ้นอีกด้วย

เพียเจต์ (Piaget) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ให้เด็กนั้น เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับโลก ภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในภาวะสมดุล ฝึกทำกิจกรรมตามลำพังและการรวมกลุ่ม เด็กจึงได้เรียนรู้ จากกันและกัน ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะนี้น่าจะทำให้เกิดความเข้าใจกันได้ดีกว่า การเรียนรู้จากครู เด็กได้มีประสบการณ์ตรง มีอิสระทางความคิด การแสดงออกและการสนทนา ระหว่างเด็กด้วยกันจะทำให้เด็ก สามารถเข้าใจกันได้เร็วกว่าครูเป็นผู้อธิบายหรือเล่าให้ฟัง

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญมากในการฝึกให้เด็กได้คิดแก้ปัญหา การแสดงออกอย่างอิสระ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์นั้น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาาร่วมด้วย เนื่องจากเด็กปฐมวัยกำลังมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้ง ทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการเรียนการสอน และประสบการณ์ที่จัดให้เด็กเป็นประสบการณ์ตรง เด็กลงมือปฏิบัติเอง การจัดประสบการณ์โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางจึงสำคัญมาก

อีริกสัน (Erikson) เชื่อว่าวัยเด็กเป็นวัยแห่งการเรียนรู้และการได้รับประสบการณ์ การจัด สิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง มองโลกในแง่ดีและรู้จักไว้เนื้อเชื่อใจผู้อื่น ในช่วงวัยก่อนเรียน หรือวัยเล่น (อายุ 4-7 ปี) ซึ่งเป็นขั้นของความคิดริเริ่มและการตัดสินใจ

หรือความรู้ลึกลับ เชื่อว่าเด็กวัยนี้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีและมีความสามารถในการทำ
 สิ่งต่าง ๆ โดยผู้ใหญ่มีหน้าที่ สนับสนุนให้เด็กได้พยายามแสดงความสามารถใหม่ ๆ ในด้านสังคม
 เด็กเรียนรู้ในการเข้าสังคมจากการเล่นกับเพื่อน มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และเลียนแบบผู้อื่นเช่นพ่อแม่
 หรือบุคคลใกล้ชิด ซึ่งพ่อแม่และผู้ใหญ่ ต้องเป็นต้นแบบที่ดีกับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ทักษะ
 ทางสังคม มีลักษณะนิสัยที่ดี รวมทั้งรู้สิ่งที่ถูกและผิด การปลูกฝังจริยธรรม โดยมีพ่อแม่ผู้ใหญ่
 เป็นต้นแบบที่ดี จะทำให้เด็กมีอุปนิสัยที่ดี ในด้านสติปัญญาเด็กวัยนี้อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รอบตัว
 มีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ และชอบถามในสิ่งที่ตนเองสงสัยใคร่รู้ ผู้ใหญ่ต้องให้โอกาสในการพูด
 กระทำสิ่งต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ เด็กจะสนุกในการเรียนรู้
 สิ่งใหม่ ๆ กล้าแสดงออก (วคินี่ อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2547, หน้า 13-14)

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3-6 ปีนี้จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จะจัดในรูป
 ของการบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทั้งด้าน
 ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกต่างกันไป
 แต่ทั้งนี้ ประสบการณ์สำคัญที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญที่กำหนดในหลักสูตร
 การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 41) มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวม
 อย่างสมดุลและต่อเนื่อง
2. เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล
 และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
3. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาการ
 ของเด็ก
4. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการ
 จัดประสบการณ์ พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง
5. ให้พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก
 การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะการที่เด็กเรียนรู้จาก
 ประสบการณ์ จะทำให้เด็กได้ความรู้และความเข้าใจขึ้นภายในตัวของเด็ก ด้วยการให้โอกาสลงมือ
 กระทำเพื่อให้เกิด การเรียนรู้ด้วยตัวเอง ด้วยวิธีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อได้คิดแก้ปัญหา
 เกิดประสบการณ์ตรงทำให้เด็กได้เข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้และวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ดียิ่งขึ้น
 และสามารถนำความรู้ที่เกิดจาก ประสบการณ์การปฏิบัติหรือปัญหาที่เกิดขึ้นภายในนี้ไปใช้
 เพื่อประโยชน์ของตนเองและผู้อื่นได้ใน สถานการณ์ที่ต่างออกไปนอกชั้นเรียน

จากแนวคิดพื้นฐานและหลักการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการองค์ความรู้เข้าด้วยกัน เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ตามกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย เพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ตลอดจนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น

สาระการเรียนรู้และการจัดประสบการณ์

เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็น เนื่องจากเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเนื้อหาสาระที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายนั้นควรครอบคลุมข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด การคิดการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งเจตคติและค่านิยม ในการนำเอาเนื้อหาสาระมาบรรจุไว้ในหลักสูตรจำเป็นต้องคำนึงถึงธรรมชาติของวิชาความรู้กับหลักการเรียนรู้ของเด็กประกอบกัน ซึ่งอาจทำได้โดยอาศัยแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ (พัฒนา ชัชพงศ์, 2530, หน้า 138-139)

1. แนวทางการจัดเนื้อหาสาระในแต่ละวิชาหรือแต่ละกิจกรรม การจัดในลักษณะนี้จำเป็นต้องจัดตามลำดับขั้นตอน ความยากง่าย และความต่อเนื่อง ซึ่งควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.1 จัดเรียงลำดับจากเนื้อหาสาระที่ง่ายไปหายากหรือจากสิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

1.2 จัดให้เรียนส่วนรวมก่อนส่วนย่อย

1.3 จัดให้เรียนในสิ่งที่เป็นรูปธรรมก่อนนามธรรม

1.4 จัดให้เรียนในสิ่งที่เป็นความรู้พื้นฐานก่อนสิ่งที่เป็นความรู้ขั้นสูง

1.5 จัดให้เรียนตามลำดับเวลาให้เห็นความต่อเนื่องกัน

2. แนวทางการจัดเนื้อหาสาระระหว่างวิชาหรือระหว่างกิจกรรม การจัดในลักษณะนี้เนื้อหา สาระของวิชาต่างๆ ที่นำมาบรรจุไว้จะต้องมีความสัมพันธ์กัน โดยการจัดในลักษณะการบูรณาการ คือในแต่ละกิจกรรมเด็กจะได้ฝึกฝนทักษะพื้นฐานของวิชา อีกทั้งยังนิยมจัดหลักสูตรในลักษณะของไข่มุม คือค่อย ๆ ขยายเนื้อหาออกไปกว้างขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมมีรายละเอียดยิ่งขึ้น การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีหลากหลาย รูปแบบที่นิยมในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยคือ หน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์โดยกำหนดหัวเรื่องเป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กที่สามารถทำได้ 3 วิธี คือ (พัฒนา ชัชพงศ์, 2530, หน้า 24)

2.1 เด็กเป็นผู้กำหนด

2.2 ผู้สอนและเด็กกำหนดร่วมกัน

2.3 ผู้สอนเป็นผู้กำหนด

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ไม่เน้นเพียงเรื่องความรู้หรือเนื้อหาวิชา แต่เน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงเน้นการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง และเกิดพัฒนาการ 4 ด้าน จึงเรียกว่า “การจัดประสบการณ์” ที่มีลักษณะเป็นการ บูรณาการอย่างเต็มรูปแบบ เพราะไม่มีข้อจำกัดเรื่องความคลุมเครือในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้แก่เด็ก เหมือนการสอนรายวิชา โดยมีขั้นตอนดังนี้

การบูรณาการเพื่อสร้างหลักสูตร

ขั้นที่ 1 เลือกหัวข้อที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 ระดมความคิดจากเด็กเพื่อสร้างหลักสูตร บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมหลัก

6 กิจกรรม และพัฒนาการ 4 ด้าน

ขั้นที่ 3 วางแผนการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมหลัก

6 กิจกรรม และพัฒนาการ 4 ด้าน

ขั้นที่ 4 บูรณาการกิจกรรมและเนื้อหาตามพัฒนาการแต่ละด้าน

ขั้นที่ 5 จัดกิจกรรม เนื้อหา และพัฒนาการ 4 ด้าน ที่บูรณาการแล้ว เพื่อใช้ทำการสอน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นประสบการณ์ (ทำกิจกรรม) ให้นักเรียนทำกิจกรรม (ซึ่งอาจจะลองผิดลองถูก) เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงในเรื่องที่จะเรียน ด้วยความเชื่อที่ว่าวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการให้ผู้เรียนลงมือทำในสิ่งนั้น (Learning by Doing)

2. ขั้นสะท้อนความคิด (สร้างความรู้) ให้นักเรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ โดยคิด ทบทวนว่าเด็กได้เรียนรู้อะไรบ้างจากสิ่งที่ทำ

3. ขั้นทฤษฎี (สรุปความรู้เป็นความคิดรวบยอด) ให้นักเรียนสรุปความรู้ที่ค้นพบจากการทำกิจกรรม เป็นความคิดรวบยอด (Concept) เปรียบเทียบกับทฤษฎีในบทเรียน ให้นักเรียนสรุปทฤษฎีเอง จากประสบการณ์

4. ขั้นนำไปใช้ ให้นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ในสถานการณ์จำลองหรือในชีวิตจริง ความเชื่อสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญมีหลักความเชื่อที่ว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้ทุกครั้งต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กได้รับเป็นหลัก และมีวิธีการที่เด็กเป็น ผู้กระทำมีส่วนร่วมโดยยึดหลักการ ดังนี้

4.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

4.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญสนองความต้องการความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

4.3 จัดให้มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่ม ครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหว และต้องสงบ กิจกรรมรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

4.4 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและผลผลิต

4.5 จัดการประเมินพัฒนาเด็กอย่างเป็นทางการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

4.6 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

ความหมายของการจัดกิจกรรมที่ให้เด็กมีส่วนร่วม นั้น ทิศนา แจมมณี ได้กล่าวไว้ในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้ (ทิศนา แจมมณี, 2536, หน้า 102 - 103)

การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวในการเรียนรู้ (Active Participation) ไม่ได้หมายความว่าถึงลักษณะที่แสดงออกทางกายเท่านั้น แต่รวมถึงความกระฉับกระเฉงทางด้านสติปัญญา ความคิด ความจดจ่อ ทางด้านสังคมคือปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และทางด้านอารมณ์ คือเกิดอารมณ์ร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ มีความสนุก เต็มใจ ไม่มีความเครียดการเลือกรูปแบบการสอนซึ่งมีหลากหลายวิธีมาใช้ควรมีเกณฑ์พิจารณาที่เหมาะสมดังนี้

1. เหมาะกับความสามารถ ความรู้ในเนื้อหา และความสนใจของครูผู้สอน
2. เหมาะกับความสามารถ วัย และความสนใจของผู้เรียน
3. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนและความคิดรวบยอด (Concept) ที่ครูผู้สอนต้องการให้เกิดกับนักเรียน

4. เหมาะกับเวลา สถานที่ และจำนวนนักเรียน

จากข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นสำคัญที่กล่าวมานั้น เห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นสำคัญนั้นคำนึงถึงความสนใจ ความเข้าใจในเนื้อหา และกระบวนการจัดกิจกรรมของครูผู้สอนที่ต้องดำเนินการผ่านกระบวนการที่ให้เด็กเป็นสำคัญคือ เหมาะสมกับเด็ก ทั้งด้านเนื้อหาวัยพัฒนาการ ความสนใจมีส่วนร่วมในกิจกรรม และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

แนวทางการจัดประสบการณ์ควรกำหนดให้มีจัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ ทั้งทักษะ และสาระการเรียนรู้ คำว่า “บูรณาการ” จึงเป็นคำที่คุ้นเคยสำหรับครู แต่อาจเกิดความ

เข้าใจที่สับสนว่า การบูรณาการเป็นการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ มากองรวมกัน โดยที่ทุกทักษะรวมเอาไว้ด้วยกันอย่างไม่สามารถแยกแยะอะไรได้ และอ้างว่าให้เด็กทำกิจกรรม ทั้ง ๆ ที่ครูก็ไม่ชัดเจนว่าผสมผสานอะไรไว้ด้วยกัน

การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่าหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย จึงควรศึกษาก่อนว่าทักษะ สาระการเรียนรู้ หรือประสบการณ์สำคัญใดที่จะจัดให้กับเด็กแล้วจึงวางแผนการจัดกิจกรรมต่อไป

การที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เกิดการตกผลึกทางความคิด และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ความรู้ที่ได้ไม่ลบเลือนไปโดยง่าย การนำสาระการเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการให้เด็กฝึกฝนมาเชื่อมโยงไว้ในการสอน การใช้แหล่งเรียนรู้รอบตัว สื่อมีความหลากหลายมีความเพียงพอกับความต้องการของเด็ก และการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับกลุ่ม เด็กและสภาพแวดล้อม โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่เด็กมากที่สุด (พัฒนา ชัชพงศ์, 2530, หน้า 140-142)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

สมองของเด็กเล็กได้รับความสนใจในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เราได้เรียนรู้ว่าสมองถูกออกแบบมาเพื่อการเรียนรู้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องของสมองของเด็กเล็กชี้ชัดว่าการเชื่อมต่อของเซลล์สมองของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว เครือข่ายเซลล์สมองที่เชื่อมต่อกันนี้มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับจะถูกป้อนเข้าสู่สมองของเด็กและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมต่อของเส้นใยประสาท เส้นใยประสาทและจุดเชื่อมต่อที่ทำงานอยู่เสมอจะมีการสร้างไขมันล้อมรอบ (Myelinization) ทำให้การเคลื่อนไหวของกระแสไฟฟ้าในเส้นใยประสาทเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ และเป็นการป้องกันไม่ให้เครือข่ายเส้นใยประสาทถูกกำจัดไป ดังนั้นการที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้จึงต้องให้เด็กได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมโดยการจัดการเรียนรู้บนฐานของหลักการเรียนรู้ของสมองและจิต (ทวิศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2547, หน้า 98-100) ดังนี้

1. สมองสามารถทำงานได้หลายอย่างในเวลาเดียวกัน (A parallel processor) และการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับสรีระทั้งหมดของร่างกาย สมองทำงานเป็นระบบซึ่งเป็นองค์รวม (A whole system) จะไม่แยกเรียนรู้เฉพาะทีละส่วนการจัดการศึกษาจึงต้องไม่จัดโดยแยกเป็นส่วน ๆ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์

2. ในช่วงแรกของชีวิตสมองเติบโตอย่างรวดเร็วมาก การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสมอง เกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ดังนั้น ความสัมพันธ์ทางสังคมจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้
3. มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติในการค้นหาความหมายของสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นจึงต้องตอบสนองต่อความต้องการค้นหาความหมายด้วยการได้สำรวจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
4. สมองจะทั้งรับรู้และทำความเข้าใจรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแต่สมองจะสร้าง และแสดงออกด้วยรูปแบบของตัวเอง ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนด รูปแบบในการเรียนรู้และทำความเข้าใจของตนเอง
5. อารมณ์มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ อารมณ์และการเรียนรู้เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ดังนั้นบรรยากาศที่เหมาะสมจึงเอื้อให้เกิดการเรียนรู้
6. สมองทั้งสองซีกจะทำงานอย่างสัมพันธ์กันในทุก ๆ กิจกรรม ซึ่งทำให้เราได้ว่าสมอง จะทำการแบ่งข้อมูลออกเป็นส่วน ๆ และทำความเข้าใจโดยภาพรวม ดังนั้น การจัดการศึกษาที่ดีต้อง ตระหนักถึงข้อนี้โดยการให้เรียนรู้เป็นภาพรวมและส่วนย่อย
7. การเรียนรู้ประกอบด้วยจุดสนใจหลักและรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้น ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ในทุกแง่มุม
8. การเรียนรู้เป็นไปโดยที่เกิดความตระหนักในสิ่งที่กำลังเรียนรู้และไม่ได้ตระหนัก ว่าเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้อาจไม่ได้เกิดขึ้นอย่างทันทีแต่ต้องใช้เวลาที่ค่อย ๆ เกิดขึ้น ดังนั้นการจัดการ ศึกษาจึงต้องออกแบบให้เอื้อให้ผู้เรียนได้ค่อย ๆ ต่อเติมแนวคิด ทักษะ และประสบการณ์ จนกระทั่งเกิดความเข้าใจและเรียนรู้
9. มนุษย์มีวิธีจัดระบบความจำ แบบที่สำคัญ คือ ระบบการจำเป็นมิติ และการท่องจำ การเรียนรู้ที่อย่างมีความหมายต่อผู้เรียนจะเกิดจากระบบความจำทั้งสองแบบนี้ ดังนั้น การเรียนรู้ จะเกิดจากสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน
10. ในช่วงต้นของชีวิตสมองจะมีการเติบโตอย่างรวดเร็วมากซึ่งมีลักษณะของ Hard wiring มีการสร้างเส้นใยประสาท และจุดเชื่อมต่อมากมายซึ่งมีช่วงของการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในเรื่องต่าง ๆ (Windows of opportunity) แต่อย่างไรก็ตามสมองก็ไม่ได้จำกัดหรือหยุดการเจริญเติบโต มนุษย์จึงสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ดังนั้นจึงควรจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ Windows of opportunity และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
11. ความท้าทายจะช่วยกระตุ้นให้ต้องการเรียนรู้ ส่วนความกลัวจะยับยั้งการเรียนรู้ ดังนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในบรรยากาศที่ปราศจากความกลัว และมีความท้าทายให้ต้องการเรียนรู้

12. มนุษย์ทุกคนมีสมอง แต่สมองของแต่ละคนล้วนแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นแต่ละคนจึงมีแบบแผนของการเรียนรู้ (Learning Style) ความสามารถ และเขาวินิจฉัยที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้บนฐานขององค์ความรู้ดังกล่าวจึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะ ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้โดยไม่แยกเป็นส่วน ๆ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของสมองมนุษย์ ซึ่งสามารถทำงานได้หลายอย่างในเวลาเดียวกัน และการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับสรีระทั้งหมดของร่างกาย
2. จัดการเรียนรู้โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพราะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสมองเกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคม
3. จัดการเรียนรู้โดยตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติในการค้นหาความหมายด้วยการให้เด็กได้สำรวจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
4. จัดการเรียนรู้โดยเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดรูปแบบในการเรียนรู้และทำความเข้าใจของตนเอง เนื่องจากสมองจะทั้งรับรู้และทำความเข้าใจรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่สมองจะสร้างและแสดงออกด้วยรูปแบบของตัวเอง
5. จัดบรรยากาศที่เหมาะสมซึ่งเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ เนื่องจากอารมณ์และการเรียนรู้เป็นสิ่งที่แยกจากกัน ไม่ได้และอารมณ์มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้
6. จัดการเรียนรู้ทั้งการเรียนรู้ที่เป็นภาพรวมและที่เป็นส่วนย่อย เพื่อตอบสนองต่อข้อความรู้ที่ว่าสมองจะทำการแบ่งข้อมูลออกเป็นส่วน ๆ และทำความเข้าใจโดยภาพรวมสมองทั้งสองซีกจะทำงานอย่างสัมพันธ์กันในทุก ๆ กิจกรรม
7. จัดการเรียนรู้โดยใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ในทุกแง่มุม เพราะการเรียนรู้ของสมองจะประกอบด้วยจุดสนใจหลักและรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวไปพร้อม ๆ กัน
8. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งเอื้อให้ผู้เรียนได้ค่อย ๆ ต่อเติมแนวคิด ทักษะและประสบการณ์จนกระทั่งเข้าใจและเกิดการเรียนรู้เพราะการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นโดยที่ตระหนักในสิ่งที่กำลังเรียนรู้และไม่ได้ตระหนักว่าเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้อาจไม่ได้เกิดขึ้นอย่างทันที แต่ต้องใช้เวลาที่ค่อย ๆ เกิดขึ้น
9. จัดการเรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน เนื่องจากการเรียนรู้ที่อย่างมีความหมายต่อผู้เรียนเป็นผลมาจากทั้งระบบการจำเป็นมิตติและการท่องจำ
10. จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับหน้าต่างโอกาสของการเรียนรู้ (Windows of opportunity) และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

11. จัดบรรยากาศที่ปราศจากความกลัว และมีความท้าทายให้ต้องการเรียนรู้ เนื่องจากความท้าทายจะช่วยกระตุ้นให้ต้องการเรียนรู้ส่วนความกลัวจะยับยั้งการเรียนรู้

12. จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กเป็นรายบุคคล เนื่องจากสมองของแต่ละคนล้วนแตกต่างกันซึ่งเกิดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับหลักการทำงานของสมองเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กมีอิสระในการเลือกเรียนตามความสนใจ และความสามารถได้ฝึกคิดวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง และสร้างความรู้ด้วยตนเองมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากบุคคลอื่น ได้ทำกิจกรรมที่ท้าทายและเกิดความสำเร็จ ได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อบอุ่น และยอมรับ และมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนไปใช้อย่างมีความหมาย

การประเมินเด็กปฐมวัย

การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นเป็นความสามารถตามวัย หรือพัฒนาการแต่ละวัยอาจเกิดขึ้นตามวัยมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่เด็กได้รับการจัดการเรียนการสอน จะช่วยพัฒนา เด็กให้เต็มความสามารถและศักยภาพ โดยแนวคิดการประเมินผลทางการศึกษานั้นเป็นที่ยอมรับทางการศึกษา คือแนวคิดการประเมินแบบไทเลอร์ (Tylerian Evaluation Approach) โดยไทเลอร์ได้กล่าวไว้ว่า “การประเมินเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ (Performance) ของผู้เรียนกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้ ถ้าจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ มีชัดเจนรัดกุมและจำเพาะเจาะจงแล้วการประเมินก็จะดำเนินไปได้อย่างดี”

พัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ ตามตารางกิจกรรมประจำวันและครอบคลุมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา โดยมีหลักของการประเมินที่ต้องคำนึงถึงดังต่อไปนี้ (ทิสนา เขมมณี, 2536, หน้า 103 - 104)

1. ประเมินพัฒนาการเด็กทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันประเมินอย่างเป็นระบบมีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและมีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
4. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็กรวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายด้านและไม่ควรใช้การทดสอบ

การวัดประเมินเด็กปฐมวัยนั้น ความสามารถและการแสดงออกอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมเนื่องจากเด็กปฐมวัยเองนั้นยังต้องการความอบอุ่น ความมั่นใจ คู่กันกับสภาพแวดล้อม และบุคคลรอบตัวอยู่มากดังนั้นการประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมและทำซ้ำเพื่อให้การสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของเด็กปฐมวัยมีความถูกต้องแม่นยำมากที่สุด การประเมินผลพัฒนาการเด็กกับการเรียนการสอนถือเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์และสอดคล้องกัน การประเมินผลอย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความสนใจของเด็กความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการประเมินผล และการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative problem solving)

การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นับว่าเป็นลักษณะหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทางสมอง ซึ่งมีลักษณะที่แปลกใหม่มีความหลากหลายไปจากเดิม จนนำไปสู่การคิดค้นสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่มีรูปแบบที่แตกต่างจากสิ่งเดิม ๆ ทำให้สิ่งนั้นมีคุณค่า ซึ่งการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้นเป็นลักษณะหนึ่งของการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้มีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างกันดังนี้

ความหมายและลักษณะของการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

Treffinger, Isaksen, and Dorval (2005) ได้กล่าวว่าการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบที่ใช้สำหรับการแก้ปัญหาและจัดการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ เพื่อไปสู่เป้าหมายและความฝันที่เป็นจริง

Encyclopedia (2016) ได้กำหนดความหมายการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ว่าเป็น การดำเนินการทางจิตในการสร้างสรรค์คำตอบสำหรับปัญหาเป็นรูปแบบพิเศษของการแก้ปัญหา ซึ่งมีการสร้างสรรค์คำตอบอย่างมีอิสรภาพมากกว่าการให้ความช่วยเหลือในการค้นหาคำตอบ

กรมวิชาการ (2541) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง รูปแบบการแก้ปัญหาคำตอบที่วางโครงสร้างไว้เป็นอย่างดี มีความมุ่งหมายให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาที่ยุ่งยากโดยมีทางออกในรูปแบบใหม่ และมีประสิทธิภาพ

เกียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) ได้อธิบายว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คือ การคิดสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยการสร้างความคิดที่หลากหลาย เพื่อช่วยขยายกรอบความคิดส่วนการคิด วิเคราะห์ ประเมิน คือ การเชื่อมโยงเหตุผล เพื่อนำมาเปรียบเทียบหาผลกระทบและทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

จากความหมายของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ดังกล่าว สรุปได้ว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นการแสดงหาคำตอบในการแก้ปัญหา โดยการพัฒนาความสามารถในด้านการคิด วิเคราะห์ ร่วมกับการคิดสร้างสรรค์ ทำได้โดยการกระบวนการคิดที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น ทางความคิดปราศจากการตัดสินความคิดต่าง ๆ ถึงความเป็นไปได้หรือไม่ได้ จนได้วิธีการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายวิธี แล้วทำการพิจารณาความคิดหรือวิธีการแก้ปัญหานั้น และเลือกวิธีการแก้ปัญหาคด้วยเหตุและผลที่เหมาะสมที่สุด จนได้วิธีการแก้ปัญหาคที่ดีที่สุดแล้วนำวิธีการแก้ปัญหาคที่ได้ มาวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาคนั้นได้

องค์ประกอบของการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้ที่จะแก้ปัญหาคได้ในเบื้องต้นจำเป็นต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาค (Krulik & Rudnick, 1993, pp. 10 - 11) โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนรับรู้ปัญหาได้จากการอ่านและการฟัง นักเรียนต้องทำความเข้าใจปัญหา ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ บทนิยาม มโนคติ และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัปัญหา ซึ่งแสดงถึงศักยภาพทางสมองของนักเรียนในการรำลึกถึงและความสามารถในการนำมาเชื่อมโยงกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ การรู้จักเลือกใช้กลวิธีมาช่วยในการทำความเข้าใจปัญหา
2. ทักษะในการแก้ปัญหา เมื่อนักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาคอยู่เสมอ ทำให้ได้พบปัญหาคต่าง ๆ หลายรูปแบบ มีประสบการณ์ในการเลือกใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ได้เหมาะสมกับปัญหาคสามารถนำปัญหาคที่คุ้นเคยมาเทียบเคียงกับปัญหาคใหม่ นักเรียนที่มีทักษะในการแก้ปัญหาคจะสามารถวางแผนเพื่อกำหนดยุทธวิธีในการแก้ปัญหาคได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม
3. ความสามารถในการให้เหตุผล ในขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในการแก้ปัญหาค นักเรียนต้องมีการอธิบายให้เหตุผล ซึ่งถือว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาคอย่างหนึ่ง
4. ความยืดหยุ่น นักแก้ปัญหาคที่ดีอาจต้องมีการยืดหยุ่นในความคิด ไม่ยึดติดในรูปแบบที่ตนเองคุ้นเคย แต่จะยอมรับรูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ เสมอ
5. ความรู้พื้นฐาน ผู้แก้ปัญหาคต้องมีความรู้พื้นฐานที่ดีพอและสามารถนำความรู้พื้นฐานมาใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสาระของปัญหาค จึงจะทำให้แก้ปัญหาคได้
6. ระดับสติปัญญา นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง มีความสามารถในการแก้ปัญหาคดีกว่านักเรียนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ
7. วิธีสอนของครู กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นตัวนักเรียนโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดอย่างอิสระ มีเหตุผล ย่อมจะส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาคดีกว่ากิจกรรมการเรียนการสอนแบบที่ครูเป็นผู้บอกความรู้

จากองค์ประกอบของการแก้ปัญหาสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการแก้ปัญหา มีความสำคัญต้องการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการแก้ปัญหา ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนให้นักเรียนอยู่ในสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย โดยผู้ครูจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนต้องการค้นคว้า เรียนรู้และลงมือฝึกปฏิบัติ และสนับสนุนให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ แตกต่างจากเดิม มีความหลากหลายวิธี และมีคุณค่าเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

รูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ รูปแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Torrance (1965, pp. 1-200 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2540, หน้า 7) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การค้นหาความจริง (Fact-finding) ขั้นนี้เริ่มต้นตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวล มีความสับสนวุ่นวาย (Mess) เกิดขึ้นในจิตใจ แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้ก็พยายามตั้งสติ และหาข้อมูลพิจารณาความยุ่งยาก วุ่นวาย สับสน หรือสิ่งที่ทำให้กังวลใจ นั่นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem-finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 1 เมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว จึงเข้าใจและสรุปว่า ความกังวลใจ ความสับสนวุ่นวายใจ นั่นคือ การมีปัญหาเกิดขึ้นนั่นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea-finding) ขั้นนี้ก็ต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ว่าเกิดปัญหาขึ้น ก็จะพยายามคิด และตั้งสมมติฐานขึ้น และรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution-finding) ในขั้นนี้ก็จะพบคำตอบจากการทดสอบสมมติฐานในขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 การยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance-finding) ขั้นนี้ก็จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้วจะแก้ปัญหาให้สำเร็จอย่างไร องค์กรก็จัดการแก้ปัญหา หรือการค้นพบยังไม่จบตรงนี้ แต่ผลที่ได้จากการค้นพบในขั้นนี้ จะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไปที่เรียกว่า New challenge

รูปแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Guilford

Guilford (1971, p. 13) ได้นำเสนอรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparation) คือ การรับรู้และการเข้าใจปัญหา ต้องเข้าใจ และรับรู้ก่อนว่าปัญหานั้นคืออะไร เป็นปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์ใด

ขั้นตอนที่ 2 **ขั้นวิเคราะห์ปัญหา (Analyze)** คือ การระบุแจกแจงลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการพิจารณาว่าปัญหามีองค์ประกอบอะไรบ้าง สิ่งใดบ้างที่ทำให้เกิดปัญหา ตั้งคำถามกับตนเองถึงแนวทางที่จะช่วยให้พบทางออก แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ไม่จำเป็นและจำเป็น

ขั้นตอนที่ 3 **เสนอแนวทางในการแก้ปัญหา (Production)** คือ การหาวิธีการแก้ปัญหาที่ตรงกับสาเหตุออกมาในรูปของวิธีการปฏิบัติ การรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อตั้งสมมติฐานรวมทั้งการพิจารณาแหล่งข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 **การตรวจสอบผล (Verification)** เป็นขั้นที่เสนอเกณฑ์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการเสนอวิธีการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้ได้วิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 5 **การนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication)** คือ การนำวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในโอกาสต่อไปเมื่อประสบปัญหาที่มีลักษณะเดียวกัน

กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Beck

Beck (1991, p. 450) ได้เสนอกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 **การกำหนดปัญหา (Definition of problem)** เป็นการหาขอบเขตและสาเหตุของปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 **การค้นหาลู่ทางเลือกที่หลากหลาย (Finding alternative courses of action)** เป็นการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้อย่างหลากหลาย

ขั้นตอนที่ 3 **การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (Deciding which courses of action to follow)** โดยการเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ณ ขั้นที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 **การนำทางเลือกที่เลือกไว้ไปใช้แก้ปัญหา (Technical implementation of the solution)** ซึ่งเป็นการเลือกวิธีการในการแก้ปัญหาและยอมรับผลที่จากการแก้ปัญหาดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 5 **การนำไปใช้แก้ปัญหาในเชิงสังคม (Social implementation of the solution)** เป็นการนำเอาแนวคิดที่ได้ผ่านกระบวนการข้างต้นไปใช้วางโครงสร้าง เพื่อใช้ในงานสร้างสรรค์อื่น ๆ ต่อไป

รูปแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Noller, Parnes and Biondi ปี ค.ศ. 1976

Osborn ได้ร่วมงานกับ Sidney Parnes ในปี ค.ศ. 1965 และ Osborn ได้เสียชีวิตลงในปี ค.ศ. 1966 จากนั้น Parnes et al. ได้ปรับปรุงงานของ Osborn จาก 3 ขั้นตอนเป็น 5 ขั้นตอน โดยมีเป้าหมายในการได้มาซึ่งความสามารถของนักเรียนในการเข้าใจและประยุกต์ความคิดสร้างสรรค์ของเขากับทุกแง่มุมของชีวิต จึงเกิดเป็น CPS Version 2.0 ซึ่ง Parnes ได้ทดสอบในโครงการสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ (Programming creative behavior) ในปี ค.ศ. 1966 กับนักเรียนมัธยม

ซึ่งเป็นกลุ่มศึกษาทดลอง (Pilot study) ให้กับโครงการที่วิทยาลัยแห่งรัฐเมืองบัฟฟาโล (Buffalo state college) มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการ 150 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ต่อมาในปี ค.ศ. 1967 Parnes ได้ปรับปรุงเป็นขั้นตอนเกลียว (Spiral) โดยเริ่มขั้นตอนจากความยุ่งเหยิง (Mess) และต่อมา Noller, Parnes & Biondi ได้ปรับปรุงรูปแบบซึ่งได้ซ่อนการคิดออกนอกนัย (Divergent thinking) และการคิดเอกลัทธิ (Convergent thinking) ซึ่งรูปแบบนี้เป็นที่รู้จักในชื่อ Osborn-Parnes Five-Stage CPS Model (v2.2) (Noller, Parnes & Biondi, 1976 cited in Isaksen & Treffinger, 2004, pp. 70-73) ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาความจริง (Fact finding, F-F) ในขั้นนี้เมื่อเกิดปัญหาทำให้เกิดความวิตกกังวล ต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่แสดงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบว่าปัญหานั้นคืออะไร เป็นปัญหามากน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาปัญหา (Problem finding, P-F) เมื่อใดข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่แสดงถึงปัญหาแล้ว ในขั้นนี้จะพิจารณาประเด็นปัญหาหลาย ๆ ด้าน และผู้เป็นคำถาม เพื่อให้มองเห็นความเป็นไปได้หลาย ๆ ทาง ให้ได้มากที่สุด แล้วเลือกคำถามที่สำคัญที่จะนำมาแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 การค้นหาแนวคิด (Idea finding, I-F) ในขั้นนี้เป็นการระดมความคิดเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาจากคำถามที่เลือกไว้ออกมาให้ได้มากที่สุด โดยยังไม่มีการประเมินความเหมาะสมของวิธีการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 4 การค้นหาคำตอบ (Solution finding, S-F) คือ การพิจารณาคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุดจากวิธีการแก้ปัญหาที่คิดได้ในขั้นการค้นหาแนวคิด โดยจะต้องหาหลักเกณฑ์ในการเลือก เมื่อได้เกณฑ์ที่เหมาะสมแล้ว นำเกณฑ์นั้นไปประเมินเพื่อคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาการยอมรับ (Acceptance finding, A-F) เป็นการนำเอาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดจากขั้นที่ 4 มาพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งการเผยแพร่ความคิดนั้นให้ผู้อื่นลองปฏิบัติเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ

การส่งเสริมการสอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

Weir (1974, pp. 16-18) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. การฝึกฝนนักเรียนให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ทำให้นักเรียนมองว่าปัญหาเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนต้องเผชิญและแก้ไข ซึ่งเป็นการเริ่มต้นวิเคราะห์ว่าปัญหาที่จริงนั้นคืออะไร
2. ให้คำนิยามของปัญหา เพื่อระบุปัญหาในเชิงนิยามนั่นเอง โดยต้องระบุตามความเป็นจริง

3. เชื่อมโยงระหว่างปัญหาต่าง ๆ เข้าด้วยกันว่าปัญหาใดเกิดขึ้นก่อนและปัญหาใดเป็นปัญหาที่เล็กน้อย เมื่อลำดับความสำคัญและเชื่อมโยงระหว่างปัญหาได้แล้วก็ทราบว่าเป็นปัญหาใดสมควรต้องได้รับการแก้ไข

4. ใช้ความคิดพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์เพื่อช่วยหาและขยายกรอบความคิด หาแนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งใหม่ และใช้ความคิดเชิงตรรกะหรือความคิดวิจารณ์ญาณในการเชื่อมโยงเหตุผลเพื่อนำมาเปรียบเทียบหาทางเลือกที่ดีที่สุด หรือเมื่อพบอุปสรรคก็หยุดพักสักเล็กน้อยเพื่อเรียกความคิด

5. ใช้คำถามที่ง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันนักเรียนเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความคิดในกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ขึ้นมา อาจจะใช้เรื่องจริงที่พบเห็นมาแล้ว การเล่นเกมบาทสมมุติมาเป็นสื่อในการทำให้เกิดความคิดขึ้น

6. ฝึกการเข้าใจผู้อื่น ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาปัญหาว่าวิธีการใดที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มหรือการระดมสมองเพื่อประสิทธิภาพการแก้ปัญหาและเพิ่มจำนวนของทางเลือกในการแก้ปัญหา

7. ครูจะไม่ตัดสินความคิดของนักเรียน แต่พยายามกระตุ้นให้นักเรียนคิดให้มากที่สุด ให้ลึกที่สุด และให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเหตุและผล

ส่วน พัทธา พุ่มชาติ (2558, หน้า 84-85) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน ดังนี้

1. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่อิสระเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างงานใหม่โดยมีการติดตามและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จ และวิธีการที่หลากหลาย

2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและปลอดภัย จะช่วยสนับสนุนและสร้างแรงเสริมความคิดนอกกรอบ โดยผู้เรียนจะสามารถสำรวจ สร้างสรรค์และพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

3. สนับสนุนการเรียนรู้และการนำไปใช้ของทักษะและเทคนิคการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่เหมาะสม

4. สนับสนุนให้นักเรียนได้เลือกและมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย และขั้นตอนที่ใช้ในการตัดสินใจ จะช่วยสร้างความรู้สึกรักของแต่ละบุคคลให้สามารถกำหนดตนเองได้ว่าเขาจะต้องทำอะไร และทำอย่างไรจึงดีที่สุด

5. กำหนดเวลาที่เหมาะสมกับงานและจัดเตรียมงานให้เหมาะสมกับเวลาเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้สำเร็จ

6. จัดสภาพแวดล้อมที่อยู่ให้เป็นกันเองสบาย ๆ ไม่มีการลงโทษ มีการแนะนำ สนทนากับผู้เรียนให้เกิดความมั่นใจในตนเอง มีการให้กำลังใจและห่วงใย แม้มีงานที่ผิดพลาดหรือล้มเหลว

7. ให้อิสระมีทางเลือกที่หลากหลายแก่ผู้เรียนในการแก้ปัญหาและสร้างงานด้วยวิธีการใหม่ ๆ

8. สนับสนุนให้มีการทำกิจกรรมทั้งเดี่ยวและกลุ่ม

9. มีการวางแผนที่ชัดเจนในการกำหนดเป้าหมาย และจะต้องมีความยืดหยุ่นบ้างในบางครั้ง

10. ให้ผู้เรียนได้เลือกความรู้เรียนรู้ร่วมกันในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเคารพและยอมรับระหว่างบุคคล

11. สนับสนุนให้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและมีการเอาใจใส่ดูแลและการเปิดใจกว้างยอมรับวิธีการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์นั้นครูผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นความสนใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดหาทางเลือกอย่างหลากหลายในการแก้ปัญหา อย่างเป็นอิสระ และส่งเสริมให้ใช้ทักษะและเทคนิคการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์

การศึกษาเพื่อกำหนดเกณฑ์การวัดความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ในการวิจัยค้นพบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

Guilford (1973, pp. 167-188) กล่าวว่า กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์และการคิดแก้ปัญหา มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นผลผลิตใหม่นั้น นับเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการแก้ปัญหา ด้วยเหตุนี้ ในการอธิบายการประเมินผลผลิตของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จึงสามารถนำหลักเกณฑ์การประเมินผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์มาอธิบายไปด้วยกัน ดังนี้

1. การสังเกตและการใช้คำถาม ในขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมทั้งรายบุคคลและกลุ่มด้วยการบันทึกภาพ พฤติกรรม และการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมและผลงาน

2. การประเมินผลงาน โดยทำการประเมินเป็นระยะต่อเนื่องเพื่อดูพัฒนาการความก้าวหน้าในการแสดงออกของการปฏิบัติกิจกรรมที่แสดงถึงการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์

3. การสัมภาษณ์ ที่มีการเตรียมคำถามให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นต่อการแสดงออก และต่อผลงานที่สังเกตจากการใช้ภาษา การเรียบเรียงคำพูด และการประยุกต์ใช้ต่อสิ่งที่เด็กแสดงออกในทางสร้างสรรค์

4. การจัดทำเพิ่มสะสมผลงาน โดยครูและเด็กช่วยกันคัดเลือกผลงานมาจัดทำเพิ่ม สะสมผลงานที่แสดงร่องรอย พัฒนาการและการสร้างสรรค์ ผลงานที่มีความก้าวหน้าอย่างเป็นระยะ

5. การจัดนิทรรศการ เพื่อให้เด็กได้นำผลงานของตนเองและกลุ่มมาจัดแสดงและอธิบาย ให้แก่ผู้มาร่วมชมเกี่ยวกับความคิดหรือการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม การประเมินผล การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กนั้นควรประเมินทุกขั้นตอนทุกลำดับของกิจกรรม โดยใช้ เครื่องมือการประเมินที่หลากหลายเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง

Young (1985, pp. 77-87) ได้เสนอเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ สามารถสรุปความได้ว่า

1. ความแปลกใหม่ (Newness) โดยพิจารณาจากลักษณะย่อย คือ

1.1 ใหม่ด้านการริเริ่ม (New as original)

1.2 ใหม่ด้านการใช้สอยได้ (New as statistically infrequency)

1.3 ใหม่ในลักษณะที่แตกต่างจากแนวทางทั่วไป (New as a change from the regular

way)

1.4 ใหม่ในฐานะที่สร้างขึ้นใหม่ (New as renovated)

2. ความมีคุณค่า (Value serve) โดยพิจารณาจากลักษณะย่อย คือ

2.1 คุณค่าต่อผู้สร้างสรรค์ผลงาน (Value to the creator)

2.2 คุณค่าต่อผู้อื่น (Value to other)

สรุปได้ว่า การประเมินผลการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นการประเมินผลผลิตขั้นสุดท้ายของกระบวนการแก้ปัญหา จึงสามารถนำหลักเกณฑ์การประเมินผลผลิตของความคิด สร้างสรรค์มาอธิบายไปด้วยกัน เช่น การสังเกต การประเมินผลงาน การสัมภาษณ์ การจัดทำเพิ่ม สะสมผลงาน และการจัดนิทรรศการ

ความหมายของการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ยูดา รักไทย และชนิกานต์ มาฆะศิริรานนท์ (2545, หน้า 125) กล่าวว่า การตัดสินใจกับการแก้ปัญหาเป็นของคู่กัน เมื่อใดที่มีปัญหา การตัดสินใจก็ตามมาทันที

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2547, หน้า 36) ได้กล่าวถึง การตัดสินใจและการแก้ปัญหา หมายถึง การที่บุคคลสามารถระบุปัญหา และสามารถใช้ประสบการณ์เดิมเพื่อหาสาเหตุของปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม ตรงกับสาเหตุของปัญหา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีการคิดเพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสม และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการสอนทักษะการตัดสินใจไว้ดังนี้

1. กำหนดปัญหา

2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจ

3. ระบุข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือก

4. ตัดสินใจเลือก และบอกเหตุผลของการเลือกทางนั้น

ยูดา รัชภัยไทย และธนิกันต์ มาฆะศิริานนท์ (2548, หน้า 8) กล่าวว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง ศาสตร์และศิลป์เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทั้งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สัญชาตญาณและการหยั่งรู้ จินตนาการ การคิดเชิงวิเคราะห์ การวินิจฉัย การตัดสินใจและการจัดทำแผนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ Carvalho and Hopko (2009, p. 264) ได้กล่าวว่า ทักษะการแก้ปัญหาประกอบด้วย การนิยามและระบุปัญหา การสร้างทางเลือก การตัดสินใจ การใช้และการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา

ส่วน Mitchell and Kowalik (1999, p. 4) ได้กล่าวว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นวิธีการคิดและการแสดง พฤติกรรมอย่างหนึ่งที่ประกอบด้วย

1. การสร้างสรรค์ (Creative) หมายถึง ความคิดที่ประกอบด้วยลักษณะที่แปลกใหม่หรือลักษณะเฉพาะ ซึ่งผู้สร้างสรรค์จะต้องมีอย่างน้อยหนึ่งชนิดในการหาคำตอบ
2. ปัญหา (Problem) หมายถึง สภาพการณ์ที่แสดงออกถึงความท้าทาย โอกาส หรือสิ่งที่ต้องให้ความสนใจ
3. การแก้ไข (Solving) หมายถึง วิธีการในการวางแผนที่จะตอบคำถาม ดำเนินการประชุม หรือตัดสินใจกับปัญหา การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ จึงหมายถึง กระบวนการ วิธีการหรือระบบสำหรับ การแก้ปัญหาอย่างมีจินตนาการ และให้ผลการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

การประเมินความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

เครื่องมือในการวัดและประเมินผล เป็นแบบอัตนัยในลักษณะของการเขียนตอบ โดยมีเกณฑ์การวัดและประเมินผลตามรูปแบบของ Beck (1991, p. 450) ในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เนื่องจากกระบวนการของรูปแบบมีความครอบคลุมด้านความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนด (Definition of problem)

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาทางเลือกที่หลากหลาย (Finding alternative courses of action)

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (Deciding which courses of action to follow)

ขั้นตอนที่ 4 การนำทางเลือกที่เลือกไว้ไปใช้แก้ปัญหา (Technical implementation of the solution)

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้แก้ปัญหาในเชิงสังคม (Social implementation of the solution)

สรุปได้ว่า การตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การประเมินสถานการณ์ ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล เพื่อมุ่งหาคำตอบสำหรับการแก้ปัญหา โดยการทำงานร่วมกันระหว่าง ความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณร่วมกับการคิดสร้างสรรค์ มีการใช้ความคิดลึกและหลากหลาย มีความยืดหยุ่นทางความคิด ปราศจากการตัดสินความคิดต่าง ๆ ถึงความเป็นไปได้หรือไม่ได้ จนได้วิธีการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายวิธี และใช้สติปัญญาพิจารณาความคิดเหล่านั้น ด้วยการคิดวิจารณ์ญาณเพื่อประเมินทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาถึง ข้อดีข้อเสีย ผลกระทบต่าง ๆ และตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีแนวคิดอยู่ 2 ลักษณะด้วยกันคือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานเลย และ การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย (Saylor & Alexander, 1974, p. 7) ดังนั้น ระบบการพัฒนาหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ การร่างหรือการสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร ซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะของงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรแล้ว จะเห็นว่ามีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตรคือ การออกแบบหลักสูตร (The Curriculum Design) ซึ่งหมายถึง ลักษณะของกระบวนการในการเลือกองค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตร และการจัดเนื้อหาสาระและประมวลประสบการณ์ในหลักสูตรที่จัดขึ้น

ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการพัฒนารูปแบบหลักสูตรตามแนวคิดที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

Tyler (1969) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการศึกษา หลักสูตรจะต้องทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาและตรวจสอบหลักการและเหตุผลของผู้อื่น และพัฒนาแนวคิดหรือมโนทัศน์ขององค์ประกอบและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในการศึกษา นอกจากนี้ Tyler ได้เสนอหลักในการพัฒนาหลักสูตรว่า จะต้องวิเคราะห์คำถามที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

- 1.1 มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่สถาบันการศึกษาต้องกำหนดให้กับผู้เรียน
- 1.2 มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่สถาบันการศึกษาควรจัดขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
- 1.3 จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

1.4 จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการศึกษาอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

Tyler ได้เห็นว่า คำถามทั้ง 4 ข้อนี้ จะต้องถามเรียงลำดับกันลงมา เพราะฉะนั้นการตั้งจุดมุ่งหมายจึงเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด แนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรเป็นไปตามลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เริ่มด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราว โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งกำเนิดที่จะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ 3 แหล่งด้วยกัน คือ ศึกษาจากสังคม ศึกษาจากตัวผู้เรียน และศึกษาจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา ข้อมูลที่ได้จากแหล่งทั้ง 3 ดังกล่าว จะเป็นเครื่องมือช่วยในการตั้งจุดมุ่งหมายชั่วคราว จุดมุ่งหมายที่ได้ในขั้นนี้ บางครั้งอาจจะมีมากเกินไปที่จะจัดไว้ในหลักสูตรได้ทั้งหมด จึงควรได้มีการพิจารณาเลือกเฉพาะจุดมุ่งหมายที่สำคัญ และสอดคล้องกัน เพื่อนำไปเป็นหลักในการปฏิบัติขั้นต่อไป Tyler ได้เสนอว่าการเลือกจุดมุ่งหมายถาวร ควรผ่านการกลั่นกรองเพื่อคัดเอาข้อที่ไม่สำคัญและไม่สอดคล้องกันออกไป ด้วยวิธีการพิจารณาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และพิจารณาจากหลักปรัชญาการศึกษา และปรัชญาสังคม จุดมุ่งหมายที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วนี้เรียกว่า จุดมุ่งหมายขั้นสุดท้ายหรือจุดมุ่งหมายถาวรที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ในการวางโครงสร้างของหลักสูตร Tyler ได้ตั้งคำถามข้อที่ 2 ว่า จะเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร จึงจะช่วยให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยจุดมุ่งหมายที่ระบุพฤติกรรมและเนื้อหาอันเป็นจุดหมายปลายทางที่ต้องการไปถึง (Ends) แต่อย่างไรก็ตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้นั้น เป็นวิธีการที่จะทำให้บรรลุจุดหมายปลายทางได้ (Means)

ขั้นตอนที่ 3 การจัดประสบการณ์เรียนรู้ มักจัดประสบการณ์ให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยมีการสำรวจความสัมพันธ์ทางด้านเวลาและด้านเนื้อหา ทั้งนี้เกณฑ์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพคือมีความต่อเนื่องกัน มีการเรียงลำดับขั้นตอน และมีการบูรณาการ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล เป็นขั้นสุดท้ายของแนวคิดในการจัดหลักสูตรของ Tyler เป็นขั้นที่จะทำให้ผู้วางแผนจัดทำหลักสูตร สามารถรู้ได้ว่า ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะขึ้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

2. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba

Taba (1962, pp. 345-425) ได้ให้แนวคิดในการจัดหลักสูตร โดยเอาสิ่งที่รู้จักในนามของวิธีการระดับล่าง เป็นหนทางไปสู่การพัฒนาหลักสูตรคือ หลักสูตรควรจะออกแบบและกำหนดจากครูผู้สอนมากกว่าที่จะกำหนดลงไปโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูง นอกจากนี้ Taba มีความคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ต้องการการจัดลำดับความคิดให้เป็นระเบียบ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนา

หลักสูตรนั้น จะต้องพิจารณาทั้งลำดับในการวางแผนงานและวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไป Tabá ได้กำหนดกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนธรรมชาติของความรู้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 เป็นหลัก ในการพิจารณาจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้น ทั้งนี้ควรจะเป็นสิ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกเนื้อหาประสบการณ์ และความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับสังคมและผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 4 การจัดลำดับเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกมา โดยพิจารณา โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมในการที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใดก่อนหรือหลัง ซึ่งอาจจัดลำดับความยากง่าย ความกว้าง ความแคบหรือการเป็นพื้นฐานต่อเนื่องกัน

ขั้นตอนที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียน กระบวนการที่สำคัญของหลักสูตร อีกระบวนการหนึ่งก็คือ กระบวนการในชั้นเรียน การคัดเลือกประสบการณ์ในการเรียนจำเป็นต้องศึกษากระบวนการเรียนรู้และวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ตลอดจนเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ด้วย

ขั้นตอนที่ 6 การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนตามลำดับก่อนหลัง เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่จะเป็นเครื่องชี้ว่า การดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาหรือข้อบกพร่องในขั้นตอนใด ๆ มากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป การประเมินผลนี้ตามปกติจะพิจารณาจากการใช้หลักสูตร คือผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมเพียงใด

ขั้นตอนที่ 8 การตรวจสอบความคงที่และความเหมาะสมในแต่ละชั้น โดยการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบในลักษณะต่อไปนี้เป็นเนื้อหาที่จัดขึ้นเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ ประสบการณ์การเรียนช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ และประสบการณ์เรียนที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมเพียงใด

การพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบของ Taban นั้น จะมีจุดเน้นทางด้านการเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งยุทธวิธีการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในหลักสูตรนั้นจะต้องแสดงลำดับขั้นตอน การจัดเนื้อหาจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่ารายวิชานั้น มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบใด จัดเรียงลำดับเนื้อหาไว้อย่างไร ทั้งนี้การกำหนดโครงสร้างจะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับโครงสร้างในแต่ละระดับ รวมทั้งหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถบ่งชี้ถึงการวัดและการประเมิน ได้ชัดเจน มีการเสนอรายละเอียดและมีความยืดหยุ่น เพื่อให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและทำกิจกรรมตามความต้องการและความสนใจตามลักษณะเฉพาะ มีลักษณะเป็นการพัฒนาจากจุดย่อยหรือหน่วยการเรียนการสอนที่หน่วยไปสู่การพัฒนาให้เป็นหลักสูตรใหญ่

3. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor & Alexander

Saylor & Alexander (1974, pp. 30-39) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ (System Approach) และมีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยผู้สอนสามารถที่จะปรับปรุงในระดับหรือขั้นใดของกระบวนการก็ได้ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดนี้มีดังต่อไปนี้

3.1 การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และขอบเขต (Goals, Objectives and Domains) ซึ่งเป้าหมาย 4 ประการ คือ ประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาการของบุคคล ความสามารถทางสังคม ทักษะการเรียนรู้และความชำนาญเฉพาะด้าน

3.2 การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Designing) โดยอาศัยข้อมูลจากส่วนแรก คือ การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนหลักสูตรในส่วนของการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้สามารถเลือกวิธีสอนที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนได้

3.3 การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation) เป็นการนำหลักสูตรที่ได้ออกแบบไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยการตัดสินใจของครูผู้สอน เพื่อศึกษาการนำไปปฏิบัติจริงของหลักสูตรที่สร้างไว้

3.4 การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) โดยมีจุดเน้น 2 ประการ คือ การประเมินผลรวมของการใช้หลักสูตรทั้งโรงเรียนในแต่ละส่วนการเรียนการสอนและการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

จุดเด่นในรูปแบบของ Saylor and Alexander ที่เสนอไว้นั้น อยู่ที่การให้อิสระต่อการตัดสินใจในเรื่องรูปแบบการสอนที่จะใช้ตามที่ควรจะเป็น การพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบนี้ จึงมีความยืดหยุ่น ให้โอกาสครูได้มีอิสระในการจัดการเรื่องรูปแบบการสอน เอกสารวัสดุอุปกรณ์

4. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทยนั้น วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543) ได้เสนอรูปแบบและแนวคิดขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

- 4.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และการออกแบบหลักสูตร
- 4.2 ขอร่างเนื้อหาสาระแต่ละกลุ่มประสบการณ์ แต่ละหน่วยการเรียนรู้และแต่ละรายวิชา
- 4.3 นำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้ใน โรงเรียนนำร่องและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง
- 4.4 อบรมครู ผู้บริหารทุกระดับ และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจหลักสูตรใหม่
- 4.5 นำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน ประกาศใช้หลักสูตร โดยมีกิจกรรมการใช้หลักสูตรใหม่ ดังนี้
- 4.5.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือการจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ เอกสารและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็น
- 4.5.2 ผู้บริหารจัดการเตรียมสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคลากร วัสดุหลักสูตร และบริการต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่อบรมครูและบุคลากรฝ่ายบริหารหลักสูตร ห้องสมุด ห้องเรียน รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณ
- 4.5.3 การสอน เป็นหน้าที่ของครูปฏิบัติการทั่วไป
- 4.5.4 การประเมินผล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินผลการเรียนของนักเรียน และการประเมินผลหลักสูตรตั้งแต่ประเมินเอกสาร ผลการนำหลักสูตรไปใช้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งจะต้องประเมินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของสมชาติ กิจยรรยง

สมชาติ กิจยรรยง (2544) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการฝึกอบรม โดยมีขั้นตอนในการสร้างหลักสูตร คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น ซึ่งหมายถึง สภาพการณ์หรือปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จของงานที่ต้องแก้ไขด้วยการฝึกอบรมและความต้องการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักการและเหตุผล หมายถึง การนำเอาสรุป การหาความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ทำการเรียบเรียงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องดำเนินการฝึกอบรมหรือสร้างหลักสูตร ซึ่งควรประกอบด้วย สภาพที่พึงประสงค์ สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและผลเสียหายที่เกิดขึ้น ความพยายามในการแก้ปัญหา ความจำเป็นที่ต้องแก้ปัญหาด้วยการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ หมายถึง สิ่งที่กำหนดว่าในโครงการฝึกอบรมนั้น จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปในลักษณะใด จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นความต้องการจำเป็นของหน่วยงานได้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์งาน หมายถึง การจำแนกหน้าที่และชิ้นงานในตำแหน่งเพื่อระบุวิธีการทำงานย่อยของแต่ละชิ้นงาน มีขั้นตอนอย่างไร หรือต้องทำอะไรบ้าง และต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์ใดบ้าง

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดหัวข้อวิชา ซึ่งหมายถึง เนื้อหาสาระในลักษณะเดียวกันของเรื่อง ที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และความสามารถ

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดวัตถุประสงค์หัวข้อวิชา เป็นการระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในลักษณะอย่างไร

ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดหลักการ/ ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นการกำหนดว่าภายในวิชานั้น จะต้องใช้ทฤษฎี แนวคิด และหลักการอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 8 การกำหนดวิธีการฝึกอบรม เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 9 การกำหนดระยะเวลาของหัวข้อวิชาและหลักสูตร ทั้งระยะเวลาของหัวข้อวิชาและระยะเวลาของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 10 การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 11 การเรียงลำดับหัวข้อวิชา และการกำหนดการฝึกอบรม เป็นการกำหนดเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งส่วนย่อยและส่วนรวมทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 12 การกำหนดวิธีการติดตามผล หมายถึง การตรวจสอบหลังการฝึกอบรม ระยะเวลาหนึ่งว่า ผู้ที่อบรมไปแล้ว สามารถนำเอาความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และความชำนาญที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติงานได้จริงเพียงใด

6. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของมาเรียม นิลพันธุ์

มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2555, หน้า 77-80) ได้กล่าวว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจึงต้องมีความมุ่งหมายที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปด้วย ซึ่งความมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับควรสอดคล้องและเสริมความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติ

2. การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ เมื่อได้กำหนดแล้วว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรมีอะไรบ้าง สิ่งต่อไป คือ การเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักเรียน และลำดับก่อนหลังในการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. การนำหลักสูตรไปใช้ การนำเอาหลักสูตรไปใช้ คือ การนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลเพื่ออำนวยให้ครูและนักเรียนสามารถสอน และเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

4. การประเมินผลหลักสูตร การตรวจสอบหลักสูตรที่นำไปใช้ว่าเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับผู้เรียนมากน้อยเพียงใด และนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

5. การปรับปรุงหลักสูตรการนำผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรไปปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม และนำไปใช้ต่อไป หรือตัดสินใจต่อ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจะเห็นได้ว่าแนวคิดของนักวิชาการแต่ละท่านนั้นล้วนแล้วแต่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรจะเน้นที่การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรบนพื้นฐานของสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและสังคม การออกแบบหลักสูตรด้วยการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตรซึ่งจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรฝึกอบรมนั้นได้มีนักพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมขึ้นมาใหม่จากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดยทั่วไป เนื่องจากการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาจึงเป็นรูปแบบประยุกต์และปรับปรุงจากความจำเป็นของผู้เรียนและสังคม โดยมีความคาดหวังผลที่ได้จากการฝึกอบรมทั้งในด้านความรู้เจตคติ และการปฏิบัติ การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ ทั้งด้านการสร้างหรือร่างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตรด้วย

จากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดยทั่วไป และการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้นำเสนอมาข้างต้นในแต่ละรูปแบบแล้วนั้น ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นรูปแบบเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยได้จากการศึกษาจากรูปแบบของการฝึกอบรมแบบ On the Job Training (OJT) ซึ่งมีขั้นตอนจากการวิเคราะห์โดยสรุปดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 3) การศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์คล้ายคลึงกับหลักสูตรทั่วไป เพียงแต่หลักสูตรฝึกอบรมจะมีขอบเขตที่แคบกว่า ทั้งนี้เพราะหลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาเฉพาะกิจและนำมาจัดการฝึกอบรมให้กับพนักงานหรือบุคลากรเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และใช้เวลาสั้น ๆ องค์กรประกอบหลักสูตรฝึกอบรมจึงคล้ายคลึงกับหลักสูตรทั่ว ๆ ไป โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ (ยุทธ ไกยวรรณ, 2559, หน้า 47)

1. วัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรม หรือวัตถุประสงค์ปลายทาง
2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์นำทาง
3. เนื้อหาหรือหน่วยฝึกอบรม
4. กิจกรรมการฝึกอบรมหรือเทคนิควิธีการจัดฝึกอบรม
5. สื่อการฝึกอบรม
6. การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

สมชาย กิจขรรจง (2546, หน้า 45) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น หมายถึง สภาพการหรือปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อผลสำเร็จของงานที่ต้องแก้ไข ด้วยการฝึกอบรมและความต้องการการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักการและเหตุผล หมายถึง การนำเอาสรุปการหาความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ทำการเรียบเรียงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องดำเนินการฝึกอบรม หรือสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งควรประกอบด้วยสภาพที่พึงประสงค์ สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหา และผลเสียหายที่เกิดขึ้น ความพยายามในการแก้ปัญหา ความจำเป็นที่ต้องแก้ปัญหาด้วยการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดวัตถุประสงค์ หมายถึง สิ่งที่กำหนดว่าในโครงการฝึกอบรมนั้น จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปในลักษณะใด จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นความต้องการจำเป็นของหน่วยงานได้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์งาน หมายถึง การจำแนกหน้าที่และชิ้นงานในตำแหน่งเพื่อระบุวิธีการทำงานย่อยของแต่ละชิ้นงานมีขั้นตอนอย่างไร หรือต้องทำอะไรบ้าง และต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์ใดบ้าง

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดหัวข้อวิชา หมายถึง เนื้อหาสาระในลักษณะเดียวกันของเรื่องที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และความสามารถ

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดวัตถุประสงค์หัวข้อวิชา ซึ่งเป็นการระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในลักษณะอย่างไร

ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดหลักการหรือทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการกำหนดว่าภายในวิชานั้นจะต้องใช้ทฤษฎี แนวคิด และหลักการอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 8 การกำหนดวิธีการฝึกอบรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 9 การกำหนดระยะเวลาของหัวข้อวิชาและหลักสูตรฝึกอบรมทั้งระยะเวลาของหัวข้อวิชาและระยะเวลาของหลักสูตรฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 10 การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 11 การเรียงลำดับหัวข้อวิชาและการกำหนดการฝึกอบรม เป็นการกำหนดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นทั้งส่วนย่อยและส่วนรวมทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 12 การกำหนดวิธีการติดตามผล หมายถึง การตรวจสอบหลังจากฝึกอบรมระยะหนึ่งว่าผู้ที่อบรมไปแล้วสามารถนำเอาความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และความชำนาญที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติงานได้จริงเพียงใด

ชูชัย สมितिไกร (2556, หน้า 140-150) ได้กล่าวถึงการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ต้องประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เป็นการกำหนดเป้าหมายว่าการฝึกอบรมจะต้องเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เข้าฝึกอบรมให้เป็นไปทางใด และระดับใด การกำหนดจะต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม เพื่อให้การฝึกอบรมสามารถสนองความต้องการหรือเป้าหมายของบุคคลหรือองค์กรได้อย่างดีที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเนื้อหาหรือหน่วยการฝึกอบรม เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม คือ สารความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้เข้าฝึกอบรมควรจะได้เรียนรู้และนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วยขั้นที่สำคัญ 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การจัดเตรียมโครงสร้างของเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมขั้นแรก คือ การจัดเตรียมโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งหมายถึง การกำหนดหรือสังเคราะห์หัวข้อเนื้อหาที่จะใช้ฝึกอบรมว่ามีหัวข้ออะไรบ้างที่จำเป็นจากการสังเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรม การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมควรยึดแนวทาง 3 ประการ ดังนี้ คือ 1) เนื้อหานั้นจะต้องสนองตอบวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมซึ่งได้กำหนดไว้ 2) เนื้อหานี้จะต้องสอดคล้องกับสภาพการทำงานจริง และ 3) เนื้อหานี้จะต้องมีความถูกต้องและทันสมัย

ขั้นที่ 2 การสร้างแผนการฝึกอบรมแต่ละหน่วย แผนนี้เป็นแผนการฝึกอบรมแต่ละหน่วยเป็นสิ่งที่บรรยายถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการฝึกอบรม และวิธีการวัดผลและประเมินผล การเขียนแผนการฝึกอบรมแต่ละหน่วยที่ดี ควรบ่งชี้ถึงสิ่งที่คุณเข้าฝึกอบรมจะต้องทำ ชูชัย สมितिไกร (2556, หน้า 144-146) ได้เสนอแนวทางการสร้างแผนการฝึกอบรมไว้ดังนี้

2.1 ระบุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงผู้เข้าฝึกอบรมควรจะทำอะไร ภายหลังจากการฝึกอบรม

2.2 กำหนดว่าผู้เข้าฝึกอบรมจะต้องเรียนรู้ ทักษะ และทักษะอะไร จึงจะสนองต่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.3 จัดวางหัวข้อย่อยของเนื้อหาในแผนการฝึกอบรมแต่ละหน่วยตามลำดับ

2.4 ระบุเนื้อหาของหัวข้อย่อยโดยละเอียด โดยพิจารณาว่า ผู้เข้าฝึกอบรมจะต้องรู้หรือสามารถทำอะไรจึงจะบรรลุถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้

2.5 เลือกกิจกรรมการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อย่อย ระบุถึงวัตถุประสงค์ สื่อการฝึกอบรมที่จำเป็นต้องใช้

2.6 ทบทวนการจัดลำดับเนื้อหา ปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

2.7 จัดเตรียมวิธีการวัดผลและประเมินผลการฝึกอบรมของผู้รับการฝึกอบรม

ขั้นที่ 3 การจัดวางเนื้อหา แนวทางในการจัดวางเนื้อหาแต่ละหน่วยฝึกอบรม มีแนวทาง ดังนี้ (ชูชัย สมितिโกร, 2556, หน้า 146-147)

3.1 ระบุสิ่งที่ต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ ความรู้หรือข้อมูลอะไรที่ต้องการให้เรียนรู้ ทักษะอะไรที่ต้องการให้เกิดขึ้น และกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดอะไรที่ต้องการให้มีการฝึก

3.2 จัดวางหรือแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาฝึกอบรม

3.3 ประเมินเนื้อหาที่กำหนดมีความเหมาะสมถูกต้องกับผู้เข้าฝึกอบรมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้หรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดระยะเวลาของการฝึกอบรม สิ่งที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาของการฝึกอบรม ได้แก่ (ยุทธ ใภยวรรณ, 2559, หน้า 49-50)

1. การกำหนดระยะเวลาทั้งหมดของการฝึกอบรม การกำหนดว่าการฝึกอบรมหนึ่ง ๆ ควรจะใช้ระยะเวลาเท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการฝึกอบรม รวมทั้งพื้นฐานความรู้ของผู้เข้าฝึกอบรมด้วย หากวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการฝึกอบรมหลายประการ ระยะเวลาที่ใช้ก็จะต้องมากขึ้นตามไปด้วย

2. การแบ่งเวลา เมื่อกำหนดระยะเวลาโดยรวมของการฝึกอบรมได้แล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การแบ่งเวลาสำหรับการฝึกอบรมแต่ละหน่วยฝึกอบรม ชูชัย สมितिโกร (2556, หน้า 147-148) ได้เสนอแนวทางการแบ่งเวลาหรือกำหนดเวลาในแต่ละหน่วยฝึกอบรม ดังนี้

2.1 เทียบเคียงวัตถุประสงค์และเนื้อหาทั้งหมดกับจำนวนชั่วโมงการฝึกอบรมที่มีอยู่ จากนั้นจึงแบ่งเวลาให้กับวัตถุประสงค์และเนื้อหาแต่ละหัวข้อตามความเหมาะสม โดยยึดหลักว่า ภายในระยะเวลาที่กำหนดจะทำให้ผู้รับการฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2 หากพบว่า เวลาที่มีอยู่ไม่อาจจะสนองวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดไว้ได้ อาจจะเพิ่มระยะเวลาของการฝึกอบรมให้มากขึ้นอีก แต่ถ้าหากไม่สามารถเพิ่มระยะเวลาที่ได้ ก็อาจจะตัดวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาบางส่วนออกไป

2.3 วัตถุประสงค์และเนื้อหาที่มีความสำคัญและมีความยากควรกำหนดระยะเวลาสำหรับการฝึกอบรมมากกว่าวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่มีความสำคัญและความยากน้อย

ขั้นตอนที่ 4 การเลือกใช้วิธีการฝึกอบรม ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเลือกวิธีการฝึกอบรมนั้นจะต้องพิจารณาว่าการฝึกอบรมต้องการให้ผู้เข้าฝึกอบรมมีพฤติกรรมอย่างไร สามารถกระทำสิ่งใดหรือความรู้อะไร ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ที่ต่างกันอาจจะใช้วิธีการฝึกอบรมที่ต่างกันด้วย

2. ภูมิหลังของผู้เข้าฝึกอบรม ผู้เข้าฝึกอบรมที่มีภูมิหลังแตกต่างกันจะมีความสามารถ ความต้องการ และความสนใจที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเลือกวิธีการฝึกอบรมจะต้องคำนึงถึงตัวแปรเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

3. การปฏิบัติงานจริง ควรเลือกวิธีการฝึกอบรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าฝึกอบรมได้ฝึกฝนทักษะที่ตรงกับการปฏิบัติงานจริง เป็นเทคนิคการใช้การจำลองสถานการณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดวิธีการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม การประเมินผล เป็นการประเมินว่าโครงการฝึกอบรมที่ดำเนินการไปนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมในภาพรวมและแต่ละหน่วยฝึกอบรมเป็นอย่างไร

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเป็นกระบวนการฝึกอบรมมีรายละเอียดขั้นตอนของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรที่แตกต่างกันไป เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อเนื่องของกิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้แนวใหม่ในการปฏิบัติงานมาก ตลอดจนมีทัศนคติที่จะปรับปรุงงานเปลี่ยนแปลงงานให้ดีขึ้นตามแนวทางที่องค์กรกำหนดเพื่อนำไปใช้ ฝึกอบรมให้กับบุคลากรหรือบุคคลที่สนใจหลักสูตรฝึกอบรม

แนวคิดการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือ ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจ เพื่อแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้น จึงควรมีการประเมินหลักสูตรเป็นระยะอยู่เสมอ

ความหมายของการประเมินหลักสูตร

รุจิรัฐสาร (2546, หน้า 143) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้หลายนัยว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง 1) การวัดผลการปฏิบัติของผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเชิงปริมาณ 2) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนกับมาตรฐาน 3) การอธิบายและการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร 4) การเลือกการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

ปราโมทย์ จันทร์เรือง (2548, หน้า 98) ได้สรุปความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า เป็นการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำข้อมูลในการวิเคราะห์มาตัดสินหาข้อบกพร่องหรือปัญหาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นหรือตัดสินหาคุณค่าของหลักสูตร

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม (2550, หน้า 169) ได้กล่าวถึงความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการศึกษา เนื่องจากเป็นสิ่งที่แปลงแนวคิดต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงประสงค์ ดังนั้นหลักสูตรที่จะนำไปใช้จึงต้องเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพ มีความทันสมัย เพื่อให้ผู้สอน ผู้เรียน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในหลักสูตรสามารถบรรลุเป้าหมายได้ การที่จะทราบว่าหลักสูตรมีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้หรือไม่ นั้น สามารถทราบได้โดยการประเมินหลักสูตร

มาลินี บุญยรัตพันธ์ (2558, หน้า 118) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่าหลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพแค่ไหน เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่า

จากข้อมูลดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ในองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อนำมาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรจะต้องครอบคลุมขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ฉะนั้น การประเมินหลักสูตรจึงมีขอบเขตของการประเมินที่กว้าง แต่ละขั้นตอนมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีจุดมุ่งหมายของการประเมินใกล้เคียงกัน ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543, หน้า 218-219) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เพื่อแสวงหาค่าของหลักสูตร โดยตรวจสอบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่
2. เพื่อวัดผลดูว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตร รวมทั้งวัสดุประกอบหลักสูตร การบริหารและการบริหารหลักสูตร เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องหรือไม่
3. การประเมินจากผู้เรียนเอง หรือการประเมินผลผลิตเพื่อตรวจสอบว่ามีลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด

มาลินี บุญยรัตพันธุ์ (2558, หน้า 119) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรใด ๆ ก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกันดังนี้ คือ

1. เพื่อหาคูณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ สนองความต้องการของผู้เรียน และสังคมอย่างไร

2. เพื่ออธิบายและพิจารณาลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรในแง่ต่าง ๆ เช่น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลว่าสอดคล้องกันหรือไม่

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 250) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. เพื่อหาคูณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ สนองความต้องการของผู้เรียน และสังคมอย่างไร

2. เพื่ออธิบายและพิจารณาลักษณะของส่วนประกอบต่างๆของหลักสูตรในแง่ต่าง ๆ เช่น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลว่าสอดคล้องกันหรือไม่

3. เพื่อตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้

4. เพื่อตัดสินใจว่าการบริหารงานด้านวิชาการ และการบริหารด้านหลักสูตรเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่

5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

6. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่บกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตร

7. เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือไม่ หรือควรปรับปรุงพัฒนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อยกเลิกการใช้หลักสูตรนั้นทั้งหมด

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ได้ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ที่พบในองค์ประกอบของหลักสูตร ระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เพื่อหาคูณค่าของหลักสูตรดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ และช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด

3. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และผู้เรียน
3. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรว่าบรรลุวัตถุประสงค์ ตอบสนองต่อความต้องการ

ของท้องถิ่น และผู้เรียนเพียงใด

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2548, หน้า 99) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรใด ๆ ก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้ คือ

1. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่บกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร การประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่ เพื่อที่จะพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล เป็นต้น มีความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ หรือในขณะที่การใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ได้ผลเพียงใดและมีปัญหาอุปสรรคอะไร จะได้เป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นได้

2. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศ กำกับดูแลและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้จะได้ช่วยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกหรือยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง และจะประเมินเพื่อสรุปผลตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดีตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคมเพียงใด และเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตรหลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่อย่างไร การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในลักษณะที่การนำหลักสูตรไปใช้ หรือหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งก็ได้

ชาวลิต ชุกกำแพง (2559, หน้า 116) กล่าวว่า การประเมินในระหว่างการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ผลการประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์จากจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร สามารถสรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

2. เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร
3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรจะใช้หลักสูตรต่อหรือยกเลิก
4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนว่ามีการพัฒนามากน้อยเพียงใดหลังจากได้นำมาใช้แล้ว มีผลการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร เพื่อตัดสินหลักสูตรว่ามีข้อดีและข้อบกพร่องอะไรบ้างที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงเพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ และเพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางความคิดเห็นที่เกิดจากการพิจารณาถึงข้อมูลต่าง ๆ โดยยึดตามหลักความคิดเห็นของตนเองเป็นหลักหรือพิจารณาจากการประเมินผลของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริง (Kolaza, 2011 อ้างถึงใน สมปอง ประเสริฐผล, 2538, หน้า 11)

ประเภทของความคิดเห็น

ความคิดเห็นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (Remmer, 1954, pp. 6-7 อ้างถึงใน พิษณุชา ศรีรคำ, 2552, หน้า 26) ดังนี้

1. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด – เชิงลบสุด (extreme opinion) หมายถึง ความคิดเห็นที่สามารถวัดผลได้จากทิศทางของความคิดเห็นนั้นที่ได้เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบันจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กล่าวคือ ความคิดเห็นในทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความคิดเห็นที่แสดงออกด้วยความรัก ความคิดเห็นที่แสดงถึงการมองโลกในแง่ดี ส่วนความคิดเห็นในทิศทางลบสุด ได้แก่ ความรังเกียจเป็นการมองโลกในแง่ร้ายความคิดเห็นในทิศทางนี้จะรุนแรงและเปลี่ยนแปลงยาก

2. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive contents) หมายถึง ความคิดเห็นที่มาจากการศึกษาข้อมูลสิ่งหนึ่งที่ต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ได้แก่ การแสดงว่ายอมรับเป็นการบ่งบอกถึงว่าเห็นด้วย ส่วนความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ การแสดงว่าไม่ยอมรับเป็นการบ่งบอกถึงว่าไม่เห็นด้วย

3. การแยกแยะเป็นส่วน (Differentiation) หมายถึง การพิจารณาความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแบบละเอียดจะทำให้สามารถแยกการวิเคราะห์ได้ดีกว่าการพิจารณาความคิดเห็นแบบไม่ละเอียด

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ความคิดเห็นเกิดขึ้นจากอิทธิพลต่าง ๆ (ธิดา ชูทวี, 2550, หน้า 8 อ้างถึงใน ธีระพร อูวรรณ โณ, 2529, หน้า 51-54) ดังนี้

1. อิทธิพลของบิดามารดา เป็นแหล่งบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อความคิดเห็นต่าง ๆ สูงสุด โดยเฉพาะการมีอิทธิพลต่อวัยเด็กที่จะถูกบิดามารดาปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในการควบคุมความคิดเห็นให้อยู่ในกรอบโดยการกำหนดแนวคิดให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เช่น บิดามารดาเป็นผู้มีอำนาจสั่งสอนให้มีความคิดที่ดี กระทำความดี และลงโทษเมื่อกระทำความผิดหรือกระทำสิ่งที่ไม่ดีที่บิดามารดาไม่เห็นด้วยกับการกระทำนั้น

2. อิทธิพลของกลุ่มต่าง ๆ เป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมของกลุ่มบุคคลซึ่งมีทั้งกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มขนาดเล็ก โดยกลุ่มต่าง ๆ จะมีการแสดงออกทางความคิดเห็นแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มร่วมกัน โดยจะใช้หลักการยึดเสียงส่วนมากเป็นหลักในการวัดผล ส่วนการประเมินผลจะนำมาสู่การตัดสินใจ เช่น กลุ่มเพื่อนที่โรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมงานจะมีอิทธิพลในการแสดงความคิดเห็น

3. อิทธิพลของประสบการณ์ส่วนตัว เป็นความรู้สึกและความคิดของบุคคลที่เกิดจากการนำประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับตนเองตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ทำให้เกิดความคิดเห็นซึ่งอาจส่งผลต่อแนวความคิดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อเหตุการณ์ที่ได้ประสบมา เช่น ประสบการณ์ที่รุนแรงส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้เกิดความรู้สึกและความคิดเห็นที่ไม่ดี

4. อิทธิพลของสื่อมวลชน เป็นสื่อต่าง ๆ ที่มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้และเกิดการกระตุ้นให้บุคคลต่าง ๆ สามารถทราบถึงข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างทั่วถึง เช่น โฆษณา ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยสื่อจะเป็นปัจจัยที่จะพยายามเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็นของบุคคลให้เกิดความสนใจได้

การวัดความคิดเห็น

การใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert's method) ด้วยวิธีมาตรวัดทัศนคติ ความคิดเห็นจากข้อมูลหรือแบบสอบถาม เป็นการวัดคุณลักษณะภายในจิตใจ ความรู้สึกที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ไม่สามารถทำการวัดได้โดยตรง โดยผลของการวัดความคิดเห็นจะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงลักษณะความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย โดยมีการกำหนดตัวเลือกให้ เลือกตอบด้วยการให้คะแนนเพื่อนำไปตีเป็นความหมาย ได้แก่ ระดับคะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ระดับคะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วย ระดับคะแนน 3 หมายถึง เฉย ๆ หรือไม่แน่ใจ ระดับคะแนน 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย ระดับคะแนน 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับ

เป็นการวัดความคิดเห็นที่นิยมใช้ในการประเมินผลจากแบบสอบถาม ดังนั้น การแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการให้คะแนนในการตอบแบบสอบถามจึงเกิดจากการที่บุคคลหนึ่งมีความคิดเห็นที่ได้รับจากการใช้งาน หรือจากประสบการณ์ โดยบุคคลหนึ่งจะมีความคิดเห็นในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน ทั้งความคิดเห็นในเชิงบวกหรือความคิดเห็นในเชิงลบ (Likert, 1932 อ้างถึงใน อานาจ ไพบุษิต, 2539)

กล่าวโดยสรุป ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางความคิดเห็นที่เกิดจากการพิจารณาถึงข้อมูลต่าง ๆ โดยยึดตามหลักความคิดเห็นของตนเองเป็นหลักหรือพิจารณาจากข้อมูลสิ่งหนึ่งที่ต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจที่มีต่อการแสดงว่ายอมรับเป็นการบ่งบอกถึงว่าเห็นด้วยสิ่งนั้น หรือการแสดงว่าไม่ยอมรับเป็นการบ่งบอกถึงว่าไม่เห็นด้วย

แนวคิดของการวิจัยและพัฒนา

ความหมายของการวิจัยและพัฒนา

ทิสนา เขมมณี และสร้อยสน สกลรักษ์ (2540) กล่าวว่าไว้ว่า การวิจัยและพัฒนา คือ การพัฒนารูปแบบหนึ่งที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือหรือเป็นวิธีทางกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพราะเชื่อว่าการพัฒนาจะเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมถ้าใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ รวมทั้งเชื่อว่าการพัฒนาจะเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา (Active) หากนักพัฒนาใช้กระบวนการวิจัยในการ พัฒนางาน เพราะจะทำให้ให้นักพัฒนาเห็นภาพของงานโดยตลอดอย่างชัดเจนและนักพัฒนาจะมั่นใจในทิศทางและลักษณะการพัฒนาที่ดำเนินการไปในแต่ละขั้นว่าจะตรงเป้าหมายและจะปิติสุขในการทำงาน ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action research or operation research)

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) ได้กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนา เป็นการวิจัยประยุกต์ที่เน้นการแสวงหาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New products) สิ่งประดิษฐ์ใหม่ (New inventions) พัฒนาการกระบวนการ (Process) พัฒนาระบบและวิธีการทำงาน (System and procedures) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ (New technology) โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research - based) สำหรับพัฒนาสิ่งที่ต้องการ

วรรณิ โสสมประยูร (2546) ให้ความหมายของ การวิจัยและพัฒนาไว้สอดคล้องกันว่าเป็น การวิจัยที่นำองค์ความรู้เดิมจากผลการวิจัยประเภทต่าง ๆ หรือนำสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่แล้วไปจัดกระทำต่อเป็นระบบอย่างต่อเนื่องทั้งในกระบวนการวิจัยและ กระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นชุด โครงการวิจัยที่มีหลายโครงการวิจัยอย่างสมบูรณ์เพื่อ เป็นการต่อยอดของเดิม ให้เพิ่มผลผลิตที่มีคุณค่าสูงเด่นชัดแน่นอน อันเป็นที่เชื่อถือ หรือยอมรับทาง วิชาการและเป็น ประโยชน์ต่อผู้ที่ให้นำผลการวิจัยไปใช้ในสังคมได้อย่างแท้จริง

จากเหตุผลข้างต้น สรุปได้ว่า ความหมายของการวิจัยและพัฒนา คือ กระบวนการหรือวิธีการแสวงหาคำความรู้ หรือนวัตกรรมใหม่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาองค์การ บุคคลหรือกลุ่มบุคคล

ขั้นตอนการออกแบบการวิจัยและพัฒนา

นงลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวาณิช (2544) กล่าวว่า รูปแบบการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาเป็นการวิจัยที่มุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือโครงการใหม่ ๆ ทางการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัย กิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม ได้แก่

1. การวิจัยพื้นฐาน (Basic research) เพื่อศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ให้ได้ทฤษฎีที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้
2. การวิจัยประยุกต์ (Applied research) เพื่อนำข้อทฤษฎีข้อค้นพบจากการวิจัยพื้นฐานมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือ ปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
3. การพัฒนาเชิงทดลอง (Experimental development) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบสิ่งที่เป็นนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้

Gall et al. (1996) แบ่ง การดำเนินการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา ออกเป็น 8 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดเป้าหมาย
2. การศึกษางานทฤษฎีและวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ให้ได้ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ขั้น R: research)
3. การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการ (Performance objectives)
4. การสร้างเครื่องมือวัดผลการปฏิบัติการ
5. การพัฒนากลยุทธ์รวมทั้งผลิตภัณฑ์หรือ โครงการที่จะนำไปใช้เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย (ขั้น D: development)
6. การทดลองใช้จริง (ขั้น R: research)
7. การตรวจสอบและปรับปรุง
8. การนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือโครงการทาง การศึกษาที่พัฒนาแล้ว

ธนศ ขำเกิด (2540) ได้กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนา มีกระบวนการขั้นตอน การวิจัยและพัฒนา ดังนี้ขั้นตอนแรกเป็นการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น เป็นการศึกษาให้รู้ว่าการงานในหน้าที่ความรับผิดชอบนั้นมีปัญหาที่แท้จริงคืออะไร การสืบค้นหรือวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีระบบก็คือ การวิจัยเชิงสำรวจนั่นเอง จากนั้นเมื่อได้ทราบปัญหาแล้ว ถ้าหยุดนิ่งไม่แก้ปัญหาหรือพัฒนา ให้ดีขึ้น ก็ย่อมไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีเกิดขึ้นจึงต้องคิดค้นรูปแบบหรือนวัตกรรมเพื่อใช้ในการ แก้ปัญหา นั่นคือ การพัฒนาและเมื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาหรือนวัตกรรมแล้วเพื่อให้รู้ว่

รูปแบบ หรือนวัตกรรมนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ให้นำไปทดลองใช้การวิจัยเชิงทดลอง หากแก้ปัญหาไม่สำเร็จก็ กลับมาวิเคราะห์ปัญหาและปรับปรุงรูปแบบนวัตกรรม แล้วทดลองใช้ใหม่จนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ ตรงกันข้ามหากแก้ปัญหาได้แล้วก็เขียนรายงานการวิจัยและเผยแพร่รูปแบบหรือวัตกรมนั้น ๆ ให้เป็น ประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและวงวิชาการต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่า บางครั้งจึงมีผู้เรียกการวิจัยและ พัฒนาว่า R & D (Research and development) หรือ บางคนก็เรียก R & D & D ซึ่ง D ตัวหลัง ก็คือ การเผยแพร่ (Defuse)

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ ขั้นตอนการออกแบบการวิจัยและพัฒนา ของนักวิชาการ ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนา ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและ ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม
 ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

คุณาพร วรรณศิลป์ สมปอง ศรีกัลยา และภูษิต บุญทองเถิง (2562) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสานเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัย พบว่า

1. หลักสูตรอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียน ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม การจัดกิจกรรมฝึกอบรม สื่อการเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผลการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเป็นแบบผสมผสาน โดยใช้แบบเผชิญหน้าในขณะ ปฏิบัติงานสอนปกติผ่านระบบบนเว็บไซต์ ออนไลน์ และการติดต่อสื่อสาร มีการฝึกอบรมเป็น 3 ระยะ ดังนี้ การฝึกอบรมระยะที่ 1 ใช้เวลา 2 วัน เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เนื้อหา การทำวิจัยในชั้นเรียน โดยวิทยากรการฝึกอบรม ระยะที่ 2 ใช้เวลาตลอดปีการศึกษา เป็นการ ปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียน ในสถานศึกษามีการนิเทศให้คำปรึกษา เรียนรู้เนื้อหาผ่านทางเว็บไซต์ ออนไลน์ และการติดต่อสื่อสาร และการฝึกอบรมระยะที่ 3 ใช้เวลา 1 วัน เป็นการนำเสนอผลงาน วิจัยโดยการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน หลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่อง การทำ วิจัยในชั้นเรียน มีคุณภาพเหมาะสมดีมากทุกองค์ประกอบและในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ผลการใช้หลักสูตร พบว่า ความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูหลังการฝึกอบรมสูง

กว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน ของครูมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.17 และความพึงพอใจ ของครูที่มีต่อการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการ อบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสานเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมมีความ คิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

พัชนี กุลฑานันท์ พิสิฐ เมธาภัทร ไพโรจน์ สติรยากร และมนต์ชัย เทียนทอง (2554) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูแบบผสมผสานในการทำวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการฝึกอบรมครูตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเคลฟาย รูปแบบการผสมผสานใน 2 ลักษณะ 1) วิธีการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และ การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน โดยวิธีการฝึกอบรม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1.1) การอบรมเชิง ปฏิบัติการ ระยะที่ 1 “พัฒนาเค้าโครง เชื่อมโยงนวัตกรรม นำความรู้สู่ห้องเรียน” จำนวน 2 วัน 1.2) การเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน “พากเพียรรวบรวมข้อมูล เพิ่มพูนกัลยาณมิตร” 1.3) การอบรม เชิงปฏิบัติการ ระยะที่ 2 “คิดวิเคราะห์ สรุปผล ฝึกฝนเขียนรายงาน” จำนวน 2 วัน 2) กิจกรรมการ ฝึกอบรม 8 ลักษณะ ได้แก่ การบรรยาย สนทนากลุ่ม การนำเสนอผลงาน การฝึกปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนิเทศติดตามแบบกัลยาณมิตร การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ และ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ 2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการฝึกอบรม ขึ้นเก็บรวบรวมข้อมูล เท่ากับ 88.16/83.50 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ดังนั้นประสิทธิภาพของรูปแบบการฝึกอบรม มีค่า 0.60 คิดเป็นร้อยละ 62.35 แสดงว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความ ก้าวหน้าทางการเรียน ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน ทำรายงานการวิจัยในชั้นเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

ปวีณกร แป้นกลัด และมนต์ชัย เทียนทอง (2558) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู วิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพ แบบฐานสมรรถนะ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะ ผู้วิจัยได้ ดำเนินการร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพด้วยกระบวนการศึกษา แล้ววิเคราะห์โดยใช้ กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญและประเมินรูปแบบที่ได้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ารูปแบบ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย 5 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 กระบวนการวิเคราะห์หาสมรรถนะครูวิชาชีพและศึกษาความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ส่วนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์หลักสูตรฝึกอบรม ส่วนที่ 3 ออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม ส่วนที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และส่วนที่ 5 การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้จริงและประเมิน

ติดตามผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และ 2) ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบของ Kirkpatrick ในการประเมิน พบว่า 1) ผลการประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินการเรียนรู้ ผลการประเมินความรู้ด้านทฤษฎี พบว่าผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรฝึกอบรมรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะ ด้านทฤษฎี มีคะแนน $E1/E2 = 84.13/82.91$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยด้านการปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 80.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 3) ผลการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม ทดสอบด้วยค่า t-test พบว่า พฤติกรรมด้านการปฏิบัติงานของครูวิชาชีพที่ผ่านการฝึกอบรมหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผลการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อผลการฝึกอบรมมาใช้ขยายผลในสถานศึกษาและการฝึกอบรมของครูที่ผ่านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด และความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเข้ารับการฝึกอบรมมาใช้ในการขยายผลในสถานศึกษาและจัดการฝึกอบรมของครูที่ผ่านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยสรุปสามารถนำชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ฝึกอบรมตามจุดมุ่งหมายกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจากผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด หลักสูตรจึงมีประสิทธิภาพตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2548) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงโดยผ่านกระบวนการวิจัย สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยผ่านกระบวนการวิจัย สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรฝึกอบรม และคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงโดยผ่านกระบวนการวิจัย ซึ่งเมื่อประเมินคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว พบว่า คุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับสูง และผลการประเมินการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้พัฒนาครู พบว่า ความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยผ่านกระบวนการวิจัย หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงโดยผ่านกระบวนการวิจัยหลังฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดเห็นของครูต่อหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง

โดยผ่านกระบวนการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยครูเห็นว่าเป็นการอบรมที่ใช้เวลาต่อเนื่อง มีขั้นตอนชัดเจน ได้รับความรู้มาก มีการให้เรียนรู้ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริงจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้เข้ารับการอบรมมีผลงานของตนเอง มีความสุขในการฝึกอบรม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนได้จริง

สันต์ ศูนย์กลาง (2552) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้มาจาก 2 แหล่ง คือ 1.1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 1.2) การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม 2) การออกแบบหลักสูตร จำแนกการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 2.1) การเขียนโครงร่างหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย ปัญหาและความสำคัญ หลักการ เป้าหมาย จุดหมาย เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อ และการประเมินผลหลักสูตร และ 2.2) การประเมินความเหมาะสมและประเมินความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตร พบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี และมีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่าเกณฑ์ 3) การทดลองใช้และการหาประสิทธิภาพ ดำเนินการโดยนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 9 คน ระยะเวลาที่นำหลักสูตรไปใช้ 13 สัปดาห์ โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทำการทดสอบก่อนและหลังใช้หลักสูตร ดำเนินการฝึกอบรมด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จำนวน 2 วนรอบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการสะท้อนผล ผลการทดลองใช้พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติวิชาชีพหลังการฝึกอบรมในวนรอบที่ 2 สูงกว่าก่อน การฝึกอบรม ครูผู้สอนมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมสูงกว่าร้อยละ 80 มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอยู่ในระดับสูง และมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ผลการทดลองใช้พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ อย่างไรก็ตามได้มีการปรับปรุงในส่วนของความสอดคล้องของเนื้อหาหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น ผู้วิจัยได้ข้อมูลสรุปดังนี้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาหลักสูตรนั้น จะมีการพัฒนาหลักสูตรเป็นขั้นตอน โดยจะมีการ

ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร มีการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ และทำการศึกษา ผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้โดยการเปรียบเทียบกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรม กับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม และเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพของหลักสูตรหลังการทดลองใช้ และเป็นข้อมูลที่ได้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจึงส่งผลให้หลักสูตรที่พัฒนาคุณภาพ ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

พิมพ์ใจ บุญยัง (2540) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างสรรค์ทักษะชีวิต เพื่อป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จ.นราธิวาส โดยนำแนวคิดทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนราและแนวคิดกระบวนการกลุ่มประยุกต์ใช้พบว่า กลุ่มทดลองมีทักษะการตัดสินใจไม่หลงเสพสารระเหยการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับแรงกดดันจากเพื่อนที่เสพสารระเหย ทักษะการปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนให้เสพสารระเหย มีพฤติกรรมในการป้องกันสารเสพติดดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พิชัย ไทยอุดม (2540) ทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตในการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ภายหลังจากทดลองนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความรู้เรื่องเพศศึกษา และมีทักษะชีวิตในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสาร และการสร้างสัมพันธภาพ รวมทั้งสามารถพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อสังคมให้ดีขึ้นได้ ซึ่งสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมบูรณ์ กุณอก (2545) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการจัดค่ายสร้างเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมจัดค่ายสร้างเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนคำเพิ่มพิตยา จังหวัดสกลนคร ผลจากการศึกษา พบว่า หลังจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตมีทักษะชีวิต ในด้านความก้าวหน้าทางการเรียน ความคงทนทางการเรียน เจตคติต่อ โปรแกรมการฝึกอยู่ในระดับมาก

นภาพร จันทวรรณ (2545) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองในการป้องกันการติดยาบ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเวียงแก้ว จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองในการป้องกันการติดยาบ้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตจำนวน 8 กิจกรรมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลจากการศึกษา พบว่า นักเรียนมีระดับคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองในด้าน

ครอบครัว ด้านโรงเรียน และด้านเพื่อนก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองต่อการป้องกันการติดยาบ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โอकिनและแวนดัลด์ (Orkin & Wendie, 1994 อ้างถึงใน พรทิพย์ ยอดป้องเทศ, 2545) ได้นำทักษะชีวิตมาใช้ในการเรียนการสอนให้นักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา และการสร้างมิตรภาพ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เด็กนักเรียนมีการปรับปรุงตนเองในด้านการพูด มีความเข้าใจในเรื่องการนำทักษะชีวิตไปใช้และ มีการพัฒนาตนเองในการวางรากฐานเกี่ยวกับอนาคตตนเอง

บุษบา ญาณสมเด็จ (2546) ได้ศึกษาประสิทธิผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ยาบ้า โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติดซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนหอพระ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 156 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 78 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ จำนวน 78 คน นักเรียนในกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก โดยมีการใช้กิจกรรมร่วมกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การใช้สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่มใหญ่ การอภิปรายกลุ่มย่อย การระดมสมอง ทั้งนี้เพื่อเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพและการสื่อสารในครอบครัว ความรู้เรื่องยาเสพติด และการเห็นคุณค่าในตนเอง ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีสัมพันธภาพและการสื่อสารในครอบครัว ความรู้เรื่องยาและสารเสพติด และการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นหลังได้รับการฝึกอบรม

บราย (Bray, 1994 อ้างถึงใน กรรณิกา สุวรรณศิลป์, 2546) ศึกษายุทธวิธีการจัดการหรือการลดพฤติกรรมการหลบหนีออกจากบ้านของเยาวชน โดยนำความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตมาใช้ในการฝึกและอบรมเยาวชนให้สามารถมีการจัดการกับอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ตนเอง นอกจากนี้ได้นำเสนอโปรแกรมทักษะชีวิตผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เพื่อร่วมมือกันในการช่วยเหลือและแก้ไขให้กับเยาวชน

ลิเกลล์ (Eggert, et al 1994 อ้างถึงใน วิศิษฐ์ บุญสุชาติ, 2547) ได้ทำการวิจัยถึงทดลองในการนำทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการติดยาเสพติดในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเลือกนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูงที่จะออกโรงเรียนกลางคัน มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมทักษะชีวิตในด้านการเห็นคุณค่าในตนเองประกอบกับแรงสนับสนุนจากเพื่อนในช่วงเวลา 5 เดือน แล้ววัดผลครั้งที่ 1 และติดตามผลอีก 5 เดือน ผลการวิจัยพบว่า สามารถลดการใช้สารเสพติดของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แก้วใจ สิทธิศักดิ์ (2551) ศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมการป้องกันการใช้สารแอมเฟตามีนในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมการป้องกันการใช้สารแอมเฟตามีนในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1994) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาแบบมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นปีที่ 2 จำนวน 48 คน จาก 2 โรงเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 24 คน จับคู่ให้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กลุ่มควบคุมได้รับความรู้ตามปกติ กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิต จำนวน 5 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที ระยะเวลา 6 ชั่วโมง 30 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตประกอบด้วย แผนการสอน เอกสารความรู้ สถานการณ์จำลอง แผ่นพับ วิชิตีเกี่ยวกับสารแอมเฟตามีน และเกมกิจกรรมนำสู่แต่ละทักษะได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้ในการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันการใช้สารแอมเฟตามีน แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบวัดทักษะการตัดสินใจ แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา และแบบวัดทักษะการปฏิเสธ ได้ค่าความเที่ยง .72, .74, .79, .81 และ .83 ตามลำดับ เก็บข้อมูลก่อนทดลองหลังทดลอง 1 สัปดาห์ และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติ Repeated ANOVA วิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Independent t-tests)

แววดาว ดวงจันทร์ (2551) ศึกษาการใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมทักษะชีวิตในด้านการพัฒนาความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยา ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 49 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต จำนวน 10 กิจกรรม และแบบวัดความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบจับคู่ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นภายหลังเข้าร่วมการเข้าร่วมกิจกรรมทักษะชีวิต

สมประสงค์ ไชโยม (2532, บทคัดย่อ) ศึกษาพัฒนาการของการคิดแก้ปัญหาแบบอนैनัยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบระดมสมอง และแบบตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน โดยสุ่มเข้ากลุ่มทดลอง ซึ่งได้รับการจัดประสบการณ์แบบระดมสมอง

และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดประสบการณ์แบบตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ใช้เวลาศึกษา 6 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาในการคิดแก้ปัญหาแบบอเนกนัยของกลุ่มทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และกลุ่มควบคุมก็สูงขึ้น แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบอเนกนัยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์ภายในของการคิดแก้ปัญหาแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ

ศศิรัสมิ์ ศรีรักษานนท์ (2540, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดของทอเรนซ์ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดของทอเรนซ์ มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ศศิกันต์ วิบูลยศรีรินทร์ (2543, บทคัดย่อ) ผลของการใช้รูปแบบการสอนตามแนวทฤษฎีสามเหลี่ยมของเฮดริ่งเบิร์กในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในมิติของกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) คะแนนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในมิติของกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) คะแนนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในมิติของผลผลิตของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) คะแนนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในมิติของผลผลิตของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 6) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

น้ำฝน ปิยะ (2543, บทคัดย่อ) การใช้นิทานปลายเปิดเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลระยอง ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยทั้งสองกลุ่มสูงขึ้น และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดแบบเน้นกระบวนการกลุ่ม มีทักษะการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดแบบไม่เน้นกระบวนการกลุ่ม

อาพันธ์ชนิต เจนจิต (2546, บทคัดย่อ) กิจกรรมการเรียนการสอนเรขาคณิต โดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนเรขาคณิต โดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อาจนำไปใช้ได้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ของทุกโรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อพิจารณาจาก 1) นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนเรขาคณิต โดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถสอบผ่านเกณฑ์ 75 มากกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ที่ระดับนัยสำคัญ .10 และ 2) นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียน การสอนเรขาคณิต โดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีพฤติกรรมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนที่ประกอบด้วย ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ อยู่ในระดับดีทุกด้าน

ปิยะธิดา ขจรชัยกุล (2547, บทคัดย่อ) การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดทฤษฎีสติกา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัย มีดังนี้ 1) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ใช้การเสริมแรงด้วยการพูด ชมเชย จัดกิจกรรมโดยการเล่น เพื่อฝึกทักษะการสังเกต ฝึกให้นำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้แก้ปัญหา ใช้การตั้งคำถามเพื่อให้เด็กตอบ 2) ขั้นกำหนดแนวทางและวางแผน ใช้การเสริมแรงด้วยคำพูดฝึกทักษะการสังเกต ใช้ประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างความชัดเจนในประสบการณ์ใหม่ ฝึกคิดและวางแผน 3) ขั้นดำเนินการตามแผน ฝึกให้เด็กทดลอง ปฏิบัติด้วยตนเอง และ 4) ขั้นประเมินผล ฝึกให้ตรวจสอบคำตอบและตรวจสอบขั้นตอนที่คิดไว้ สำหรับความสามารถของเด็กในการคิดแก้ปัญหาพบว่า 1) ในระหว่างดำเนินการทดลอง เด็กกลุ่มทดลองจะมีความสามารถด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคม สูงกว่าเด็กกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) หลังการทดลองเด็กกลุ่มทดลองจะมีความสามารถด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคม สูงกว่าเด็กกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ในระยะติดตามผล ทดลอง เด็กกลุ่มทดลองจะมีความสามารถด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคม สูงกว่าเด็กกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภาพร สายสวาท (2548, บทคัดย่อ) การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยความสามารถหลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นหลักสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ ซึ่งมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ การแก้ปัญหของตนเองที่ต้องแก้ไขทันที และความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีคะแนนต่ำสุด ได้แก่ การแก้ปัญหของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

วิลาวัณย์ ทิพย์สุวรรณพร (2549, บทคัดย่อ) การศึกษาความสามารถของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน (แบบไฮ/ สโคป) และแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน (แบบไฮ/ สโคป) มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน (แบบไฮ/ สโคป) มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นแบบปกติ

พีรานุช ไชยพิเดช (2552, บทคัดย่อ) การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2/5 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานีที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2/5 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานีได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งโดยรวมและรายด้านสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิทธิชัย ชมพูพาทย์ (2554, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า หลังจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ด้านภาษาและวาทกรรม กิจกรรมและการปฏิบัติ ความสัมพันธ์และสังคม ดีขึ้นและเพิ่มขึ้นในแต่ละวงรอบของการวิจัยและหลังยุติการวิจัยแล้ว ผู้เรียนยังใช้การแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

รุจิราพร งามศิริ (2556, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัยทักษะการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์และจิต

วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตระหนักในปัญหา (Raising awareness of problems: R) ขั้นค้นหาปัญหา (Problem finding: P) ขั้นค้นหาคำตอบ (Searching how to solve problems: S) ขั้นรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (Collecting and analyzing data: C) ขั้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัย (Summarizing and research finding: S) และ ขั้นประเมิน (Assessing: A) พบว่า รูปแบบการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.36/76.86 ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถพื้นฐาน และแบบการเรียนรู้ของนักเรียน ที่ส่งผลร่วมกัน ต่อทักษะการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถพื้นฐาน และแบบการเรียนรู้ของนักเรียนที่ร่วมกันส่งผลต่อทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาของนักเรียน หลักเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานและแบบ การเรียนรู้ต่างกันที่เรียนตามรูปแบบ มีพัฒนาการด้านทักษะการวิจัยสูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็น ระดับมาก และมีพัฒนาการด้านทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สูงขึ้นจากระดับน้อยเป็นระดับ เป็นระดับปานกลาง นักเรียนที่เรียนตามรูปแบบมีความคงทนของทักษะการวิจัยเฉพาะนักเรียนที่มี ความสามารถพื้นฐานสูงและต่ำ และนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือและแบบพึ่งพา นักเรียนทุกกลุ่มมีความคงทนของทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในระยะติดตามผล และ หลังเรียนตามรูปแบบนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานและแบบการเรียนรู้ต่างกัน มีจิตวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับมาก

พรวิวัฒน์ ตาลจรุง (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้โปรแกรม GSP กับวิชาเรขาคณิต การวิจัยมี วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ โปรแกรม GSP กับวิชาเรขาคณิต ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ผ่านการฝึกแก้ปัญหาตามกระบวนการ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้โปรแกรม GSP กับวิชาเรขาคณิต กับปัญหาทางเรขาคณิตในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาได้ดีขึ้น มีขั้นตอน ในการคิดเชิงวิเคราะห์ระหว่างการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์โดยใช้โปรแกรม GSP กับวิชาเรขาคณิตในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมี ความคิดที่จะมุ่งหาเฉพาะคำตอบไม่เกิดกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ระหว่างการแก้ปัญหา

อภิษฐ์ เหล่าพิเดช (2556, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง ปัญหาทางสังคมของไทย ของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องปัญหาทางสังคมของไทยด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เรื่องปัญหาทางสังคมของไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ศิริภัสสร ศรีเสนา (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีการแบบเปิด วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีการแบบเปิด ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีการแบบเปิดมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ดีขึ้นกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลายแล้วนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียน กล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

พจิณญาณ์ พานะกิจ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีชื่อว่า “PEACE Model” มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการเน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นเองอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมที่เน้นการร่วมมือกัน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ 2) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษา 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การนำเสนอปัญหา(Presenting problem: P) ขั้นที่ 2 การสร้างความสนใจร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน (Engaging: E) ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ (Analyzing: A) ขั้นที่ 4 การจำแนก (Classifying: C) ขั้นที่ 5 การประเมินผล (Evaluating: E) 4) การวัดและประเมินผล 2 ด้าน คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และด้านนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ และ 5) เงื่อนไขสำคัญในการนำ

รูปแบบไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน มีการใช้คำถามที่สร้างสรรค์ ทรงพลัง 2) ผู้เรียนใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาหาความรู้และร่วมมือกันเพื่อสร้างความรู้ 3) ใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.12/80.12 ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีดังนี้ 1) หลังเรียนนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ต่างกัน มีพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง และ 3) นักเรียนมีพัฒนาการด้านนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี และผลการขยายผลรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า นักเรียนกลุ่มขยายผลการวิจัยที่เรียนตามรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนอยู่ในระดับดี

Kay (2010) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับ 10 เกรด 12 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะชีวิตที่มีความเหมาะสม คือ ความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาทักษะการวางแผนและการจัดการทักษะความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 108 คน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะชีวิตที่มีความเหมาะสม คือ ความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาทักษะการวางแผนและการจัดการทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม

Chia-Yi (2010, pp. 110-111) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์คุณลักษณะรูปแบบของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในประเทศไทยได้หวั่น โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และสัมพันธ์กับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์นอกจากนี้เป็นการระบุและเปรียบเทียบกลุ่มความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ระดับสูง ปานกลาง และอ่อน กลุ่มทดลองเป็นนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 จำนวน 409 คน ที่ได้รับการคัดเลือกจาก โรงเรียนประถมศึกษา 2 โรงเรียน ในได้หวั่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ 2) ชุดคำถามประเมินความคิดสร้างสรรค์ 3) แบบทดสอบระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) ประเด็นกรอบแนวคิด

กระบวนการวัดระดับการคิดสร้างสรรค์กลุ่มสูง ปานกลาง และอ่อน เปรียบเทียบอย่างอิสระเป็นรูปแบบรวมที่สำคัญของคุณลักษณะ 5 ประการของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นหลักฐานที่มีความหลากหลายและโดเมนเฉพาะข้อมูลจะแสดงในรูปแบบที่แตกต่างกัน 3 รูปแบบตามส่วนประกอบของคุณลักษณะและผลกระทบของการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน นอกจากนี้ผลผลิตของ CPSAI มีความสอดคล้องภายในที่ดี ความตรงเชิงโครงสร้าง การจำแนก Marinated จำแนกได้ถูกต้องด้วยข้อมูล ส่วนใหญ่ของคะแนนย่อย ๆ ของ CPSAI มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

Tseng, Chang, Lou and Hsu (2013, pp. 1093-1109) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในการสร้างสมรรถนะผู้เรียนจากแผนที่ทางความคิด โดยผู้เรียนจะใช้การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ในการสร้างความรู้ด้านนาโนเมตรด้วยแผนที่ทางความคิดเพื่อสร้างสมรรถนะทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เข้าร่วมงานวิจัยในครั้งนี้ คือผู้เรียนจำนวน 42 คน ในวิทยาลัยชุมชนที่ลงทะเบียนเรียนวิชา “Nano-environmental engineering technology” และการวิจัยครั้งนี้แบ่งสมรรถนะทางการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) การเรียนรู้ที่มีความหมาย 2) การเรียนรู้โดยการท่องจำ และ 3) ไม่เกิดการเรียนรู้ โดยการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) คุณภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถพัฒนาได้จากการตรวจสอบโครงสร้างของแผนที่ทางความคิดที่สร้างขึ้น 2) การสัมภาษณ์ในเชิงลึกจะนำไปสู่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน และ 3) การประเมินผลด้านกรณีปฏิบัติสัมพันธ์ของผู้เรียนแต่ละคนสามารถตรวจสอบได้จากกระดานสนทนาบนเว็บไซต์ในการสร้างแผนที่ทางความคิด ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนในกลุ่มการเรียนรู้ที่มีความหมาย ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ในโครงสร้างของแผนที่ทางความคิด และแสดงออกถึงสมรรถนะทางการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี กลุ่มผู้เรียนในกลุ่มการเรียนรู้แบบท่องจำ แสดงสมรรถนะได้รองลงมา และมีกลุ่มผู้เรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ไม่เกิดการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น

Naser (2015, p. 136) ได้ศึกษาผลของการใช้การระดมสมองในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชายในคูเวต การศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับโรงเรียนอาฮุลคาร์จี ในเมืองคูเวต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กลยุทธ์ระดมความคิดในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชายใน โรงเรียนอาฮุลคาร์จี ในคูเวตกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย (98 คน) กลุ่มตัวอย่างได้แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่มีจำนวน 47 คน ซึ่งได้รับการสอนโดยใช้การระดมสมองในการพัฒนาทักษะการคิดในปีการศึกษา 2012/ 2013 และกลุ่มควบคุมทั้งหมด (51 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมการใช้

การระดมความคิดและการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance ซึ่งผ่านตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อถือได้จากผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พาร์น (Parnes, 1976) ได้ทดลองใช้วิธีการระดมสมองในการหาวิธีการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยวิธีทดลองเปรียบเทียบกับกลุ่มที่หนึ่งใช้วิธีระดมสมอง โดยให้ทุกคนเสนอวิธีการแก้ปัญหามากที่สุดเท่าที่คิดได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด กลุ่มที่สองให้เสนอวิธีแก้ปัญหาคิดว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดผลการศึกษาพบว่า ภายในระยะเวลาเท่ากันกลุ่มที่หนึ่งมีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่สอง

ชีน (Shean, 1985) ได้ศึกษาผลการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความคิดอเนกนัย และการร่วมรับรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น อริโซนา โดยกลุ่มทดลองเข้ารับการฝึก การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 10 ครั้ง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการค้นหาข้อเท็จจริง การกำหนดหัวข้อ ปัญหา การตัดสินใจ การระดมสมอง การประเมินผล และการยอมรับความคิด ผลการศึกษาพบว่าการฝึกการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ส่งผลให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ และคะแนนความคิดริเริ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

แอลลิสัน (Ellison, 1995) ได้ศึกษาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเรียนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยทำการศึกษากับนักศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ได้เรียนรู้การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น โดยมีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ด้านการคิดคล่องแคล่วสูงที่สุด ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สรุปได้ว่า การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีหลายประเด็น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะชีวิตด้านนโยบายการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความสามารถในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน ดังนั้น ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นความสามารถที่พัฒนาให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการของการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาสามารถแก้ปัญหา และตัดสินใจ รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
ในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิด
บ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลักษณะของกระบวนการวิจัยและพัฒนา
(Research and Development) มีขั้นตอนในการวิจัย 4 ขั้นตอน

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
ในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิด
บ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1.1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย
เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยทำการสำรวจ
ความคิดเห็นของครูปฐมวัย

1.2. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยทำการสำรวจความคิดเห็นของครูปฐมวัย โดยทำการสำรวจ
ความคิดเห็นของครูปฐมวัย

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
ในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิด
บ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การยกร่างหลักสูตร
การฝึกอบรม 2) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม 3) การทดลองนำร่องและปรับปรุง
แก้ไขร่างหลักสูตรฝึกอบรม

3. การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ
กรุงเทพมหานคร ทดลองใช้กับครูผู้ปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ
กลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Design) โดยใช้
แบบทดสอบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตใน
ด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อ
หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

4. การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตร ไปใช้ ในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตร ไปใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัยเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ผ่านการอบรม โดยใช้แบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

การดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทั้ง 4 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน รายละเอียด ดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัย จำนวน 32 คน ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจตุรมิตร ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนบ้านสวนพลู ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวัดน้อย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว (มูลนิธิทองทศ) และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 10 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยแบ่งกลุ่มครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร ออกเป็น 5 ศูนย์ จำนวน 32 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบง่ายด้วยการจับสลากมาจำนวน 1 แห่ง จึงได้ครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 10 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของครูปฐมวัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

2. การศึกษาเอกสารแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนคือ หลักการและเหตุผลของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมดำเนินการฝึกอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม สื่ออุปกรณ์การฝึกอบรม การวัดและประเมินผล

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพด้านความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ตอนที่ 3 สภาพปัญหาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามน้ำหนักคำตอบให้คะแนน เป็น 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ มีรายการคำถาม 40 ข้อ

4. นำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามโครงสร้างของแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งเพื่อความสมบูรณ์ของเครื่องมือ

6. นำแบบสอบถามความคิดเห็นของครูไปทดลองใช้กับครูผู้สอนปฐมวัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ การใช้คำถามและศึกษาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (SPSS/ PC: Statistical Package for Social Science/ Personal Computer plus Version 13.0)

7. ปรับปรุงภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามให้เหมาะสม

8. จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัยฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย จาก 5 ศูนย์แล้ว ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ โดยดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2537)

4.50 - 5.00 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 - 3.49 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหาอยู่ในระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหาอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.2 ศึกษาความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยทำการสำรวจความคิดเห็นของครูปฐมวัย โดยทำการสำรวจ
ความคิดเห็นของครูปฐมวัย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยทำการสำรวจความคิดเห็นของครูปฐมวัย โดยทำการสำรวจ
ความคิดเห็นของครูปฐมวัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัย จำนวน 32 คน ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัย
เรียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจตุรมิตร ศูนย์พัฒนาเด็ก
ก่อนวัยเรียนบ้านสวนพลู ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวัดน้อย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชน
กุฎีขาว (มูลนิธิทองทศ) และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์
พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 10 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม
(Cluster random sampling) โดยแบ่งครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร
ออกเป็น 5 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจตุรมิตร ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนบ้านสวน
พลู ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนวัดน้อย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว (มูลนิธิทองทศ)
และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 32 คน หลังจากนั้นก็ทำการสุ่ม
แบบง่ายด้วยการจับสลากมา จำนวน 1 แห่ง ซึ่งได้ครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชน
มัสยิด จำนวน 10 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อ
เสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสอบถาม
ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิด
แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นการสอบถามความคิดเห็นของครูปฐมวัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

2. การศึกษาเอกสารแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนคือ หลักการและเหตุผลของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมดำเนินการฝึกอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม สื่ออุปกรณ์การฝึกอบรม การวัดและประเมินผล

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1) ข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2) ความต้องการจำเป็นของครูเพื่อเสริมสร้างชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคือ สภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวัง เป็นลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามน้ำหนักคำตอบให้คะแนน เป็น 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ มีรายการคำถาม 4 ข้อ

4. นำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามโครงสร้างของแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งเพื่อความสมบูรณ์ของเครื่องมือ

6. นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปทดลองใช้กับครูผู้สอนปฐมวัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ การใช้คำถามและศึกษาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC: Statistical Package for Social Science/ Personal Computer plus Version 13.0)

7. ปรับปรุงภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามให้เหมาะสม

8. จัดทำแบบสอบถามความต้องการจำเป็นของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย จากศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ความคิดเห็นความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย จาก 5 ศูนย์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ โดยดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบสอบถามความคิดเห็นความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2537)

4.50 - 5.00 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 - 3.49 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหอยู่ในระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมครู

ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลด้านต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา

อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ที่ได้จากแบบสอบถาม โดยครูปฐมวัยเป็นผู้ให้ข้อมูล นำมากำหนดเป็นแนวทางในการยกร่างหลักสูตรฝึกอบรม โดยกำหนดวิธีดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การยกร่างหลักสูตรการฝึกอบรม 2) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม 3) การทดลองนำร่อง และปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างหลักสูตรการฝึกอบรม

การยกร่างหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลพื้นฐานจากขั้นตอนที่ 1 ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นมากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการกล่าวถึงความสำคัญจำเป็นในการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่สร้างขึ้น โดยนำข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาแนวโน้มนโยบายด้านการศึกษา และข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพิจารณากำหนดหลักการของหลักสูตรว่ามีลักษณะ และจุดเน้นอย่างไร มุ่งในการเรียนรู้กลุ่มเป้าหมายใด และวิธีการเฉพาะอย่างไร

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการระบุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยศึกษาความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจากสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร นำมากำหนดเป็นจุดหมายของหลักสูตร โดยมุ่งพัฒนาให้ครูปฐมวัยผู้เข้ารับการอบรมเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และความคิดเห็นของครูปฐมวัยต่อหลักสูตรฝึกอบรม

3. โครงสร้างของหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่รวบรวมได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็น โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยกำหนดโครงสร้างในด้านระยะเวลา กระบวนการและกิจกรรมตลอดการฝึกอบรม โดยแบ่งการอบรมเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะการเตรียมการฝึกอบรม 2) ระยะการดำเนินการฝึกอบรม และ 3) ระยะหลังการฝึกอบรม ตั้งแต่เริ่มการอบรมจนเสร็จสิ้นการอบรม

4. เนื้อหาสาระของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตรแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

4.1 ด้านความรู้ของครูที่ได้รับจากหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการรวบรวม ขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจัดทำเป็นแผนการ ฝึกอบรม 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ครอบคลุมด้าน ความรู้ ด้านความสามารถ และด้านความคิดเห็น ได้แก่ หน่วยที่ 1 ด้านการรู้จักปัญหา หน่วยที่ 2 ด้านการตัดสินใจ หน่วยที่ 3 ด้านการจัดการกับอารมณ์

4.2 แผนการฝึกอบรม แต่ละหน่วยมีองค์ประกอบ ได้แก่ ชื่อหน่วย สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม เนื้อหาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

5. กิจกรรมการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษามากำหนดกิจกรรม การฝึกอบรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตรเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมในแต่ละแผน การฝึกอบรมเน้นให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6. ระยะเวลาในการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรมจากข้อมูลที่ได้ จากแบบสอบถามต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย และแบบสอบถามความต้องการ จำเป็นเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย โดยกำหนดระยะเวลาเป็นจำนวน 3 วัน ตามความเหมาะสมของ กิจกรรมการฝึกอบรม

7. สื่อและแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และผู้เข้ารับการอบรม และนำผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดสื่อการฝึกอบรม ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและตรงตามสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ของผู้เข้ารับการอบรม

8. การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 การศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน กำหนดการวัดและประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรและเนื้อหาของหลักสูตร การวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้ว นการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และแบบสอบถามความคิดเห็นของครูปฐมวัย ต่อหลักสูตรฝึกอบรมเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม

การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม

เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นมีดังนี้

คู่มือสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการฝึกอบรมครู โดยใช้เป็นคู่มือดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งใช้ควบคู่กับหลักสูตรฝึกอบรม คู่มือสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม มีส่วนประกอบ ดังนี้

ส่วนที่ 1 คู่มือดำเนินการฝึกอบรม ประกอบด้วย จุดประสงค์ของการฝึกอบรม คำแนะนำการใช้หลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม เนื้อหาสาระของหลักสูตรการดำเนินการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม สื่อและแหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

ส่วนที่ 2 แผนการฝึกอบรมจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ ใช้เป็นเอกสารในการวางแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมแต่ละครั้ง จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย ชื่อแผนการฝึกอบรมและชื่อหน่วยการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม เนื้อหาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบการฝึกอบรม

ส่วนที่ 3 ภาคผนวก ประกอบด้วยแบบทดสอบ แบบประเมินและบันทึกต่าง ๆ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการฝึกอบรม

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพร่างหลักสูตรฝึกอบรม

การตรวจสอบคุณภาพของร่างหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นประกอบด้วย การตรวจสอบการประเมิน 2 ส่วน ได้แก่ การประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องขององค์ประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอบรม และการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรม และเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม โดยพิจารณาตามองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมและองค์ประกอบของเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม

แหล่งข้อมูล

การประเมินร่างหลักสูตรฝึกอบรม ใช้ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 1 ท่าน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและด้านการสอน จำนวน 2 ท่าน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษาหรือการวัดและประเมินผล จำนวน 2 ท่าน

รวมจำนวน 5 ท่านสำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชามีดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 1 ท่าน มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาการศึกษาปฐมวัย
2. เป็นอาจารย์ผู้สอนด้านการคิด มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี
3. เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ได้แก่ การเขียนตำรา การทำวิจัย การเป็นวิทยากร

4. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาหลักสูตรและการสอน
2. เป็นอาจารย์ผู้สอนด้านหลักสูตรและการสอนในระดับอุดมศึกษา
3. มีประสบการณ์ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 5 ปี
4. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษาหรือด้านวัดประเมินผลการศึกษาจำนวน 2 ท่านมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาวิจัยทางการศึกษาหรือด้านการวัด

และประเมินผล

2. เป็นอาจารย์ผู้สอนนักการศึกษาด้านการวิจัยทางการศึกษาหรือด้านการวัดประเมินผล
3. มีประสบการณ์ในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
4. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา จำนวนการใช้ภาษา และความสอดคล้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้ จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ด้านการรู้จักปัญหา
2. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ด้านการตัดสินใจ
3. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ด้านการจัดการกับอารมณ์

ส่วนที่ 1 หลักสูตร ประกอบด้วย ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร รายละเอียดของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา ผลลัพธ์การเรียนรู้ เกณฑ์การปฏิบัติ โครงสร้างหลักสูตร แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 2 คู่มือการใช้หลักสูตร แผนการเรียนรู้จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ สามารถใช้เป็นเอกสารในการวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย ชื่อหน่วยการเรียนรู้ มโนทัศน์ จุดประสงค์การเรียนรู้ ขอบข่ายเนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การเรียนการสอน แนวทางการวัดการประเมินผล และเนื้อหาสาระการเรียนรู้

ส่วนที่ 3 ใบความรู้ประกอบการบรรยายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จัดส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร เพื่อขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นหรือความเหมาะสมของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

2. จัดส่งเอกสารให้ผู้เชี่ยวชาญทางไปรษณีย์ โดยแนบโครงร่างคู่มือพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย (ฉบับร่าง) และแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร ไปยังผู้เชี่ยวชาญ พร้อมจำหน่ายซองถึงผู้วิจัยเพื่อความสะดวกในการจัดส่งเอกสารกลับคืนและแบบซองเปล่าจำหน่ายของติดแถมปีเพื่อสะดวกในการส่งคืน

3. ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล

4. การพิจารณาความเหมาะสม โดยการนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้ค่าน้ำหนักเป็นคะแนน ดังนี้

ให้คะแนนเป็น 5 มีความเห็นว่า ความเหมาะสมมากที่สุด

ให้คะแนนเป็น 4 มีความเห็นว่า ความเหมาะสมมาก

ให้คะแนนเป็น 3 มีความเห็นว่า ความเหมาะสมปานกลาง

ให้คะแนนเป็น 2 มีความเห็นว่า มีความเหมาะสมน้อย

ให้คะแนนเป็น 1 มีความเห็นว่า มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคะแนนความเหมาะสมแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ช่วงคะแนน 4.50-5.00 แปลว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด

ช่วงคะแนน 3.50-4.49 แปลว่า มีความเหมาะสมมาก

ช่วงคะแนน 2.50-3.49 แปลว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

ช่วงคะแนน 1.50-2.49 แปลว่า มีความเหมาะสมน้อย

ช่วงคะแนน 1.00-1.49 แปลว่า มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

การกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม คือ ถ้าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น

ของผู้เชี่ยวชาญมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีคุณภาพเหมาะสม

ขั้นที่ 3 การทดลองนำร่องและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม

การทดลองนำร่อง และปรับปรุงหลักสูตร เป็นกระบวนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยนำไปทดลองกับครูปทุมวัยที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 5 คน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว (มูลนิธิทองทศ) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 และปรับปรุงแก้ไขตามผลการนำร่องการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 วิธีการทดลองนำร่องหลักสูตร

วิธีการทดลองนำร่องหลักสูตร ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1.1 การเตรียมการก่อนการนำร่องการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีการติดต่อประสานงานกับศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อประสานงานเกี่ยวกับกำหนดวัน เวลาและสถานที่ในการทดลองใช้หลักสูตร และมีการจัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม วัสดุ อุปกรณ์ สื่อประกอบการฝึกอบรม

3.1.2 ดำเนินการทดลองนำร่องการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เริ่มจากการประชุมชี้แจง เพื่อสร้างความเข้าใจหลักสูตรฝึกอบรม และกระบวนการฝึกอบรม รวมถึงแนะนำเอกสารหลักสูตร ฝึกอบรม สนทนาและบรรยายเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเรื่องทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ และให้ครูผู้สอนศึกษาตัวอย่างเครื่องมือประเมินผลการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง รวมถึงทำการทดสอบความรู้ของครูเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ก่อนการอบรม ด้วยการใช้แบบทดสอบความรู้ของครูเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

3.1.3 ดำเนินการฝึกอบรมครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น เป็นการดำเนินการฝึกอบรมโดยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย กิจกรรมกลุ่มย่อย การระดม สมอง กระบวนการกลุ่ม รวมถึงฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น ในระหว่างการอบรม ผู้วิจัยมีการประเมิน จากสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ ในการเข้ากลุ่ม และการนำเสนอผลงาน รวมถึงประเมิน จากใบงาน/ ใบกิจกรรม และใบสรุปความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้

3.1.4 ครูปฐมวัยที่เป็นกลุ่มนำร่อง ดำเนินการปฏิบัติการสอนตามหลักการ และ กระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ เป็นเวลา 3 วัน

3.1.5 ผู้วิจัยมีการติดตาม และร่วมกันสะท้อนผลการเรียนรู้กับครูปฐมวัยว่ามี ปัญหาหรือไม่เข้าใจในการศึกษาเอกสารหรือไม่อย่างไร และคิดว่าตัวอย่างเครื่องมือประเมินผลที่ ศึกษา สามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนได้หรือไม่ เครื่องมือใดบ้างที่นำไปใช้ และมีปัญหาหรืออุปสรรค อะไรบ้าง ต้องการให้ปรับปรุงเอกสารหลักสูตรในเรื่องใดบ้าง

3.1.6 ทำการทดสอบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการอบรมอีกครั้ง โดยการใช้แบบทดสอบความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะ ชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และประเมินความสามารถของครู ในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หลังจากนั้นได้มีการสอบถามความคิดเห็นของครู ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม

3.9 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังฝึกอบรม ประเมินความสามารถ ในการเขียนแผนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หลังการฝึกอบรม และสอบถามความคิดเห็น ของครูที่มีต่อหลักสูตรพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานำร่อง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานำร่อง ได้แก่ ครูปฐมวัยที่ปฏิบัติการสอนระดับชั้นอนุบาล ชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 5 คน และเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 10 คน ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎิขาว (มูลนิธิทองทศ) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องมือในการทดลองนำร่อง ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชุดที่ 1 ก่อนการฝึกอบรมเป็นแบบทดสอบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจของครูผู้สอนก่อนการฝึกอบรม ชุดที่ 2 ขณะฝึกอบรมเป็นแบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระหว่างฝึกอบรม ชุดที่ 3 หลังการฝึกอบรม ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนหลังการฝึกอบรม (ฉบับเดียวกับก่อนฝึกอบรม) 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม และชุดที่ 4 หลังการฝึกอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่ผ่านการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

หลังจากได้ดำเนินการสร้างหลักสูตร ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและทำการศึกษานำร่องการใช้หลักสูตรแล้ว จึงทำการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมกับครูปฐมวัยกลุ่มตัวอย่าง **วัตถุประสงค์การทดลองใช้หลักสูตร** กับครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อเปรียบเทียบความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังฝึกอบรม

สมมติฐานของการวิจัย

ครูปฐมวัยที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร มีความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม

แบบแผนการทดลอง

ในการทดลองใช้หลักสูตรเนื่องจากผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบผลการใช้หลักสูตรก่อนใช้และหลังใช้หลักสูตร เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของผู้เข้ารับการอบรม จึงใช้รูปแบบการทดลองที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest - Posttest Design) โดยมีแผนการทดลองดังนี้ (Kerlinger, 1986, p. 295)

$O_1 \quad X \quad O_2$

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

เมื่อ O_1 หมายถึง คะแนนการทดสอบก่อนการทดลองใช้ หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

X หมายถึง การฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

O_2 หมายถึง คะแนนการทดสอบหลังการทดลองใช้ หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ จตุรมิตร บ้านสวนพลู วัดน้อย ชุมชนกุฎีขาว(มูลนิธิทองทศ) และมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 32 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 10 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยแบ่งครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร ออกเป็น 5 ศูนย์ จำนวน 32 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบง่ายด้วยการจับสลากมา จำนวน 1 แห่ง ซึ่งได้ครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิด จำนวน 10 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกครูผู้รับการอบรมและเลือกโรงเรียน โดยพิจารณาตามคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นผู้ที่เต็มใจและสมัครใจที่จะเข้ารับการอบรม

2. สามารถเข้าร่วมการอบรมตลอดระยะเวลาการอบรม

3. หลังจากการอบรมเสร็จแล้ว มีความพร้อมและยินดีที่จะเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย

4. ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีความยินดีจะอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการฝึกอบรม

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

ใช้หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการฝึกอบรม และเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยทำการทดสอบก่อน (Pre-test) และทดสอบหลัง (Post-test) การอบรม แบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีรายละเอียดในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.1 แบบทดสอบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยทดสอบก่อนและหลัง การฝึกอบรม มีลักษณะเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 40 ข้อ จำนวนข้อละ 4 ตัวเลือก วิธีการให้คะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด 0 คะแนน มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และเนื้อหาของหลักสูตร ฝึกอบรม และวิธีการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย

2.1.2 กำหนดจุดประสงค์แบบทดสอบ และทำตารางวิเคราะห์แบบทดสอบตามจุดประสงค์ เนื้อหาของแบบทดสอบ เพื่อกำหนดคำถามให้ครอบคลุมจุดประสงค์เนื้อหาตามจำนวนข้อแบบทดสอบที่ต้องการตามเนื้อหาของหลักสูตร

2.1.3 สร้างแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ วัดความรู้ตามเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ถ้าตอบคำถามตามที่เฉลยให้ 1 คะแนน ตอบผิด

หรือไม่ตอบหรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือกให้ 0 คะแนน โดยใช้เกณฑ์ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนก (r) มากกว่าหรือเทียบเท่ากับ .20 ขึ้นไป

2.1.4 ตรวจสอบคุณภาพโดยการตรวจสอบความตรง (Validity) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดแก้ปัญหา จำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การฝึกอบรม และความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้โดยการหาค่า IOC (Index of Item of Objective Congruence) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ส่วนข้อที่มีค่าต่ำกว่า 0.50 นำมาปรับปรุงแก้ไขปรากฏว่าข้อสอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อโดยมีค่า IOC เท่ากับ 0.60 ขึ้นไป

2.1.5 การหาค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยการนำแบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ได้ค่าระดับความยาก (p) ตั้งแต่ .40 - .80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .40 - 1.00

2.1.6 หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .80

2.1.7 จัดทำแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ฉบับสมบูรณ์

2.2 แบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีกระบวนการในการสร้าง ดังนี้

2.2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และกำหนดโครงสร้างของแบบประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2.2.2 ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาในด้านจุดมุ่งหมายของการประเมิน องค์ประกอบของแบบประเมินวิธีเขียนแบบประเมินและเกณฑ์การให้คะแนน

2.2.3 กำหนดกรอบในการประเมิน ได้แก่ องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการเขียนแผนและความสามารถในการจัดประสบการณ์สอดคล้องกับ

องค์ประกอบของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลหลังการสอน

2.2.4 สร้างแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ระดับคุณภาพมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ระดับคุณภาพมาก

คะแนน 3 หมายถึง ระดับคุณภาพปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ระดับคุณภาพน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ระดับคุณภาพน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนระดับคุณภาพ โดยกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยความสามารถ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ช่วงคะแนน 4.50-5.00 แปลว่า มีคุณภาพมากที่สุด

ช่วงคะแนน 3.50-4.49 แปลว่า มีคุณภาพมาก

ช่วงคะแนน 2.50-3.49 แปลว่า มีคุณภาพปานกลาง

ช่วงคะแนน 1.50-2.49 แปลว่า มีคุณภาพน้อย

ช่วงคะแนน 1.00-1.49 แปลว่า มีคุณภาพน้อยที่สุด

2.2.5 นำแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย ที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพโดยการตรวจสอบความตรง (Validity) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดแก้ปัญหา จำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงประเด็นที่ต้องการประเมิน และความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยการหาค่า IOC (Index of item of Objective Congruence) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากตรวจสอบความเหมาะสมของแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 และคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.80 -4.40 ซึ่งถือว่าป็นที่ยอมรับได้เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวมข้อมูล

2.2.6 ปรับปรุง แก้ไขแบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และจัดทำคู่มือการประเมินเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันแล้วนำมาจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการช่วยเก็บข้อมูล ซึ่งกำหนดเก็บข้อมูลระหว่าง และหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครู โดยผู้ประเมิน 3 กลุ่ม คือ ครูผู้สอนประเมินตนเอง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนฯที่ทำหน้าที่นิเทศ และผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการบันทึกเพิ่มเติมของผู้ประเมินใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม โดยการนำความรู้ไปใช้ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยสำหรับครูผู้สอนเป็นผู้ตอบหลังการอบรมเพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) โดยดำเนินการดังนี้

2.3.1 ศึกษาแนวคิดและวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครู โดยกำหนดกรอบในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นความคิดเห็นใน 3 ด้าน คือ การรู้จักปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ โดยสร้างข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ โดยข้อคำถามเชิงบวก จำนวน 15 ข้อ ให้ระดับคะแนนจากมากไปน้อย ได้แก่ 5, 4, 3, 2, 1 และข้อคำถามเชิงลบ จำนวน 5 ข้อ ให้ระดับคะแนนตรงกันข้ามจากน้อยไปหามาก ได้แก่ 1, 2, 3, 4, 5 และแปลผลในทางกลับกันโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543, หน้า 58) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในการ
เสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ลักษณะคำตอบ	คะแนนที่เป็นข้อความ	
	ทางบวก	ทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

เกณฑ์ตัดสินระดับความคิดเห็นของครูที่ต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
ในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ในระดับ ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม
ในระดับ ระดับน้อยที่สุด

2.3.2 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อ
เสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและ
ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ข) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content
Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
(IOC: Index of Item Objective Congruence) พบว่า คะแนนอยู่ระหว่าง .60 -1.00 ซึ่งสามารถ
นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.3.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สอน ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ทั้งฉบับ โดยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการของครอนบัค (Cronbach) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (∞ - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .86

2.3.4 นำมาปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ฉบับสมบูรณ์

วิธีดำเนินการทดลอง มีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมการก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

1.1 ติดต่อประสานงานกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เพื่อประสานเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ในการฝึกอบรม

1.2 ทำหนังสือจากคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เพื่อขอความร่วมมือให้ครูปฐมวัยที่เป็นกลุ่มทดลอง เข้ารับการฝึกอบรม ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

1.3 จัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครู วัสดุ อุปกรณ์ สื่อประกอบการฝึกอบรม และเตรียมการบันทึกภาพถ่ายในการฝึกอบรม

2. ขั้นตอนการทดลอง มีขั้นตอนการทดลองดังนี้

2.1 การประเมินก่อนการทดลอง เป็นการประเมินแบบทดสอบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ก่อนการฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้

2.2 การประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างการทดลอง เป็นการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

2.3 การดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่สร้างขึ้น

2.4 การทดสอบหลังการทดลอง มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ทดสอบความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนฝึกอบรม

2.4.2 สอบถามความคิดเห็นของครูต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการอบรม โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นที่ต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ทดสอบความรู้ของครูเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย ก่อน-หลังการอบรม ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent t-test โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลผลการทดสอบความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC: Statistical Package for Social Science/ Personal Computer plus Version 13.0)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้

การศึกษาความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากครูปฐมวัยที่ผ่านการอบรม ซึ่งเป็นขั้นตอนติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การทดลองใช้หลักสูตร กับครูปฐมวัยและเด็กปฐมวัย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการเขียนแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการอบรม

2. เพื่อศึกษาความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการอบรมอยู่ในระดับมาก

2. เด็กปฐมวัยที่เรียนกับครูที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ มีความสามารถหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จำนวน 20 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยครูปฐมวัย จำนวน 1 คน ที่ผ่านการอบรม และจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบประเมินวัดความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังอบรม และใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นกับครูปฐมวัย และเด็กปฐมวัย และเป็นขั้นตอนที่ครูปฐมวัย จำนวน 1 คน ที่ผ่านการอบรม โดยมีการนิเทศติดตามผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย และนิเทศติดตามผลที่เกิดกับเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 20 คน มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. หลังจากทีครูปฐมวัย ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้รับอาสาสมัครครูปฐมวัย ที่ผ่านการอบรม ซึ่งมีความสมัครใจให้ผู้วิจัยติดตามผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย จำนวน 1 คน จาก 3 ห้องเรียน

2. ผู้วิจัยร่วมกับครูปฐมวัย ที่อาสาสมัครให้ติดตามผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการอารมณ์

3. ผู้วิจัยทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ ก่อนเรียนกับครูปฐมวัย ที่ผ่านการอบรมมาแล้ว

4. ครูปฐมวัยนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรม มาเขียนแผนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตร ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ครั้ง ๆ ละ 45 นาที รวมจัดประสบการณ์เรียนรู้ ทั้งหมด 4 ครั้ง จำนวน 12 ชั่วโมง

5. สรุปผลการศึกษาความสามารถของครูปฐมวัยในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ที่เป็นกลุ่มทดลองและผ่านการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม และศึกษาความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยหลังเรียนกับที่ครูปฐมวัยที่ผ่านการอบรมมาแล้ว

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือผลที่เกิดขึ้นกับครูและเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ หลังฝึกอบรม

2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เพื่อใช้วัดความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ ของเด็กปฐมวัยก่อนเรียน และหลังเรียน โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

แบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีกระบวนการในการสร้าง ดังนี้

1. การสร้างแบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ที่ใช้สำหรับประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย หลังการอบรมของครูปฐมวัย มีขั้นตอน ในการสร้าง ดังนี้

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และกำหนดโครงสร้างของแบบประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาในด้านจุดมุ่งหมายของการประเมิน องค์ประกอบของแบบประเมินวิธีเขียนแบบประเมินและเกณฑ์การให้คะแนน

1.3 กำหนดกรอบในการประเมิน ได้แก่ องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการเขียนแผนและความสามารถในการจัดประสบการณ์สอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล หลังการสอน

1.4 สร้างแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ระดับคุณภาพมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ระดับคุณภาพมาก

คะแนน 3 หมายถึง ระดับคุณภาพปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ระดับคุณภาพน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ระดับคุณภาพน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนระดับคุณภาพ โดยกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยความสามารถ แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ช่วงคะแนน 4.50-5.00 แปลว่า มีคุณภาพมากที่สุด

ช่วงคะแนน 3.50-4.49 แปลว่า มีคุณภาพมาก

ช่วงคะแนน 2.50-3.49 แปลว่า มีคุณภาพปานกลาง

ช่วงคะแนน 1.50-2.49 แปลว่า มีคุณภาพน้อย

ช่วงคะแนน 1.00-1.49 แปลว่า มีคุณภาพน้อยที่สุด

1.5 นำแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย ที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพโดยการตรวจสอบความตรง (Validity) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดแก้ปัญหา จำนวน 1 คน รวมจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงตามประเด็นที่ต้องการประเมิน และความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยการหาค่า IOC (Index of item of Objective Congruence) โดยพิจารณาตัดเลือกข้อที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากตรวจสอบความเหมาะสมของแบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 และคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.80 -4.40 ซึ่งถือว่าป็นที่ยอมรับได้เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวมข้อมูล

1.6 ปรับปรุง แก้ไขแบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และจัดทำคู่มือการประเมินเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันแล้ว นำมาจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการช่วยเก็บข้อมูล ซึ่งกำหนดเก็บข้อมูลระหว่าง และหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครู โดยผู้ประเมิน 3 กลุ่ม คือ ครูผู้สอนประเมินตนเอง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนฯที่ทำหน้าที่นิเทศ และผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการบันทึกเพิ่มเติมของผู้ประเมิน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

แบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เพื่อใช้ทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนเรียนและหลังเรียน มีกระบวนการในการสร้างดังนี้

1. การสร้างแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรม มีขั้นตอน ในการสร้าง ดังนี้
 - 2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล
 - 2.2 ศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย จากแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน และงานวิจัย ได้ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ จากแนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยในข้อ 1.2.1 และข้อ 1.2.2 มากำหนดเป็น โครงสร้างของแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

2.4 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิด แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยสร้างภาพแสดงคำตอบของคำถามแต่ละข้อมี 2 ตัวเลือก โดยให้เด็กกากบาท (X) ลงในช่องคำตอบที่ถูกต้อง ข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น

2.5 ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลผลคะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิต ในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนระหว่าง 80.00-100.00 หมายถึง การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับ มากที่สุด

คะแนนระหว่าง 60.00-79.99 หมายถึง การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับ มาก

คะแนนระหว่าง 40.00-59.99 หมายถึง การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับ

ปานกลาง

คะแนนระหว่าง 20.00-39.99 หมายถึง การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับ น้อย

คะแนนระหว่าง 0.00-19.99 หมายถึง การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับ

น้อยที่สุด

1.3 สร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิด แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์

1.4 นำคู่มือการใช้และแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิด แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหาและความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.5 นำแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มาแก้ไขปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการพิจารณา จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ลงความเห็นและให้คะแนน โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง

แบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) พบว่าอยู่ระหว่าง .60 -1.00 ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวมข้อมูล

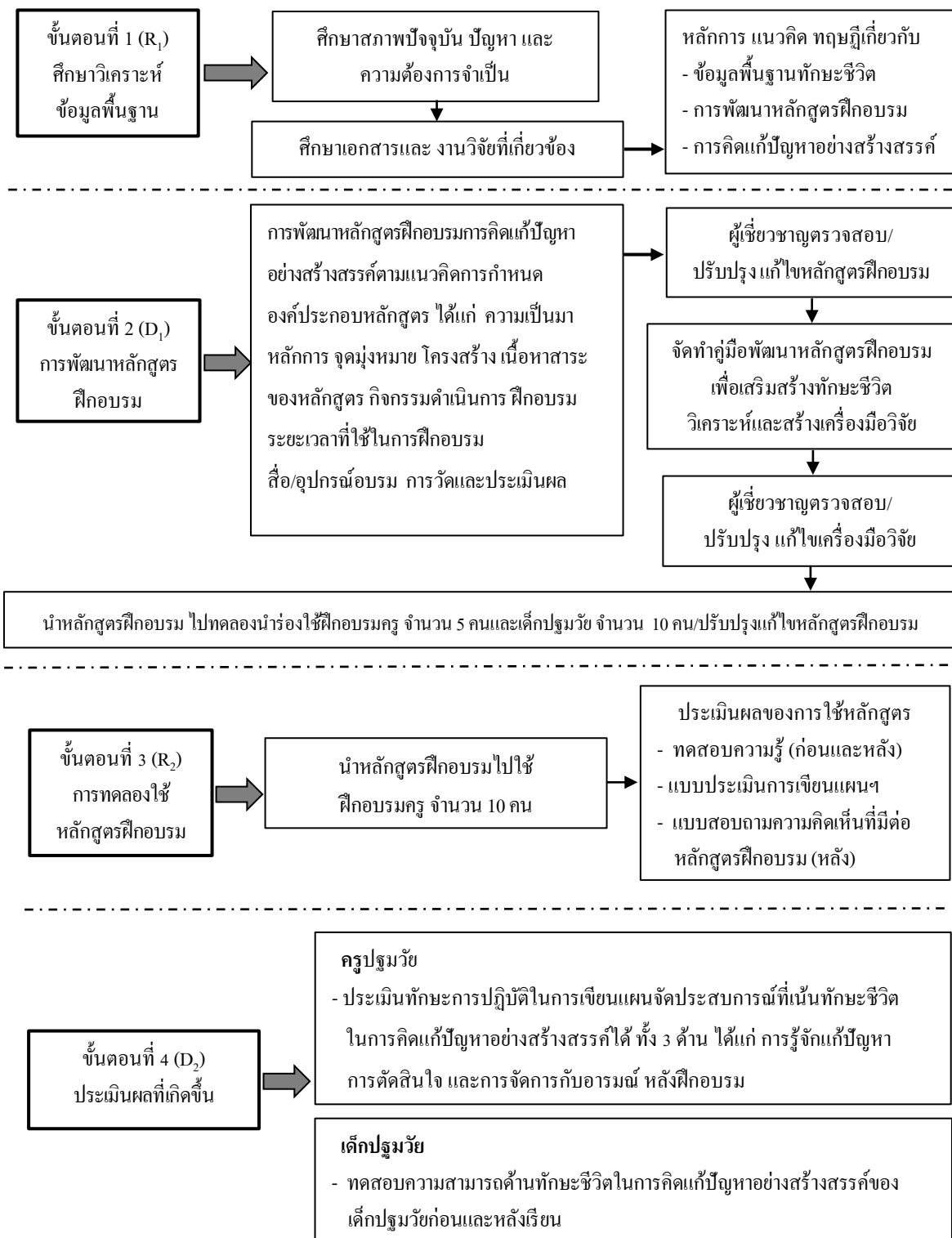
การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ไปทดสอบกับเด็กปฐมวัยก่อนวัยเรียน ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ t-test แบบ dependent t-test โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อประเมินก่อนเรียนและหลังการเรียน

ดังนั้น การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร สรุปเป็นขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม

ตอนที่ 3 ผลทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน รายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จของครูปฐมวัย

ผู้วิจัยได้สำรวจและวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูปฐมวัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการจำเป็นเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จของครูปฐมวัย ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครูต่อสภาพปัญหาในการพัฒนา
หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (n=32)

ข้อ	ข้อรายการ	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต และการจัด					
1	ประสบการณ์ ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของ ทักษะชีวิต	3.66	0.75	2	ปานกลาง
2	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของ ทักษะชีวิต	3.72	0.81	1	ปานกลาง
3	ท่านมีความรู้ความเข้าใจในความหมายการจัด ประสบการณ์	3.56	1.11	3	ปานกลาง
4	ท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจัด ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับทักษะชีวิต	3.47	0.95	4	ปานกลาง
ด้านความรู้เกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
5	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายการคิด แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.78	0.83	1	ปานกลาง
6	ท่านมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะการคิดแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์	3.72	0.92	2	ปานกลาง
7	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของ การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.53	0.95	5	ปานกลาง
8	ท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์	3.56	0.91	4	ปานกลาง
9	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการจัด ประสบการณ์การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.63	0.98	3	ปานกลาง
10	ท่านมีความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับประโยชน์ของ การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.47	0.84	6	ปานกลาง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อรายการ	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับความคิดเห็น
ด้านการนำไปใช้					
11	ท่านสามารถนำทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไปใช้ในการเรียนการสอน	3.81	0.97	1	ปานกลาง
12	ท่านสามารถเขียนแผนทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.47	0.98	2	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงว่าครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีความรู้และความเข้าใจด้านความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต และการจัดประสบการณ์ ด้านความรู้เกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และด้านนำไปใช้ในระดัปปานกลาง สามารถเรียงอันดับจากคะแนนเฉลี่ยได้ดังนี้

1.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต และการจัดประสบการณ์ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของทักษะชีวิต ค่าเฉลี่ย 3.72 ลำดับที่ 2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของทักษะชีวิต ค่าเฉลี่ย 3.66 ลำดับที่ 3 มีความรู้ความเข้าใจในความหมายการจัดประสบการณ์ ค่าเฉลี่ย 3.56 และลำดับที่ 4 มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับทักษะชีวิต ค่าเฉลี่ย 3.47

1.2 ด้านความรู้เกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 3.78 ลำดับที่ 2 มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 3.72 อันดับที่ 3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการจัดประสบการณ์การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 3.63 อันดับที่ 4 มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 3.56 อันดับที่ 5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 3.53 และอันดับที่ 6 มีความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับประโยชน์ของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ค่าเฉลี่ย 3.47

1.3 ด้านการนำไปใช้ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 สามารถนำทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไปใช้ในการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย 3.81 และอันดับที่ 2 สามารถเขียนแผนทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 3.47

2. ความต้องการจำเป็นของครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัยจากการสัมภาษณ์และสอบถามผู้เชี่ยวชาญมาสร้างเป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ไปสอบถามครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 32 คน ผลการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ค่า PNI_{modified} ความคิดเห็นของครูต่อระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้กับครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (n=32)

ข้อ	ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย	สภาพที่เป็นจริง		สภาพที่ควรจะเป็น		ค่า PNI_{modified}
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
1	ต้องการพัฒนากระบวนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.28	1.14	4.19	1.06	0.28
2	ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการรู้จักปัญหา	3.25	0.98	4.13	1.10	0.27
3	ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการจัดการกับปัญหา	3.38	0.94	4.03	1.26	0.19
4	ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการตัดสินใจ	3.44	0.91	3.97	1.20	0.15

จากตารางที่ 3 แสดงว่าความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่จำเป็นต้องพัฒนาตามความต้องการของครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เรียงลำดับจากค่า PNI_{modified} เป็นไปตามลำดับ ดังนี้ อันดับที่ 1 ต้องการพัฒนากระบวนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อันดับที่ 2 ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการรู้จักปัญหา อันดับที่ 3 ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการจัดการกับอารมณ์ และอันดับที่ 4 ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการตัดสินใจ

ผู้วิจัยได้นำความต้องการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กระบวนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการด้านการรู้จักแก้ปัญหา กระบวนการด้านการจัดการกับอารมณ์ และกระบวนการด้านการตัดสินใจ มาเป็น หัวข้อหลักในหน่วยของการฝึกอบรม

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 ผลการยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาขึ้นมาในการวิจัยครั้งนี้ มีองค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้

1. ความเป็นมาของหลักสูตร

ทักษะชีวิตนับเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาบุคคลทุกช่วงวัย ในยุคศตวรรษที่ 21 มีสภาพสังคมในโลกที่เปลี่ยนไปที่ต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อม สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความซับซ้อนและมีการแข่งขันสูงส่ง ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของ ผู้คนในสังคมยิ่งมากขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยที่รู้เท่าทันก้าวทันโลก ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันคน รู้วิธีการเรียนรู้ รู้วิธีคิด คือ คิดเป็นและพัฒนาเป็นคนดีมีคุณภาพ รู้เขารู้เรา เป็นคนดี เก่ง สุข ตามเป้าหมายที่คาดหวังซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับผลจากการประเมินของ สมศ. และจากการที่ครูและผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ สนใจที่จะพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่การพัฒนาความสามารถของเด็กปฐมวัยให้มีทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

2. หลักการของหลักสูตร

2.1 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักแก้ปัญหา 2) การตัดสินใจ และ 3) การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

2.2 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริง

2.3 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่ใช้กระบวนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เพื่อให้ครูปฐมวัยที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้เป็นผู้ที่มีความรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

4. โครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมตลอดหลักสูตร รวม 11 ชั่วโมง โดยกำหนดกระบวนการดำเนินการฝึกอบรม ดังนี้

หน่วยที่	เนื้อหาและประสบการณ์	ภาคทฤษฎี (ชั่วโมง)	ภาคปฏิบัติ (ชั่วโมง)
1	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยกับการรู้จักปัญหา - ศึกษาใบความรู้ - กิจกรรม: ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ - ใบกิจกรรม เช่น ปฏิบัติการเขียนแผนและประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	2	2
2	การตัดสินใจ - ศึกษาใบความรู้ - กิจกรรม: ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ - ใบกิจกรรม เช่น ปฏิบัติการเขียนแผนและประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	1.30	2

หน่วยที่	เนื้อหาและประสบการณ์	ภาคทฤษฎี (ชั่วโมง)	ภาคปฏิบัติ (ชั่วโมง)
3	การจัดการกับอารมณ์ - ศึกษาใบความรู้ - กิจกรรม: ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ - ใบกิจกรรม เช่น ปฏิบัติการเขียนแผนและประเมิน แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	1.30	2
	รวม	5	6

5. เนื้อหาในหลักสูตรฝึกอบรม

การฝึกอบรม ประกอบด้วย การฝึกอบรมภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ ประกอบด้วยเนื้อหาภาคทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ดังนี้

ภาคทฤษฎี ประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักแก้ปัญหา
2. ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจ
3. ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

ภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย

1. ฝึกปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านการรู้จักแก้ปัญหา
2. ฝึกปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านการตัดสินใจ
3. ฝึกปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านการจัดการกับอารมณ์
4. ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้การเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวัน
5. ประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวัน/นำแผนไปใช้
6. กิจกรรมในการฝึกอบรม

กิจกรรมตามโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ
วิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การสร้างความคุ้นเคย ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการสร้างความคุ้นเคย เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเปิดเผยตัวเองให้สมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรมได้รู้จักกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน และมีความเป็นกันเอง

2. การทดสอบก่อนการฝึกอบรม ใช้แบบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. ระหว่างทดลองประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระหว่างการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

4. การดำเนินการฝึกอบรมเน้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปรายการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้ประสบการณ์ใหม่ ผสมผสานกลมกลืนกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่การระดมสมองจากการร่วมกิจกรรมข้อคิดเห็นต่าง ๆ ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน

5. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมเน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติโดยให้ครูปฐมวัยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงสะท้อนผลการเรียนรู้หลังการฝึกปฏิบัติ

6. การทดสอบหลังการอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ของครู และแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร

7. ระยะเวลาในการอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ได้กำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรม ตลอดหลักสูตรประมาณ 3 วัน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระยะเวลาในการฝึกอบรม ได้แก่ ระยะเวลาเตรียมการ ระยะเวลาดำเนินการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

8. สื่อและอุปกรณ์ในการอบรม ประกอบด้วย

1. หลักสูตรฝึกอบรม
2. เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์
3. เครื่องคอมพิวเตอร์
4. เอกสารประกอบการฝึกอบรม และวัสดุอุปกรณ์
5. แบบทดสอบ และแบบประเมินต่าง ๆ

9. การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรอบรม และความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนการอบรม (Per-test) พิจารณาจากแบบทดสอบวัดความรู้ของครูปฐมวัย
2. การประเมินระหว่างการศึกษาอบรม พิจารณาจากแบบประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย
3. การประเมินผลหลังการอบรม (Per-test) พิจารณาจากแบบทดสอบวัดความรู้ของครูปฐมวัย แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ซึ่งรายละเอียดของหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ดังตาราง สามารถดูในภาคผนวก ค

ขั้นที่ 2 ผลตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม เมื่อผู้วิจัยได้จัดทำร่างหลักสูตรฝึกอบรม และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรม มีดังนี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร (n=5)

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับความเหมาะสม
ความเป็นมาของหลักสูตร					
1	การบรรยายถึงความสำคัญและความเป็นมาของหลักสูตร	4.00	.71	4	มาก
2	กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร	3.80	.84	5	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับความเหมาะสม
หลักการของหลักสูตร					
3	หลักการมีความชัดเจนสามารถแสดงจุดเน้นของหลักสูตร	4.40	.55	2	มาก
4	หลักการของหลักสูตรมีความเป็นไปได้	4.00	.71	4	มาก
5	การใช้ภาษาและเรียงลำดับความต่อเนื่องและเข้าใจง่าย	4.20	.45	3	มาก
6	หลักการของหลักสูตรสอดคล้องกับความเป็นมาของหลักสูตร	4.40	.55	2	มาก
7	การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครอบคลุมด้านความรู้ ด้านทักษะปฏิบัติ และ ด้านเจตคติ	4.20	.45	3	มาก
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
8	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.60	.55	1	มากที่สุด
9	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง	4.60	.55	1	มากที่สุด
โครงสร้างของหลักสูตร					
10	ความเหมาะสมของเนื้อหาและระยะเวลาในการฝึกอบรม	3.80	.84	5	มาก
11	ความเหมาะสมของการติดตามผลการใช้หลักสูตร	3.80	.84	5	มาก
เนื้อหาของหลักสูตร					
12	ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาในหน่วยที่ 1	3.80	.84	5	มาก
13	ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาในหน่วยที่ 2	3.80	.84	5	มาก
14	ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาในหน่วยที่ 3	3.80	.84	5	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับความเหมาะสม
15	การจัดเรียงเนื้อหา จากหน่วยที่ 1-3 มีความต่อเนื่องเหมาะสม	4.00	.71	4	มาก
16	เนื้อหามีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม กิจกรรมในการฝึกอบรม	4.00	.71	4	มาก
17	วิธีการ/ กิจกรรมการฝึกอบรมเหมาะสมกับเนื้อหา	4.00	.71	4	มาก
18	กิจกรรมการฝึกอบรมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและเหมาะสมในการนำไปใช้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม	3.80	.84	5	มาก
19	ความเหมาะสมของระยะเวลากับเนื้อหาในการฝึกอบรม ระยะที่ 1	4.20	.45	3	มาก
20	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการติดตามผลการใช้หลักสูตร ระยะที่ 2 สื่อในการฝึกอบรม	4.20	.45	3	มาก
21	สื่อที่ใช้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.80	.84	5	มาก
22	สื่อที่ใช้เหมาะสมกับเนื้อหา	3.80	.84	5	มาก
23	สื่อที่ใช้สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ได้ดีเหมาะสมกับการนำไปใช้ การวัดและประเมินผล	3.80	.84	5	มาก
24	วัดและประเมินผลครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งในด้านความรู้ ทักษะการจัดประสบการณ์การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรม	4.40	.55	2	มาก
25	วิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.20	.45	3	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับความเหมาะสม
26	ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินด้านทักษะการจัดประสบการณ์การคิดอย่างสร้างสรรค์	4.00	.71	4	มาก
27	ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินด้านเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรม	4.00	.71	4	มาก
28	ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินการติดตามผลการใช้หลักสูตรด้านทักษะการจัดประสบการณ์การคิดอย่างสร้างสรรค์	4.00	.71	4	มาก
29	วิธีการประเมินผลเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	3.80	.84	5	มาก

จากตารางที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วเห็นว่าประเด็นข้อรายการจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยในลำดับที่ 1 คือ 4.60 ส่วนประเด็นข้ออื่น ๆ ทุกประเด็นมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังต่อไปนี้ ข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยในอันดับ 2 คือ หลักการมีความชัดเจนสามารถแสดงจุดเน้นของหลักสูตร หลักการของหลักสูตรสอดคล้องกับความเป็นมาของหลักสูตร และวัตถุประสงค์และประเมินผลครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถในการจัดประสบการณ์การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.40 ข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยในอันดับ 3 คือ การใช้ภาษาและเรียงลำดับความต่อเนื่องและเข้าใจง่าย การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครอบคลุมด้านความรู้ ด้านความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ และ ด้านความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมความเหมาะสมของระยะเวลากับเนื้อหาในการฝึกอบรม ระยะที่ 1 ความเหมาะสมของระยะเวลากับเนื้อหาในการฝึกอบรม ระยะที่ 2 และวิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีค่าเฉลี่ย 4.20 ข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยในอันดับ 4 คือ การบรรยายถึงความสำคัญและความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตรมีความเป็นไปได้ การจัดเรียงเนื้อหา จากหน่วยที่ 1-3 มีความต่อเนื่องเหมาะสม เนื้อหาที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม วิธีการ/กิจกรรมการฝึกอบรมเหมาะสมกับเนื้อหา ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินด้านทักษะการจัด

ประสบการณ์การคิดอย่างสร้างสรรค์ ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินด้านเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรม และความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินการติดตามผลการใช้หลักสูตรด้านทักษะการจัดประสบการณ์การคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 และข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ 5 คือ กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหา และระยะเวลาในการฝึกอบรม ความเหมาะสมของการติดตามผลการใช้หลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาในหน่วยที่ 1 ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาในหน่วยที่ 2 ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาในหน่วยที่ 3 กิจกรรมการฝึกอบรมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและเหมาะสมในการนำไปใช้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม สื่อที่ใช้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สื่อที่ใช้เหมาะสมกับเนื้อหา สื่อที่ใช้สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ได้ดีเหมาะสมกับการนำไปใช้ และวิธีการประเมินผลเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.80

ขั้นที่ 3 ผลการศึกษานำร่องและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กวัยปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว(มูลนิธิทองทศ) รายละเอียด ดังนี้

1. ผลการประเมินความรู้ก่อนและหลังการอบรมของศึกษานำร่องการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กวัยปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว (มูลนิธิทองทศ) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความรู้ของครูเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว (มูลนิธิทองทศ) ก่อนการนำร่องทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมและหลังการนำร่องทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม (n=5)

ผู้เข้าอบรมคนที่	คะแนนความรู้ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (20 คะแนน)	
	ก่อนฝึกอบรม	หลังฝึกอบรม
1	11	13
2	9	11
3	9	12
4	8	12
5	10	14

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ผู้เข้าอบรมคนที่	คะแนนความรู้ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (20 คะแนน)	
	ก่อนฝึกอบรม	หลังฝึกอบรม
รวม	47	62
\bar{X}	9.40	12.40
SD	1.02	1.32

จากตารางที่ 5 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎิขาว (มูลนิธิทองทศ) สูงขึ้นทุกคน โดยมีคะแนนก่อนฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.40 และ 1.06 ตามลำดับ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม เท่ากับ 12.40 และ 1.32 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนนำร่องการฝึกอบรมและหลังนำร่องการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎิขาว(มูลนิธิทองทศ) กรุงเทพมหานคร (n=5)

ความรู้	n	\bar{X}	SD	df	t	p
ก่อนฝึกอบรม	5	9.40	1.02	4	6.49*	.00
หลังฝึกอบรม	5	12.40	1.32			

* $p < .05$

จากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎิขาว(มูลนิธิทองทศ) หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว(มูลนิธิทองทศ) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์เสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว(มูลนิธิทองทศ) (n=5)

ข้อ	รายการประเมินแผน	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับคุณภาพ
1	องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์	4.29	0.49	2	มาก
2	จุดประสงค์การเรียนรู้	4.43	0.79	1	มาก
3	สาระที่ควรรู้	4.43	0.53	1	มาก
4	ประสบการณ์สำคัญ	4.29	0.49	2	มาก
5	ขั้นตอนการจัดประสบการณ์	3.71	0.49	5	มาก
6	สื่อ/อุปกรณ์	4.14	0.69	3	มาก
7	การประเมินผล	3.86	0.38	4	มาก

จากตารางที่ 7 ผลการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว (มูลนิธิทองทศ) ระดับคุณภาพของการเขียนแผนของครูทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า จุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระที่ควรรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.43 ส่วนขั้นตอนการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.71

3. ผลการประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว(มูลนิธิทองทศ) ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎิขาว(มูลนิธิทองทศ) (n=5)

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับความเหมาะสม
ด้านเนื้อหาการฝึกอบรม					
1	เนื้อหา มีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.71	0.49	3	มากที่สุด
2	เนื้อหา มีความเหมาะสมของการเรียงลำดับเนื้อหา ก่อน-หลัง	4.57	0.53	4	มากที่สุด
3	เนื้อหาครอบคลุมหลักสูตร	4.29	0.76	6	มาก
4	เนื้อหาเข้าใจง่าย	4.71	0.49	3	มากที่สุด
5	เนื้อหาสามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้	4.71	0.49	3	มากที่สุด
ด้านสื่อและกิจกรรม					
6	ใบความรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.57	0.53	4	มากที่สุด
7	Power point ประกอบการบรรยาย มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.29	0.49	6	มาก
8	กิจกรรมมีความน่าสนใจ	4.43	0.53	5	มาก
9	กิจกรรมเป็นการนำความรู้ใหม่ ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม	4.86	0.38	2	มากที่สุด
10	สื่อมีความเหมาะสม	4.14	0.38	7	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล					
11	มีการวัดและประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้	5.00	0.00	1	มากที่สุด
12	วิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสม และเข้าใจง่าย	4.43	0.53	5	มาก
13	ความเหมาะสมของเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล	4.86	0.38	2	มากที่สุด
14	แบบทดสอบที่ใช้วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจ และสามารถทำได้	4.14	0.69	7	มาก
15	เครื่องมือในการวัดมีความเหมาะสม	5.00	0.00	1	มากที่สุด

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตร ฝึกรวมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎีขาว (มูลนิธิทองทศ) พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อหลักสูตร ฝึกรวมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการวัดและประเมินผลเกี่ยวกับการครอบคลุม ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และเครื่องมือในการวัดมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 5.00 รองลงมา ด้านกิจกรรมเกี่ยวกับการนำความรู้ใหม่ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม และ ความเหมาะสมของเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ส่วนด้านสื่อมีความเหมาะสม และด้านการวัดและประเมินผลเกี่ยวกับแบบทดสอบที่ใช้วัดผู้เข้ารับการศึกษาฝึกรวมเข้าใจ และสามารถทำได้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 4.14

ตารางที่ 9 คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 (n=10) ในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังเรียน

ทักษะชีวิต	ก่อนเรียน				หลังเรียน			
	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	SD	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	SD
การรู้จักแก้ปัญหา	10	5	2.10	.68	10	5	3.90	.87
การตัดสินใจ	10	5	2.10	.72	10	5	3.90	.89
การจัดการกับอารมณ์	10	5	1.80	.63	10	5	3.60	.93
รวม	-	15	6.00	.79	-	15	11.40	.97

จากตารางที่ 9 คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 ในภาพรวม พบว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเท่ากับ 6.60 และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 ด้านการรู้จักแก้ปัญหา และด้านการตัดสินใจ มีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 2.10 และการตัดสินใจ มีคะแนนน้อยสุดเท่ากับ 1.80 ส่วนหลังเรียนในภาพรวม พบว่า มีคะแนนเท่ากับ 11.40 และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 ด้านการรู้จักแก้ปัญหา และด้านการตัดสินใจ มีคะแนนสูงสุด เท่ากับ 3.90 และการตัดสินใจ มีคะแนนน้อยสุดเท่ากับ 3.60

ตารางที่ 10 ผลการประเมินความสามารถด้านทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=5)

คนที่	การรู้จักแก้ปัญหา (5 คะแนน)		การตัดสินใจ (5 คะแนน)		การจัดการกับอารมณ์ (5 คะแนน)	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1	3	5	3	5	2	3
2	3	4	3	4	2	4
3	2	4	2	3	1	3
4	2	3	2	4	2	3
5	3	5	1	3	1	3
6	2	4	1	2	3	5
7	1	3	3	5	1	3
8	2	3	2	4	2	4
9	2	5	2	5	3	5
10	1	3	2	4	1	3
รวม	21	39	21	39	18	36
\bar{X}	2.10	3.90	2.10	3.90	1.80	3.60
SD	.68	.87	.72	.89	.63	.93

จากตารางที่ 10 ผลการประเมินความสามารถในด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎิขาว (มูลนิธิทองทศ) จำแนกเป็นรายบุคคล พบว่า ความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหา ด้านการตัดสินใจ และด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนเรียน มีคะแนนสูงสุด 3 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุด 1 คะแนน ส่วนหลังเรียน พบว่า ความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหา มีคะแนนสูงสุด 5 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุด 3 คะแนน ด้านการตัดสินใจ มีคะแนนสูงสุด 5 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุด 2 คะแนน และด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยหลังเรียน มีคะแนนสูงสุด 5 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุด 3 คะแนน

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการรู้จักแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=10)

การรู้จักแก้ปัญหา	n	\bar{X}	SD	df	t	p
ก่อนเรียน	10	2.10	.68	9	10.02*	.00
หลังเรียน	10	3.90	.87			

* $p < .05$

จากตารางที่ 11 พบว่า ความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยระดับชั้น
อนุบาล 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการตัดสินใจของเด็กปฐมวัยระดับชั้น
อนุบาลปีที่ 3 (n=10)

การตัดสินใจ	n	\bar{X}	SD	df	t	p
ก่อนเรียน	10	2.10	.72	9	8.96*	.00
หลังเรียน	10	3.90	.89			

* $p < .05$

จากตารางที่ 12 พบว่า ความสามารถในการตัดสินใจของเด็กปฐมวัยระดับชั้น
อนุบาล 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=10)

การจัดการกับอารมณ์	n	\bar{X}	SD	df	t	p
ก่อนเรียน	10	1.80	.63	9	11.34*	.00
หลังเรียน	10	3.60	.93			

* $p < .05$

จากตารางที่ 13 พบว่า ความสามารถด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ผลการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม ภายหลังจากที่ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษานำร่องมาประกอบการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม โดยพิจารณาจากคะแนนความรู้ ความสามารถของครูในการเขียนแผนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ตลอดจนคะแนนความสามารถทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับผลการสะท้อนการเรียนรู้จากครูปฐมวัยที่ได้มีนำร่องทดลองการใช้หลักสูตรไปแล้ว พบว่า ปัญหาในการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ค่อนข้างมาก ทำให้ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมบางกิจกรรมไม่เป็นไปตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรฝึกอบรม เช่น หน่วยที่ 1 ปรับชั่วโมงทฤษฎีจาก 3 ชั่วโมง เป็น 2 ชั่วโมง และปรับการใช้ภาษาและจำนวนข้อของแบบสอบถามความคิดเห็นของครูให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมและเอกสารประกอบการฝึกอบรม และจัดทำเป็นเอกสารสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้ในตอนที่ 3 ต่อไป

ตอนที่ 3 ผลทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และผลจากการทดลองนำร่อง มาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระ กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระ กรุงเทพมหานคร ตามการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาคุศณัฐนิพนธ์ เริ่มตั้งแต่การเข้ามานำเสนองานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมกับผู้อำนวยการของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จพระ กรุงเทพมหานคร ซึ่งทางศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนยินดีให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ได้ผลดังนี้

1. การประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กวัยปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

ผลการประเมินความรู้ก่อนและหลังการอบรม รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 14 ผลการประเมินความรู้ของครูเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิด
บ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมและหลังการทดลอง
ใช้หลักสูตรฝึกอบรม (n=10)

ผู้เข้าอบรมคนที่	คะแนนความรู้ของครูทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (20คะแนน)	
	ก่อนฝึกอบรม	หลังฝึกอบรม
1	11	14
2	12	14
3	12	14
4	14	17
5	14	16
6	12	15
7	13	15
8	11	14
9	10	14
10	9	13
รวม	118	146
\bar{X}	11.80	14.60
SD	1.62	1.17

จากตารางที่ 14 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์
พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร สูงขึ้นทุกคน โดยมีคะแนนก่อน
ฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 11.80 และ 14.60 ตามลำดับ และค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐานก่อนฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม เท่ากับ 1.62 และ 1.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ของครูก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร (n=10)

ความรู้	n	\bar{X}	SD	df	t	p
ก่อนฝึกอบรม	10	11.80	1.62	9	11.23*	.00
หลังฝึกอบรม	10	14.60	1.17			

* $p < .05$

จากตารางที่ 15 พบว่า คะแนนความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิด บ้านสมเด็จกรุงเทพมหานคร หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการประเมินความสามารถของครูในด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ประเมิน โดยการสังเกตจากผู้วิจัยสามารถสรุปผลการประเมินได้ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ผลการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร (n=10)

ข้อ	รายการประเมินแผน	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับคุณภาพ
1	องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์	3.70	1.16	5	มาก
2	จุดประสงค์การเรียนรู้	3.70	1.16	5	มาก
3	สาระที่ควรรู้	4.00	.94	3	มาก
4	ประสบการณ์สำคัญ	3.80	1.40	4	มาก
5	ขั้นตอนการจัดประสบการณ์	4.00	.94	3	มาก
6	สื่อ/อุปกรณ์	4.40	.97	1	มาก
7	การประเมินผล	4.10	.99	2	มาก

จากตารางที่ 16 ผลการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ระดับคุณภาพของการเขียนแผนของครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ สื่อ/อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ย 4.40 การประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.10 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์และสาระที่ควรรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.00 ประสบการณ์สำคัญมีค่าเฉลี่ย 3.80 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์และจุดประสงค์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.70

3. การประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จำนวน 15 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความคิดเห็นภายหลังการสิ้นสุดการอบรม สรุปผลได้ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมต้นบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร (n=10)

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	SD	อันดับ	ระดับความเหมาะสม
ด้านเนื้อหาการฝึกอบรม					
1	เนื้อหา มีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.60	.52	3	มากที่สุด
2	เนื้อหา มีความเหมาะสมของการเรียงลำดับเนื้อหา ก่อน-หลัง	4.40	.52	4	มาก
3	เนื้อหา ครอบคลุมหลักสูตร	4.30	.67	5	มาก
4	เนื้อหา เข้าใจง่าย	4.80	.42	2	มากที่สุด
5	เนื้อหา สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้	4.90	.32	1	มากที่สุด
ด้านสื่อและกิจกรรม					
6	ใบความรู้ มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.40	.70	3	มาก
7	Power point ประกอบการบรรยาย มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.40	.52	3	มาก
8	กิจกรรม มีความน่าสนใจ	4.70	.48	1	มากที่สุด
9	กิจกรรม เป็นการนำความรู้ใหม่ ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม	4.60	.84	2	มากที่สุด
10	สื่อ มีความเหมาะสม	4.60	.52	2	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล					
11	มีการวัดและประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้	4.70	.67	2	มากที่สุด
12	วิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสม และเข้าใจง่าย	4.80	.63	1	มากที่สุด
13	ความเหมาะสมของเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล	4.80	.42	1	มากที่สุด
14	แบบทดสอบที่ใช้วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจและสามารถทำได้	4.20	.79	4	มาก
15	เครื่องมือในการวัดมีความเหมาะสม	4.60	.98	3	มากที่สุด

จากตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมต้นบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ด้านเนื้อหาการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.60 แยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ เนื้อหาสามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้ มีค่าเฉลี่ย 4.90 เนื้อหาเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.80 เนื้อหา มีความ

เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 4.60 ระดับความเหมาะสมมาก คือ เนื้อหา มีความเหมาะสมของการเรียงลำดับเนื้อหา ก่อน-หลัง มีค่าเฉลี่ย 4.40 และเนื้อหาครอบคลุมหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 4.30 ด้านสื่อและกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.54 แยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ กิจกรรมมีความน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ย 4.70 สื่อมีความเหมาะสมและกิจกรรมเป็นการนำความรู้ใหม่ ๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 4.60 ระดับความเหมาะสมมาก คือ Power point ประกอบการบรรยายมีความเหมาะสมกับเนื้อหา และใบความรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย 4.40 ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยรวม 4.62 แยกเป็นรายด้าน คือ ระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล และวิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสม และเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.80 มีการวัดและประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.70 เครื่องมือในการวัดมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.60 ระดับความเหมาะสมมาก คือแบบทดสอบที่ใช้วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจและสามารถทำได้ มีค่าเฉลี่ย 4.20

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้

การติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร เป็นผลที่เกิดขึ้นกับครูปฐมวัย และเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกครูปฐมวัย จำนวน 1 คน ที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยมีการนิเทศติดตามผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัยที่ผ่านการอบรมและสมัครใจให้นิเทศติดตามผลที่เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน โดยจะติดตามผลหลังจากฝึกอบรมแล้วไปแล้ว 1 เดือน ผลคะแนนการทดสอบวัดความสามารถเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีครูในระหว่างการติดตามผลหลังการฝึกอบรมประมาณ 1 เดือน พบว่า ครูผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนลดลงเพียงเล็กน้อยจากคะแนนหลังการอบรมแต่ผลคะแนนที่ได้ยังสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร และความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ก่อนเรียนและหลังเรียน ระดับชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน พบว่า

ตารางที่ 18 คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 (n=20) ในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังเรียน

ทักษะชีวิต	ก่อนเรียน				หลังเรียน			
	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	SD	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	SD
การรู้จักแก้ปัญหา	20	5	1.85	.64	20	5	3.70	.86
การตัดสินใจ	20	5	1.80	.53	20	5	3.40	.77
การจัดการกับอารมณ์	20	5	1.90	.47	20	5	3.60	.69
รวม	20	15	5.50	.86	20	15	10.70	.81

จากตารางที่ 18 คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 ในภาพรวม พบว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเท่ากับ 5.50 และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 ด้านการจัดการกับอารมณ์มีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 1.90 รองลงมา คือ การรู้จักแก้ปัญหา และการตัดสินใจ มีคะแนนเท่ากับ 1.85 และ 1.80 ส่วนหลังเรียนในภาพรวม พบว่า มีคะแนนเท่ากับ 10.70 และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับอนุบาลปีที่ 3 ด้านการรู้จักแก้ปัญหา มีคะแนนสูงสุด เท่ากับ 3.70 รองลงมา คือ การจัดการกับอารมณ์ และการตัดสินใจ มีคะแนนเท่ากับ 3.60 และ 3.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ผลการประเมินความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=20)

คนที่	การรู้จักแก้ปัญหา (5 คะแนน)		การตัดสินใจ (5 คะแนน)		การจัดการกับอารมณ์ (5 คะแนน)	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1	3	5	3	5	2	3
2	3	5	3	4	3	4
3	2	4	2	3	3	5
4	2	3	2	4	2	3
5	2	5	1	3	1	3
6	2	4	1	2	1	2

ตารางที่ 19 (ต่อ)

คนที่	การรู้จักแก้ปัญหา (5 คะแนน)		การตัดสินใจ (5 คะแนน)		การจัดการกับอารมณ์ (5 คะแนน)	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
7	1	3	3	5	1	3
8	1	3	2	4	2	4
9	1	3	2	5	2	4
10	1	3	2	4	2	4
11	1	2	2	3	3	5
12	1	2	2	3	2	3
13	2	4	2	4	2	4
14	2	4	1	3	2	4
15	2	3	1	2	3	5
16	3	5	1	3	2	4
17	3	5	2	3	2	3
18	2	4	2	3	1	3
19	1	3	1	2	1	3
20	2	4	1	3	1	3
รวม	37	74	36	68	38	72
\bar{X}	1.85	3.70	1.80	3.40	1.90	3.60
SD	.75	.98	.70	.94	.72	.82

จากตารางที่ 19 ผลการประเมินความสามารถในด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนกุฎิขาว (มูลนิธิทองทศ) จำแนกเป็นรายบุคคล พบว่า ความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหา ด้านการตัดสินใจ และด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนเรียน มีคะแนนสูงสุด 3 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุด 1 คะแนน ส่วนหลังเรียน พบว่า ความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหา แก้ปัญหา ด้านการตัดสินใจ และด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยหลังเรียน มีคะแนนสูงสุด 5 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุด 2 คะแนน

ตารางที่ 20 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย
ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=20)

การรู้จักแก้ปัญหา	n	\bar{X}	SD	df	t	p
ก่อนเรียน	20	1.85	.75	19	16.91*	.00
หลังเรียน	20	3.70	.98			

* $p < .05$

จากตารางที่ 20 พบว่า ความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยระดับชั้น
อนุบาล 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 21 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านตัดสินใจของเด็กปฐมวัยระดับชั้น
อนุบาลปีที่ 3 (n=20)

การตัดสินใจ	n	\bar{X}	SD	df	t	p
ก่อนเรียน	20	1.80	.70	19	16.17*	.00
หลังเรียน	20	3.40	.94			

* $p < .05$

จากตารางที่ 21 พบว่า ความสามารถในด้านการตัดสินใจของเด็กปฐมวัยระดับชั้น
อนุบาล 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 22 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 (n=20)

การจัดการกับอารมณ์	n	\bar{X}	SD	df	t	p
ก่อนเรียน	20	1.90	.72	19	11.96*	.00
หลังเรียน	20	3.60	.82			

* $p < .05$

จากตารางที่ 22 พบว่า ความสามารถด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้น
อนุบาลปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ในประเด็นต่อไปนี้ 2.1) ความรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 2.2) ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 2.3) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรหลังฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และ 3) เพื่อศึกษาความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากครูที่ผ่านการฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งขั้นตอนออกเป็น 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้ โดยจัดฝึกอบรมเป็นเวลา 3 วัน รวมทั้งสิ้น 11 ชั่วโมง เพื่อรับทราบผลพัฒนาการและความคงทนความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ด้านความรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการหาความต้องการจำเป็น ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 32 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ ครูปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ของครูปฐมวัย แบบประเมิน

ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม และแบบทดสอบวัดความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหา ความสามารถด้านการตัดสินใจ และความสามารถด้านการจัดการกับอารมณ์ โดยเครื่องมือทั้ง 4 ฉบับมีความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นสูง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์สถิติบรรยาย วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ ค่า PNI_{modified} และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกอบรม คือ การฝึกอบรมในที่ทำงาน (On-the-Job Training) และผลการสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจากครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยทั้ง 5 ศูนย์ ได้ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย การพัฒนากระบวนการด้านการรู้จักแก้ปัญหา การพัฒนากระบวนการด้านการจัดการกับอารมณ์ และการพัฒนากระบวนการด้านการตัดสินใจ ตามลำดับ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมได้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ที่มีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ หลักการและเหตุผล หลักการของการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม เนื้อหาของการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม เทคนิคการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผลการฝึกอบรมสำหรับการตรวจสอบร่างหลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เป็นการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน พบว่า

3.1 ผลการประเมินความรู้ของครูจากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ของครูทุกคนโดยมีคะแนนก่อนฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 11.80 และ 14.60 ตามลำดับ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม เท่ากับ 1.62 และ 1.17 ตามลำดับ โดยคะแนนความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ระดับคุณภาพของการเขียนแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ สื่อ/อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ย 4.40 การประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.10 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสาระที่ควรรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.00 ประสบการณ์สำคัญมีค่าเฉลี่ย 3.80 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ องค์ประกอบของแผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.70

3.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ด้านเนื้อหาการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.60 ด้านสื่อและกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยรวม 4.54 และด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยรวม 4.62

4. ผลการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากฝึกอบรมหลักสูตรครูไปแล้ว 1 เดือน ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับจากฝึกอบรมมา 1 ท่าน พบว่า ความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความสามารถของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ พบว่า ความสามารถด้านการรู้จักแก้ปัญหา ก่อนและหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.85 และ 3.70 ตามลำดับ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ .75 และ .98 ตามลำดับ ความสามารถด้านการตัดสินใจ ก่อนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.80 และ

3.40 ตามลำดับ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ .70 และ .94 ตามลำดับ และความสามารถด้านการจัดการกับอารมณ์ก่อนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.90 และ 3.60 ตามลำดับ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ .72 และ .82 ตามลำดับ โดยคะแนนความสามารถในด้านทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ทั้ง 3 ด้าน พบว่า หลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาความรู้ของครูปฐมวัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ความสามารถในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย การพัฒนากระบวนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย การพัฒนากระบวนการด้านการรู้จักแก้ปัญหา การพัฒนากระบวนการด้านการจัดการกับอารมณ์ และการพัฒนากระบวนการด้านการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2541, หน้า 8) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่วางโครงสร้างไว้เป็นอย่างดี มีความมุ่งหมายให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาที่ยุ่งยากโดยมีทางออกในรูปแบบใหม่และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพรปวีณ์ ตาลจรุง (2556, บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่ผ่านการฝึกแก้ปัญหาตามกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้โปรแกรม GSP กับวิชาเรขาคณิต กับปัญหาทางเรขาคณิตในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาได้ดีขึ้นมีขั้นตอนในการคิดเชิงวิเคราะห์ระหว่างการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จกรุงเทพมหานคร ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริงซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพ

หลักสูตรนั้นมีความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระดับค่อนข้างสูงอย่างน่าเชื่อถือตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ มากกว่า หรือเท่ากับ .50 (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2529, หน้า 95) และมีความเหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือมากกว่า หรือเท่ากับ 3.50 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540, หน้า 214) จากผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญเป็นการยืนยันว่า หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จกรุงเทมมหานครมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมสอดคล้องตามแนวคิดการสร้างหลักสูตรของ Taba (Taba, 1962) Tyler (Tyler, 1969) Saylor & Alexander (Saylor & Alexander, 1974) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543) สมชาติ กิจจรรง (2545) โดยองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาในหลักสูตรฝึกอบรม กิจกรรมในการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม สื่อและอุปกรณ์ในการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

2. การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จกรุงเทมมหานคร สามารถแยกประเด็นได้ ดังนี้

2.1 การประเมินความรู้ของครู จากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า ครูทุกคนมีคะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูทุกคนได้ทราบเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมมากขึ้นจากเดิม โดยองค์ความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรฝึกอบรม สามารถเพิ่มผลคะแนนความรู้หลังฝึกอบรมให้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับคะแนนก่อนการฝึกอบรม แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีพัฒนาการด้านความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย จากการศึกษาจากหลักสูตรในการฝึกอบรม รวมถึงการอภิปรายจากวิทยากรด้วยสอดคล้องกับแนวคิดของจอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1994, p.60) ที่กล่าวว่า การเข้ากลุ่มฝึกอบรมโดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ปฏิบัติด้วยตนเองได้โดยตรง และได้ใช้ทักษะการทำงานกลุ่ม สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณาพร วรณศิลป์ สมปอง ศรีกัลยา และภูษิต บุญทองถึง (2562) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสานเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัย พบว่า ความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีคะแนนเฉลี่ย

คิดเป็นร้อยละ 85.17 และความพึงพอใจของครูที่มีต่อการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

2.2 การประเมินความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระดับคุณภาพของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.70-4.40 โดยครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้สื่อและอุปกรณ์ การประเมินผล ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสาระที่ควรรู้ ประสบการณ์สำคัญ องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำให้การเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ในห้องเรียนต่อไปการที่ครูปฐมวัยที่เข้ารับการฝึกอบรมได้เข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างตั้งใจ วิธีการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมประจำหน่วยที่สามารถทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้แสดงออก แสดงความคิดเห็น ร่วมกันอภิปราย และรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพวงรัตน์ บุญญานุกรักษ์ (2534, หน้า 9) กล่าวว่า หลักสูตรการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทั้งนี้สามารถใช้วิธีเชิงการฝึกฝน และการเสริมสร้างได้เสมอ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ปวีณกร เป็นกัลล และมนต์ชัย เทียนทอง (2558) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพ แบบฐานสมรรถนะ ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมด้านการปฏิบัติงานของครูวิชาชีพที่ผ่านการฝึกอบรมหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสรุปสามารถนำชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ฝึกอบรมตามจุดมุ่งหมายกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจากผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.3 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมัธยมต้นบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ด้านเนื้อหาการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.60 ด้านสื่อและกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยรวม 4.54 และด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยรวม 4.62 โดยภาพรวมด้านความคิดเห็นของครูที่มีต่อการฝึกอบรมในหลักสูตรนี้มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง โดยผู้วิจัยได้นำหลักการการเรียนรู้แบบมี

ส่วนร่วมมาใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม ดังที่ จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ (2538, หน้า 283) ได้กล่าวถึงยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงว่าการมีส่วนร่วม โดยการปฏิบัติจริงมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนความคิดเห็น ความเชื่อ และพฤติกรรมได้มากกว่าการมีส่วนร่วมเฉย ๆ โดยไม่ทำอะไรเลย เช่น การร่วมอภิปราย การเล่นเกมประกอบการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยเลือกใช้มีความหลากหลายและสามารถบูรณาการให้สอดคล้องกันกับทุกหัวข้อการฝึกอบรมทำให้ครูปฐมวัยที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความตั้งใจ และมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุขและสนุกสนาน จึงส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณกร แป้นกลัด และมนต์ชัย เทียนทอง (2558) ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพ แบบฐานสมรรถนะ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อผลการฝึกอบรมมาใช้ขยายผลในสถานศึกษาและการฝึกอบรมของครูที่ผ่านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด และความคิดเห็นของครูที่มีต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเข้ารับการฝึกอบรมมาใช้ในการขยายผลในสถานศึกษาและจัดการฝึกอบรมของครูที่ผ่านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ และสอดคล้องกับการวิจัยของสันต์ ศูนย์กลาง (2552) พบว่ามีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของคุณาพร วรรณศิลป์ สมปอง ศรีกัลยา และภูษิต บุญทองเถิง (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสานเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสานเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

3. การศึกษาความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากครูที่ผ่านการฝึกอบรม พบว่า ความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยบรรยากาศระหว่างครูกับเด็กปฐมวัยมีความเป็นกันเอง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้วิธีการสอนโดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายยังช่วยกระตุ้นให้เด็กปฐมวัยที่เข้ารับการสอนมีส่วนร่วม และมีความเข้าใจในทักษะชีวิต การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ มากยิ่งขึ้นอีกด้วย ดังที่ มนูญ ชัยพันธ์ (2548, หน้า 11) หลักการเรียนรู้ที่เน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นแบบอบอุ่นเป็นกันเอง ระหว่างผู้ให้การฝึกอบรมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม และระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดเวลา ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรู้สึกพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมมากที่สุดและสามารถปฏิบัติตามคำสั่งผู้ให้การอบรมเป็นอย่างดี สอดคล้องกับบราว (Bray, 1994 อ้างถึงใน วรรณศิลป์, 2546) ได้ศึกษา

ยุทธวิธีการจัดการหรือการลดพฤติกรรมກລบหนີออกจากบ้านของเยาวชน โดยนำความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตมาใช้ในการฝึกและอบรมเยาวชนให้สามารถมีการจัดการกับอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ของตนเอง สอดคล้องกับการวิจัยของ Kay (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ทักษะชีวิตที่มีความเหมาะสม คือ ความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาทักษะการวางแผน และการจัดการทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม และสอดคล้องกับการวิจัยของน้ำฝน ปิยะ (2543, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการใช้นิทานปลายเปิดเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลระยอง พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยทั้งสองกลุ่มสูงขึ้น และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดแบบเน้นกระบวนการกลุ่ม มีทักษะการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดแบบไม่เน้นกระบวนการกลุ่ม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิราณัฐ ไชยพิเดช (2552) ที่ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี พบว่า ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งโดยรวมและรายด้านสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดที่ต้องทำความเข้าใจอย่างชัดเจน ดังนั้น หากครูนำหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวไปใช้ ควรศึกษาย่อสรุปประกอบของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างดี ก่อนนำไปใช้ในการฝึกอบรม โดยศึกษาจากรายละเอียดเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของหลักสูตรฝึกอบรมครูที่สร้างขึ้น สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติ และนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คำนึงถึงระยะเวลาการฝึกอบรม ซึ่งยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม

2. ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการใช้หลักสูตรฝึกอบรมชุดนี้เป็นแนวทางการพัฒนาครูปฐมวัยเด็กทั้งภายในศูนย์และภายนอกศูนย์ ทั้งนี้ครูปฐมวัยควรได้รับการอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ถูกต้องและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กมากยิ่งขึ้น ข้อมูลพื้นฐานของครูปฐมวัยทั้ง 5 ศูนย์ พบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาด้านการศึกษปฐมวัย และขาดโอกาสการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด็กปฐมวัยที่เหมาะสม และจากผลการวิจัยพบว่า คะแนนความรู้ของครูปฐมวัยมีคะแนนไม่สูงมากนัก ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับควรมีการขยายผลความรู้ความเข้าใจไปสู่ครูปฐมวัยในศูนย์อื่น ๆ อีกด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย หากมีการพัฒนาและสร้างรากฐานชีวิตที่เข้มแข็งแล้ว ก็อาจทำให้ปัญหาในสังคมมีปริมาณลดลง

3. ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง จากผลการวิจัย พบว่า คะแนนความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาทั้ง 3 ด้าน มีคะแนนในภาพรวมยังไม่สูงมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคะแนนความสามารถด้านการตัดสินใจ มีคะแนนอยู่ต่ำสุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นๆ

2. ควรทำการวิจัยและพัฒนาด้านทักษะชีวิตในด้านความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะด้านความสามารถในการตัดสินใจของเด็กปฐมวัย จากผลการวิจัยที่พัฒนาพบว่า คะแนนด้านนี้มีคะแนนต่ำสุด

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดฝึกอบรมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัย จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการเขียนแผนและจัดประสบการณ์ของครูปฐมวัย ถึงแม้ว่าอยู่ในระดับมากก็ตาม ควรมีการวิจัยและพัฒนาในลักษณะแบบออนไลน์

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2541). *แนวการจัดการเรียนการสอนวิชาโครงงาน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนา.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2545). *รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างแบบประเมินทักษะชีวิตและผลการส่งเสริมทักษะโดยใช้โรงเรียนพื้นฐาน*. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กรรณิกา สุวรรณศิลป์. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมค่ายทักษะชีวิตป้องกันการใช้สารเสพติด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 กลุ่มโรงเรียนทำหิน จังหวัดขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. (2557). *รายงานประจำปีงบประมาณ 2556*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- กฤษฎา ปัญญา. (2552). *การสร้างแบบวัดทักษะชีวิต ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนา จุ่งรุ่งเรือง. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตและการปรับตัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). *ทักษะการแก้ปัญหาเรื่องจำเป็นสำหรับเด็กไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/kriengsak/2007/11/26/entry-1>
- แก้วใจ สิทธิศักดิ์. (2551). *ผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการใช้สารแอมเฟตามีนในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, การพยาบาลเด็ก, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุณาพร วรรณศิลป์, สมปอง ศรีกัลยา และภูษิต บุญทองเถิง. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 13(3).

- จงจิตต์ ฤทธิรงค์, สุภรต์ จรัสสิทธิ์ และธีรณรงค์ สกฤศรี. (2559). *การให้บริการของศูนย์การศึกษา ก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จิตตินันท์ เฉชะคุปต์. (2555). พัฒนาการและการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัย. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัย (หน่วยที่ 5, หน้า 5-1 ถึง 5-80)*. นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิ์วัฒน์. (2538). *ทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรม: การวัด การพยากรณ์และการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- จิระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2556). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชบา พันธุ์ศักดิ์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึก ระหว่างผู้ปกครองและครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวลิต ชุกก่าแพง. (2559). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2548). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดยผ่านกระบวนการวิจัย สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ชูชัย สมितिไกร. (2556). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. (2550). *การพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตร: การประยุกต์ใช้การประเมินอภิमान*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี และสร้อยสน สกฤกษ์. (2540). *แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2536). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพ สงวนกิตติพันธุ์. (2545). *ทักษะชีวิต = Life skills: เพื่อความสุขและความสำเร็จของชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชเนศ ขำเกิด. (2540). การวิจัยและพัฒนา (R & D) กระบวนการศึกษาค้นคว้าสู่คุณภาพ.
วารสารส่งเสริมเทคโนโลยี 24, 134(3), 156-158.
- ธีระพร อูวรรณโณ. (2529). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2544). การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปโรงเรียน.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร จันทวรรณ. (2545). การใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองในการ
ป้องกันการติดยาสูบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเวียงแก้ว
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- น้ำฝน ปิยะ. (2543). การใช้นิทานปลายเปิดเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โรงเรียน
อนุบาลระยอง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยา คชภักดี. (2543). ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยวัยตั้งแต่ปฏิสนธิถึง 5 ปี. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- นิวัฒน์ บุญสม. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกระบวนการแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมด้านสุขภาพของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ
ทางวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน,
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). วิธีวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์
- บุษบา ญาณสมเด็จ. (2546). ประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการใ
ยาสูบในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหอพระ จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่:
โรงเรียนหอพระเชียงใหม่.
- ปิยะธิดา ขจรชัยกุล. (2547). การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิด
ทฤษฎีสกีม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราโมทย์ จันทรเรือง. (2548). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาหลักการและแนวทางการพัฒนา
หลักสูตร. ลพบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปวีณกร แป้นกถัด และมนต์ชัย เทียนทอง. (2558). ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู
วิชาชีพตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิชาชีพ แบบฐานสมรรถนะ.
วารสารเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 95(3), 61-63.

- พรทิพย์ ยอดป้องเทศ. (2545). การศึกษาศักยภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้
การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มกับโปรแกรมทักษะชีวิต. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการแนะแนวและให้คำปรึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรปวีณ์ ตาลจรุง. (2556). การส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการแก้ปัญหาอย่าง
สร้างสรรค์โดยใช้โปรแกรม GSP กับวิชาเรขาคณิต. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ:
สำนักทดสอบทางการศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พวงรัตน์ บุญญานุกรักษ์. (2534). สาระสำคัญของกระบวนการพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 3(3), 12-26.
- พัชนี กุลทนานันท์ พิสิฐ เมธากัทร ไพโรจน์ สติรยากร และมนต์ชัย เทียนทอง. (2554). การพัฒนา
รูปแบบการฝึกอบรมครูแบบผสมผสานในการทำวิจัยในชั้นเรียน.
วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(2).
- พัชรา พุ่มชาติ. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์สำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดชัยนาท. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- พัฒนา ชัชพงศ์. (2530). การจัดประสบการณ์และกิจกรรมระดับปฐมวัย. เอกสารการบรรยายชุดที่ 8
แผนการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชัย ไทยอุดม. (2540). การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตศึกษาในการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
พยาบาลสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิมพ์ใจ บุญยัง. (2540). การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครราชสีมา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิชญาน์ พานะกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิรานุช ไชยพิเดช. (2552). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล
ปีที่ 2/5 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์
โดยใช้รูปแบบสืบเสาะหาความรู้. อุบลราชธานี: โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี.

- มณูญ ชัยพันธ์. (2548). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับครูประถมศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2555). การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่าง บุคคล. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 33(2), 83-105.
- มาลินี บุญยรัตพันธุ์. (2558). หลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: รามคำแหง.
- ยุดา รักไทย และธนิกานต์ มาชะศิริานนท์. (2545). เทคนิคการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: Expemet.
- บุษกร ไกยวรรณ. (2559). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชกร ประสิทธิ์เตสัง. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อการ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาคุชภักดิ์บัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราสี ทองสวัสดิ์ และคณะ. (2529). ชุดเอกสารชุดอบรมหน่วยที่ 6 การจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก และการศึกษาดูงาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- รุจิรัฐ ภู่อาระ. (2546). การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บิ๊ก พอยท์.
- รุจิราพร รามศิริ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาคุชภักดิ์บัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2547). การคิด. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรพิชญ์ชา ศรีราคำ. (2552). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อระบบบ้านอโศกชั้นสำหรับที่อยู่อาศัย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วรรณิ โสมประยูร. (2546). การวิจัยและพัฒนาทางด้านการศึกษา. วารสารวิชาการ, 6(6), 10-14.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษา.
- วิลาวณิชย์ ทิพย์สุวรรณพร. (2549). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการ จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เฉพาะหน้า เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติทบทวน (แบบไฮ/สโคป) และแบบปกติ. สุราษฎร์ธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี.

- วศินี อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2547). *การจัดโปรแกรมเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิศิษฐ์ บุญสุชาติ. (2547). *การสร้างชุดฝึกอบรบทักษะชีวิตเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์สำหรับนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แหวดาว ดวงจันทร์. (2551). *การใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศศิกันต์ วิบูลย์ศรีจันทร์. (2543). *ผลของการใช้รูปแบบการสอนตามแนวทฤษฎีสามเกลียวของสเตรนเบอร์กในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิรัตน์ ศรีภักษานนท์. (2540). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริภัสสร ศรีเสนา. (2557). *ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีการแบบเปิด*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2537). *ทฤษฎีการประเมิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาติ กิจจรยง. (2544). *สูตรสำเร็จการจัดฝึกอบรบ*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- สมชาติ กิจจรยง. (2546). *ศิลปะการพูดสำหรับผู้ผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการพิมพ์.
- สมบูรณ์ กุดนอก. (2545) *ประสิทธิผลของโปรแกรมการจัดค่ายสร้างเสริมทักษะชีวิต นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดสกลนคร*. สกลนคร: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร.
- สมปอง ประเสริฐผล. (2538). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีป่าดงใหญ่ ตำบลสร้างก่อ อำเภอ น้ำตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ*. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาลังคม, คณะพัฒนาลังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สมประสงค์ ชัยโถม. (2532). ผลของการใช้วิธีระดมสมองที่มีต่อการคิดแก้ปัญหาแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สันต์ ศูนย์กลาง. (2552). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างทักษะการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ, 25(2).
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2529). การนิเทศภายใน โรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). เทคนิค วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านทักษะชีวิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน. (2531). การบริหาร โรงเรียนเอกชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). ทักษะการดำรงชีวิต เสริมสร้างคุณภาพเด็กไทย. กรุงเทพฯ: วุฒิวัฒน์การพิมพ์.
- ลำเรียง บุญเรืองรัตน์. (2529). ทฤษฎีการวัดและประเมินผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สยามศึกษา.
- สิทธิชัย ชมพูพาทย์. (2545). การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนการสอนเพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูและนักเรียนในโรงเรียนส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์. ปรินญาณิพนธ์วิทยาศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนีย์ ภู่อพันธ์. (2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่: เดอะโนว์เลจเซ็นเตอร์.
- สุภาพร สายสวาท. (2548). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์แบบให้ปัญหาเป็นหลัก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุริยา จันทิมา. (2560). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมลักษณะอันพึงประสงค์สู่ประชาคมสังคม และวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC) สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม.
- อภิชัย เหล่าพิเดช. (2556). *ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง ปัญหาทางสังคมของไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา, สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีสอน, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรศรี ศรีอินทร์. (2551). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะชีวิตเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ
- อาพันธ์ชนิด เจนจิต. (2546). *กิจกรรมการเรียนการสอนเรขาคณิตโดยใช้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับการนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์*. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อารี พันธุ์มณี. (2540). *คิดอย่างสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี่.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). *การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาใน รูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อรุณี หรताल. (2548). *แนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย*. ใน *ประมวลสาระชุด วิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย* (หน่วยที่ 2, หน้า 2-1 ถึง 2-68). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรุณี หรताल และคณะ. (2552). *ชุดฝึกอบรม เรื่อง การส่งเสริมพฤติกรรมรักการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อำนาจ ไพนุชิต. (2539). *การเปรียบเทียบคุณสมบัติของคะแนนที่ได้จากมาตรวัดทัศนคติแบบ เลิควอร์ทด้วยวิธีการให้คะแนนแบบดั้งเดิมแบบอาร์เอสเอ็มและแบบดีเอสเอ็ม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Beck, R. C. (1991). *Applying psychology: Critical and creative thinking*. New Jersey: Prentice-Hall.

- Carvalho, J. P., & Hopko, D. R. (2009). Treatment of a depressed breast cancer patient with problem-solving therapy. *Clinical Case Studies*, 8(4), 263-276.
- Chia-Yi, L. (2010). *Analyses of attribute patterns of creative problem solving ability among upper elementary student in Taiwan*. New York: McGraw-Hill.
- Donovan, J. E., Jessor, R., & Costa, F. M. (1991). Adolescent health behavior and conventionality/unconventionality: An extension of problem-behavior theory. *Health Psychology*, 10(1), 52-61
- Eccles, J. S. (1999). The development of children ages 6 to 14. *The Future of Children*, 9(2), 30-44.
- Ellison, M. B. (1995). *Creative Problem Solving Through Design Education: An Experimental Study*. Canada: Mount Saint Vincent University.
- Encyclopedia. (2016). *Creative problem solving*. Retrieved from [http://www.en.Wikipedia.org/wiki/Creative problem solving](http://www.en.Wikipedia.org/wiki/Creative_problem_solving).
- Fred, N. K. (1986). *Foundations of Behavioral Research* (3rd ed.). USA: Holt, Rinehart and Winston.
- Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Education research, an introduction*. New York: Longman Publishers.
- Guilford, R. (1971). *The analysis of intelligence*. New York: McGraw-Hill Book.
- Hansen, J. D., Nangle, W. D., & Meyer, A. K. (1998). *Education and Treatment of Children*. 21(4), 489-513
- Isaksen, S. G., & Treffinger, D. J. (2004). Celebrating 50 years of reflective practice: Version of creative problem solving. *Journal of Creative Behavior*, 38(2), 70-101.
- Johnson, D. W., & Johnson, F. P. (1994). *Joining together group theory and group skills* (5th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Kay, K. D. J. (2010). *21st century skills: Why they matter, what they are and how we get there*. Retrieved from <http://jo-online.vsb.bc.ca/bondi/wp-content/uploads/2010/10/10/Ken-key-21st-century-Skills-Way-They-Matter-What-They-Are-and-How-we-Get-There-pdf1.pdf>
- Krulik, S., & Rudnick, J. A. (1993). *The new sourcebook for teaching reasoning and problem solving in elementary school*. Massachusetts: Allyn and Bacon.

- Ladd, G., & Mize, J. (1983). A cognitive-social learning model of social-skill training. *Psychological Review*, 90(2), 127-157.
- Mangrulkar, L., Vince Whitman, C., & Posner, M. (2001). *Life skills approach to child and adolescent healthy human development*. Washington, DC: Pan American Health Organisation.
- Maxwell, R. (1981). *Life after school: A social skills curriculum*. New York: Pergamon International Library.
- Mitchell, W. E., & Kowalik, T. F. (1999). *Creative problem solving*. NUCEA: Genigraphict.
- Naser, A., & Almutairi, M. (2015). The effect of using brainstorming strategy in developing creative problem solving skills among male students in Kuwait. *Journal of Education and Practice*, 6, 136.
- Pames, S. J. (1976). *Creative behavior guide book*. New York: Charles Scribner's Son.
- Pound, L. (2005). *How children learn*. London: Step Forward Publishing limited.
- Saylor, G., & Alexander. (1974). *W. M. Planning curriculum for schools*. New York: Holt, Rinehard & Winston.
- Shean, J., & Mary, K. (1985). The problem solving program: An investigation of effect of problem solving ability. *Dissertation Abstract International*, 23(2), 2-8.
- Shure, M. B., & Spivack, G. (1980). Interpersonal problem solving as a mediator of behavioral adjustment in preschool and kindergarten children. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 1(1), 29-44.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Thomas, M. (2009). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand/>
- Tseng, K. H., Chang, C. C., Lou, S. J., & Hsu, P. S. (2013). Using creative problem solving to promote students' performance of concept mapping. *International Journal of Technology and Design Education*, 23(4), 1093-1109.
- Treffinger, D. J., Isaksen, S. G., & Dorval, K. B. (2005). *Creative problem solving (CPS version 6.1): A contemporary framework for managing change*. Retrieved from www.cpsb.com and www.creativelearning.com.

Tyler, R. W. (1969). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago.

UNICEF. (2014). *Definition of terms*. Retrieved from <http://www.unicef.org>.

Weir, J. J. (1974, April). Problem solving every body's problem. *The Science Teacher*, 4, 16-18.

World Health Organization. (1993). *Life skills Education in Schools*. Geneva. World Health Organization.

World Health Organization. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools: Introduction and guidelines to facilitate the development and implementation of Life skills programmes*. Geneva, Switzerland: WHO Programme on Mental Health.

Young, J. G. (1985). What is creativity?. *Journal of Creative Behavior*, 15(3), 77-87.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการ
- แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตร
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินร่างหลักสูตร และคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการ

เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ
กรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความคิดเห็นสำหรับครูในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและ ความต้องการที่โครงการพัฒนาซึ่งจะนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยต่อไป

แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการ ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัญหา

ตอนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ	☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง
2. อายุ	☐ 1. ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 2. 31-40 ปี
	☐ 3. 41-50 ปี	☐ 4. 51 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา	☐ 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ 2. ปริญญาตรี
	☐ 3. ปริญญาโท	☐ 4. ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัญหา

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาความต้องการของท่านในแต่ละรายการ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น ที่ตรงกับระดับความรู้ของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อรายการนั้น ในระดับ มากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อรายการนั้น ในระดับ มาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อรายการนั้น ในระดับ ปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อรายการนั้น ในระดับ น้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อรายการนั้น ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	ชื่อรายการ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ด้านความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต และการจัดประสบการณ์					
	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของทักษะชีวิต					
	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของทักษะชีวิต					
	ท่านมีความรู้ความเข้าใจในความหมายการจัดประสบการณ์					
4	ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการขั้นตอนการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับทักษะชีวิต					
	ด้านความรู้เกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
5	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
	ท่านมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
7	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
9	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการจัดประสบการณ์การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
11	ด้านการนำไปใช้					
	ท่านสามารถนำทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไปใช้ในการเรียนการสอน					
12	ท่านสามารถเขียนแผนทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					

ตอนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาความต้องการของท่านในแต่ละรายการ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความต้องการจำเป็น ตามสภาพความเป็นจริง

ข้อ	เรื่องที่มีความต้องการในการพัฒนาทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย	ระดับความต้องการ									
		สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่คาดหวัง				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1	ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการรู้จักปัญหา										
2	ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการตัดสินใจ										
3	ต้องการพัฒนากระบวนการด้านการจัดการกับปัญหา										
4	ต้องการพัฒนากระบวนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์										

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูง
นางสาวปราณี นามวิชัย

แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตร

แบบประเมินฉบับนี้ เป็นแบบประเมินความเหมาะสมร่างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ให้ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาพิจารณาความเหมาะสม ด้านองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงระดับความเหมาะสมในแบบประเมิน และกรุณาเขียนข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงต่อไป

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่า องค์ประกอบของหลักสูตรในส่วนต่างๆ ต่อไปนี้ มีความเหมาะสมมาก น้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสี่เหลี่ยม ตามระดับความเหมาะสม

- 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง เหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
		5	4	3	2	1	
1	ความเป็นมาของหลักสูตร						
	การบรรยายถึงความสำคัญและความเป็นมาของหลักสูตร						
2	กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร						
3	หลักการของหลักสูตร						
	หลักการมีความชัดเจนสามารถแสดงจุดเน้นของหลักสูตร						
4	หลักการของหลักสูตรมีความเป็นไปได้						
5	การใช้ภาษาและเรียงลำดับความต่อเนื่องและเข้าใจง่าย						
6	หลักการของหลักสูตรสอดคล้องกับความเป็นมาของหลักสูตร						

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
		5	4	3	2	1	
7	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครอบคลุมด้านความรู้ ด้านทักษะปฏิบัติ และ ด้านเจตคติ						
8	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็น ต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา						
9	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง						
10	โครงสร้างของหลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหาและระยะเวลาในการฝึกอบรม						
11	ความเหมาะสมของการติดตามผลการใช้หลักสูตร						
12	เนื้อหาของหลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาใน หน่วยที่ 1						
13	ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาใน หน่วยที่ 2						
14	ความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตรและระยะเวลาใน หน่วยที่ 3						
15	การจัดเรียงเนื้อหา จากหน่วยที่ 1-3 มีความต่อเนื่องเหมาะสม						
16	เนื้อหามีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการ อบรม						
17	กิจกรรมในการฝึกอบรม วิธีการ/กิจกรรมการฝึกอบรมเหมาะสมกับเนื้อหา						
18	กิจกรรมการฝึกอบรมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และเหมาะสมในการนำไปใช้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม						
19	ระยะเวลาในการฝึกอบรม ความเหมาะสมของระยะเวลากับเนื้อหาในการฝึกอบรม ระยะที่ 1						
20	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการติดตามผลการใช้ หลักสูตร ระยะที่ 2						

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
		5	4	3	2	1	
21	สื่อและแหล่งเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ใช้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้						
22	สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ใช้เหมาะสมกับเนื้อหา						
23	สื่อที่ใช้สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ได้ดี เหมาะสมกับการนำไปใช้						
24	การวัดและประเมินผล วัดและประเมินผลครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งในด้านความรู้ ทักษะการจัดประสบการณ์การคิด แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรม						
25	วิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร						
26	ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินด้านทักษะ การจัดประสบการณ์การคิดอย่างสร้างสรรค์						
27	ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินด้านเจตคติต่อ หลักสูตรฝึกอบรม						
28	ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการประเมินการติดตามผล การใช้หลักสูตรด้านทักษะการจัดประสบการณ์การคิดอย่าง สร้างสรรค์						
29	วิธีการประเมินผลเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในการ
 ทัดแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
 ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร และคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาตรี ดร.พงศ์เทพ จิระโร	คณะศึกษาศาสตร์
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์
มหาวิทยาลัยบูรพา
2. อาจารย์ ดร.สมศิริ สิงห์ลพ	คณะศึกษาศาสตร์
ภาควิชาการจัดการการเรียนรู้
มหาวิทยาลัยบูรพา
3. อาจารย์ ดร.ปานเพชร ร่มไทร	คณะศึกษาศาสตร์
ภาควิชาการจัดการเรียนรู้
มหาวิทยาลัยบูรพา
4. ดร. มณเฑียร ส่งเสริม	ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนชลราษฎรอำรุง
สำนักงานศึกษา เทศบาลเมืองชลบุรี
5.ดร.เสกสรร มาตวังแสง	ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนเทศบาลวัดเนินสุทธาวาส
(สุทธิพงษ์ประชานุกูล)
สำนักงานศึกษา เทศบาลเมืองชลบุรี

ภาคผนวก ข

- แบบทดสอบวัดความรู้ของครูพร้อมเฉลยคำตอบ
- แบบวัดเจตคติต่อการฝึกอบรมครู
- แบบประเมินครูเขียนแผน
- แบบทดสอบความสามารถทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

แบบทดสอบวัดความรู้ของครู เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความรู้ เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
2. แบบประเมินนี้ มีจำนวน 20 ข้อ รวม 20 คะแนน ใช้เวลาในการทำ 30 นาที
3. โปรดวงกลมล้อมรอบข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียง 1 ข้อ โดยทำลงในแบบประเมิน

1. คำในข้อใดมีความหมายตรงกับคำว่า ทักษะชีวิต

ก. Believe	ข. Skill
ค. Individual	ง. Style

2. ข้อใดไม่สอดคล้องกับความหมายของทักษะชีวิต

- ก. ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ
- ข. ความสามารถในการจัดการ
- ค. การเผชิญหน้าและการรับมือ
- ง. ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ

3. ข้อใดเป็นทักษะที่มีความสัมพันธ์กับทักษะการแก้ปัญหา

- ก. ทักษะการคิดหาทางเลือกที่เหมาะสม
- ข. ทักษะการประเมินตนเอง
- ค. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
- ง. ทักษะการต่อต้านความกดดันจากสังคม

4. ข้อใดเป็นความสำคัญของการมีทักษะการแก้ปัญหา

- ก. ทำให้รู้ในข้อจำกัดของตนเอง
- ข. ทำให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆในแต่ละช่วงวัยได้
- ค. ทำให้อยู่ร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกันได้
- ง. ทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

5. ข้อใดไม่ใช่ทักษะที่เป็นองค์ประกอบของทักษะการแก้ปัญหา

ก. ทักษะการวางแผน	ข. ทักษะการค้นหาข้อมูล
ค. ทักษะการกล้าแสดงออก	ง. ทักษะการตัดสินใจ

6. ข้อใดสอดคล้องกับความหมายของการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- เป็นการจัดการกับปัญหาโดยการได้รับความช่วยเหลือ
 - เน้นการแก้ปัญหตามรูปแบบที่เคยมีมาแต่เดิม
 - เกินจากกระบวนการทางสังคมและอารมณ์
 - มุ่งหาคำตอบหรือทางออกที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพมากที่สุด
7. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- ระดับสติปัญญา
 - ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 - วิธีการสอนของครู
 - ความรู้พื้นฐาน
8. “น้องเอรับรู้ปัญหาได้จากการอ่านและการฟัง สามารถระลึกถึงและนำมาเชื่อมโยงกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่” แสดงว่า น้องเอ มีองค์ประกอบของการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในข้อใด
- ความสามารถในการให้เหตุผล
 - ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา
 - ทักษะในการแก้ปัญหา
 - ความยืดหยุ่น
9. ข้อใดไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้มีทักษะในการแก้ปัญหา
- เผชิญหน้ากับปัญหาในสถานการณ์รูปแบบเดิม
 - มีประสบการณ์ในการเลือกวิธีต่างๆ
 - พบกับปัญหาหลายรูปแบบ
 - รู้จักเทียบเคียงปัญหาที่คุ้นเคยกับปัญหาใหม่
10. ข้อใดสัมพันธ์กับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์น้อยที่สุด
- ความยืดหยุ่น
 - การใช้เหตุผล
 - ความเชื่อมโยง
 - การเลียนแบบ
11. ข้อใดกล่าวถึงระดับสติปัญญากับการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง
- เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูง จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาคิดว่าเด็กที่มีระดับสติปัญญาค่ำ
 - เด็กที่มีระดับสติปัญญาค่ำ จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาคิดว่าเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูง
 - ระดับสติปัญญาของเด็ก ไม่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหา
 - ไม่มีข้อใดถูก

12. คุณครูในข้อใด มีวิธีการสอนให้เด็กมีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- ครูแต่งเป็นผู้บอกวิธีการแก้ปัญหาเมื่อเด็กเผชิญกับปัญหา
 - ครูพาให้เด็กที่โดดเด่นในห้องช่วยเด็กคนอื่นเสมอ
 - ครูสัมเปิดโอกาสให้เด็กคิดอย่างอิสระและใช้เหตุผล
 - ครูชมพู่แนะนำให้ผู้ปกครองเป็นผู้แก้ปัญหาให้เด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน
13. ข้อใดเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการแก้ปัญหา
- การวิเคราะห์ปัญหา
 - การรับรู้ปัญหา
 - การตั้งสมมติฐาน
 - การเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหา
14. การระดมความคิด เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา ตรงกับขั้นตอนใดในกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- ขั้นการค้นพบคำตอบ
 - ขั้นการตรวจสอบผล
 - ขั้นการค้นหาทางเลือกที่หลากหลาย
 - ขั้นการค้นหาปัญหา
15. ข้อใดเรียงลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ถูกต้อง
- การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
 - การค้นหาทางเลือกที่หลากหลาย
 - การนำไปใช้แก้ปัญหาในเชิงสังคม
 - การกำหนดปัญหา
 - การนำทางเลือกที่เลือกไว้ไปใช้แก้ปัญหา
- 4 1 2 5 3
 - 2 4 1 3 5
 - 4 2 1 5 3
 - 4 1 2 3 5
16. ข้อใดเป็นการเริ่มต้นการมองปัญหาตามหลักการการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มากที่สุด
- มองว่าปัญหาเกิดจากบุญกรรมจากภพชาติที่ผ่านมา
 - มองว่าปัญหาเป็นเรื่องที่คนอื่นหรือคนรอบข้างทำให้เกิดขึ้น
 - มองว่าปัญหาเกิดจากพรหมลิขิตดลบันดาลให้เกิดขึ้น
 - มองว่าปัญหาเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนต้องเผชิญและแก้ไข
17. ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพราะเหตุใด
- เพราะช่วยในการเชื่อมโยงเหตุผล
 - เพราะช่วยนำเหตุผลมาเปรียบเทียบหาทางเลือกที่ดีที่สุด
 - เพราะช่วยหาแนวทางและขยายกรอบความคิด
 - เพราะช่วยให้รู้จักการหยุดพักเพื่อเรียกความคิด

18. คุณครูในข้อใดใช้หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- ครูนิคให้เด็กแก้ปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้น
 - ครูหน้อยไม่ตัดสินความคิดของเด็ก
 - ครูเล็กใช้คำถามที่มีความยากเพื่อกระตุ้นความคิดของเด็ก
 - ครูน้อยเน้นให้เด็กทำงานเป็นรายบุคคลและคิดด้วยตนเอง
19. ข้อใดไม่สอดคล้องกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- มีการให้คำแนะนำและสนทนาเพื่อให้เกิดความมั่นใจ
 - สร้างแรงเสริมให้ใช้ความคิดนอกกรอบ
 - สร้างบรรยากาศที่มีความอิสระโดยมีการติดตามและสนับสนุน
 - มีการว่ากล่าวเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น
20. วิธีการประเมินในข้อใดสัมพันธ์กับหลักการประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- การสัมภาษณ์โดยใช้คำถามที่ครูคิดขึ้นมาในขณะนั้น
 - การประเมินมีเป็นระยะต่อเนื่องเพื่อดูพัฒนาการความก้าวหน้า
 - การสังเกตและการใช้คำถามโดยเน้นขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมเป็นรายบุคคล
 - การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน โดยครูเป็นผู้คัดเลือกผลงานมาจัดทำ

เฉลยคำตอบ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิต
ในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

1. ข	2. ง	3. ก	4. ข	5. ค	6. ง	7. ข	8. ข	9. ก
10. ง	11. ก	12. ค	13. ข	14. ค	15. ค	16. ง	17. ค	18. ข
19. ง	20. ข							

**แบบวัดเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรบครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร**

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับระดับความคิดเห็น ที่ตรงกับระดับความคิดเห็น
ของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ลำดับ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ ความรู้สึก				
		5	4	3	2	1
1	ด้านเนื้อหาการฝึกอบรบ					
	เนื้อหา มีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรบ					
	2	เนื้อหา มีความเหมาะสมของการเรียงลำดับเนื้อหา ก่อน-หลัง				
	3	เนื้อหา ไม่ครอบคลุมหลักสูตร				
	4	เนื้อหา ยาวเกินไป และเข้าใจยาก				
5	เนื้อหา สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรบ สามารถนำไปใช้ได้					
6	ด้านสื่อและกิจกรรม					
	ใบความรู้ มีความเหมาะสมกับเนื้อหา					
7	Power point ประกอบการบรรยาย มีความเหมาะสมกับ เนื้อหา					
8	กิจกรรม ไม่น่าสนใจ					
9	กิจกรรม เป็นการนำความรู้ใหม่ๆ ได้แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นในกลุ่ม					
10	สื่อ มีความเหมาะสม					

ลำดับ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ ความรู้สึก				
		5	4	3	2	1
11	ด้านการวัดและประเมินผล มีการวัดและประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้					
12	วิธีการวัดและประเมินผลเหมาะสม และเข้าใจง่าย					
13	ความเหมาะสมของเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล					
14	แบบทดสอบที่ใช้วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจ และสามารถทำได้					
15	เครื่องมือในการวัดมีความเหมาะสม					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**แบบประเมินแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยประเมินโดยผู้วิจัย**

ชื่อครูผู้สอน.....ชื่อผู้ประเมิน.....

ศูนย์พัฒนาเด็ก.....ชั้นอนุบาลปีที่.....

คำชี้แจง ให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคุณภาพตามรายการพิจารณา

ซึ่งมีเกณฑ์ระดับคุณภาพ แบ่งเป็น 5 ระดับคุณภาพ โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับคุณภาพมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับคุณภาพมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับคุณภาพปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับคุณภาพน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับคุณภาพน้อยที่สุด

รายการประเมินแผน	ระดับคุณภาพ				
	5	4	3	2	1
1. องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์					
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
3. สาระที่ควรเรียนรู้					
4. ประสบการณ์สำคัญ					
5. ขั้นตอนการจัดประสบการณ์					
6. สื่อ/อุปกรณ์					
7. การประเมินผล					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

แบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิต ในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ฉบับนี้ ใช้เพื่อทดสอบทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยทดสอบก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรม

2. แบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน รวม 15 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 การรู้จักปัญหา	จำนวน 5 ข้อ
ตอนที่ 2 การตัดสินใจ	จำนวน 5 ข้อ
ตอนที่ 3 การจัดการกับอารมณ์	จำนวน 5 ข้อ

3. แบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ฉบับนี้ เป็นแบบเลือกตอบด้วยการวงกลมล้อมรอบภาพ เพื่อแสดงคำตอบ โดยให้ผู้ทำแบบทดสอบลงมือทำด้วยตนเอง

ข้อปฏิบัติในการทำแบบทดสอบ

1. ครูเขียนชื่อ ลำดับที่ ของผู้ทำแบบทดสอบ และทำเครื่องหมายถูกลงในช่องก่อนการทดลองหรือหลังการทดลอง
2. ครูแจกแบบทดสอบให้ผู้ทำแบบทดสอบ คนละ 1 ฉบับ พร้อมดินสอ 1 แท่ง
3. ครูอ่านคำชี้แจง 2 รอบ
4. ในการทำแบบทดสอบแต่ละข้อ ให้ครูปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้
 - 4.1 ให้เด็กชี้ภาพที่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และครูเป็นผู้อ่านคำถาม 2 รอบ
 - 4.2 ให้เด็กชี้ภาพที่เป็นตัวเลือก และครูเป็นผู้อ่านข้อความใต้ภาพที่เป็นตัวเลือกภาพละ 2 รอบ ให้ครบทั้ง 3 ตัวเลือก
 - 4.3 ให้เด็กทำแบบทดสอบด้วยตนเอง โดยให้เวลาในการทำแบบทดสอบ ข้อละ ประมาณ 30 วินาที หากผู้ทำแบบทดสอบทำเสร็จก่อน ให้รองนกว่าจะมีคำสั่งให้ทำข้อถัดไป

เกณฑ์การให้คะแนน

1 คะแนน	เมื่อทำแบบทดสอบได้ถูกต้อง
0 คะแนน	เมื่อทำแบบทดสอบไม่ถูกต้องหรือไม่ทำแบบทดสอบ

แบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ชื่อ.....ลำดับที่.....

ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

ตอนที่ 1 การรู้จักปัญหา

คำชี้แจง ○ วงกลมล้อมรอบภาพที่นักเรียนคิดว่า เป็นคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเอง

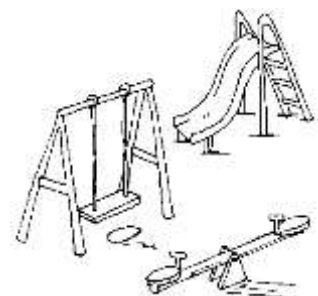
1. เมื่อคุณครูพาทุกคนไปเล่นที่สนามเด็กเล่น แล้วระหว่างที่เล่น นักเรียนกับเพื่อนต่างคนต่างวิ่งมาชนกัน ซึ่งทำให้รู้สึกเจ็บทั้งคู่ นักเรียนคิดว่า เหตุการณ์นี้ มีสาเหตุมาจากอะไร

ก

ข

ค

คุณครู เพราะเป็นผู้พามาเล่น
ที่สนามเด็กเล่น

ตัวนักเรียนเองและเพื่อน
เพราะวิ่งไม่ระมัดระวังทั้ง 2

สนามเด็กเล่น เพราะสนาม
เด็กเล่น มีเครื่องเล่นวางอยู่

คน

2. เมื่อนักเรียนคุณคนมกล่องที่นำมาจากบ้าน แล้วรู้สึกว่ามีกลิ่นเหม็นและมีรสเปรี้ยวกว่าปกติ นักเรียนคิดว่า เหตุการณ์นี้ มีสาเหตุมาจากอะไร

ก

เพราะนมอาจหมดอายุ

ข

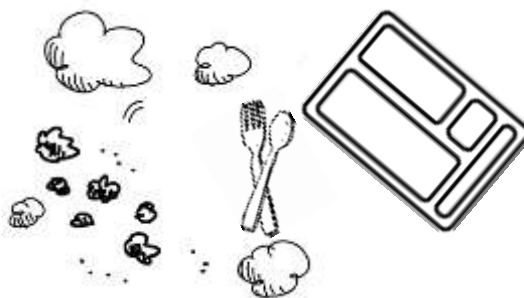
เพราะคุณครูเป็นผู้ให้ดื่มนม

ค

เพราะเพื่อน ไม่ยอมบอกก่อน

3. ถ้าระหว่างที่นักเรียนถือถาดอาหารไปเก็บ แล้วถาดหลุดมือ ตกลงที่พื้น ทำให้เศษอาหารกระจาย เต็มพื้นนักเรียนคิดว่า เหตุการณ์นี้ มีสาเหตุมาจากอะไร

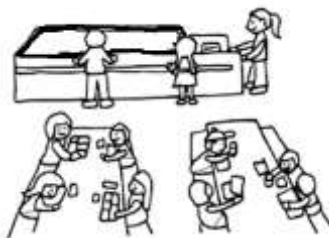

ก

คุณครู เพราะตักอาหารให้
จนรับประทานไม่หมด

ข

ที่เก็บถาด เพราะอยู่ไกลจาก
โต๊ะรับประทานอาหารมาก
เกินไป

ค

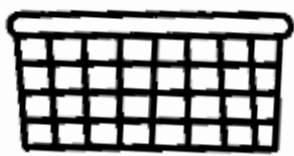

ตัวนักเรียนเอง เพราะถือถาด
ไม่ระมัดระวังมากเพียงพอ

4. ถ้าในขณะที่คุณครูให้นักเรียนทุกคนระบายสีกันอยู่ มีเพื่อนคนหนึ่งโยนสีใส่ตะกร้าสี จนทำให้สีกระเด็นมาโดนแขนของนักเรียน นักเรียนคิดว่า เหตุการณ์นี้ มีสาเหตุมาจากอะไร

ก

ตะกร้าสี เพราะขนาดตะกร้า
ไม่ใหญ่มากพอ

ข

สี เพราะสีมีความยาว
มากเกินไป

ค

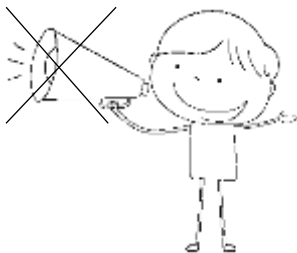

เพื่อนคนที่โยนสี
เพราะไม่ระมัดระวังคนอื่น

5. ถ้านักเรียนเดินไปเหยียบอุจจาระของสุนัข ทำให้รองเท้าเปื้อนและมีกลิ่นเหม็นมาก นักเรียนคิดว่า เหตุการณ์นี้ มีสาเหตุมาจากอะไร

ก

ไม่มีใครเตือนว่า
ตรงนั้นมีอุจจาระ

ข

นักเรียนเดินไม่มองทางเดิน

ค

สุนัขตัวที่มาอุจจาระไว้ตรงนั้น

ตอนที่ 2 การตัดสินใจ

คำชี้แจง ○ วงกลมล้อมรอบภาพที่นักเรียนคิดว่า เป็นวิธีที่นักเรียนจะเลือกปฏิบัติ

1. ถ้านักเรียนมองไม่เห็นรูปภาพในหนังสือนิทาน ตอนคุณครูกำลังเล่านิทาน เพราะมีเพื่อนข้างหน้านั่งบัง นักเรียนจะอย่างไร

ก

ขยับตัวย้ายที่นั่งไปนั่งใน
ตำแหน่งที่เห็นชัดเจน

ข

ใช้เสียงดังคุยเพื่อน
ที่นั่งบัง

ค

บอกคุณครูว่า
มีเพื่อนนั่งบัง

2. ถ้านักเรียนและเพื่อนอีกคนเดินมาต่อแถวพร้อมกันพอดี นักเรียนจะอย่างไร

ก

รีบเข้าไปยืนในแถว
ก่อนเพื่อนคนนั้น

ข

บอกคุณครูว่า
นักเรียนมาถึงแถวก่อน

ค

ให้เพื่อนคนนั้นเข้าแถวก่อน
แล้วนักเรียนค่อยต่อหลังเพื่อน

3. ถ้านักเรียนทำของเล่นหล่น และพบว่า ของเล่นชิ้นนั้นแตก / หัก นักเรียนจะอย่างไร

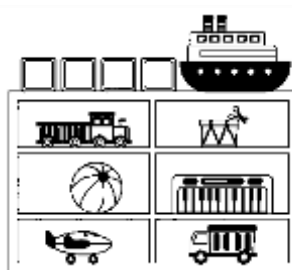

ก

บอกคุณครูว่า นักเรียนทำของ
เล่นแตก / หัก และ
กล่าวขอโทษ

ข

เก็บของเล่นชิ้นนั้น
ไว้ที่ชั้นวางตามเดิม

ค

บอกเพื่อน เพื่อให้เพื่อนไป
บอกคุณครูว่า มีของเล่นแตก /
หัก

4. ถ้านักเรียนหาผ้ากันเปื้อนหรือชุดนอนที่แขวนไว้ในล็อกเกอร์ไม่เจอ นักเรียนจะอย่างไร

ก

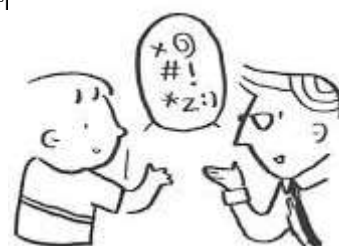
ร้องไห้เพราะคิดว่า
ต้องหายไปแน่นอน

ข

ค้นหาให้ทั่วล็อกเกอร์
โดยหยิบของออกมาให้หมด

ค

รีบบอกคุณครู
ให้ช่วยหา

5. ถ้านักเรียนปวดอุจจาระมาก ตอนคุณครูกำลังสอนอยู่ นักเรียนจะอย่างไร

ก

นั่งบิดตัวไปมา
เพื่อให้คุณครูสังเกตเห็น

ข

อั้นอุจจาระ
อดทนไปเรื่อยๆ

ค

ยกมือ ขออนุญาตคุณครู
ไปเข้าห้องน้ำ

ตอนที่ 3 การจัดการกับอารมณ์

คำชี้แจง ○ วงกลมล้อมรอบภาพที่นักเรียนคิดว่า เป็นวิธีที่นักเรียนจะเลือกปฏิบัติ

1. เมื่อนักเรียนรู้สึกโกรธ เพราะขณะที่นักเรียนกำลังเล่นของเล่นอยู่ แล้วมีเพื่อนจะมาหยิบของเล่นชิ้นนั้น นักเรียนจะอย่างไร

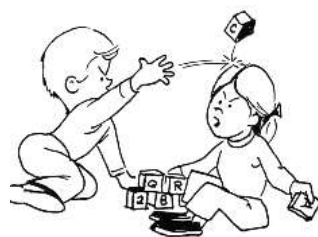

ก

รีบไปบอกเพื่อนคนอื่นว่า
อย่าเล่นกับเพื่อนคนนั้น

ข

ปาของเล่นใส่เพื่อนคนนั้น
ทันที

ค

บอกเพื่อนดีๆว่า เรากำลังเล่น
อยู่และชวนให้มาเล่นด้วยกัน

2. เมื่อนักเรียนรู้สึกเสียใจ เพราะคุณครูบอกว่า จะให้รางวัลกับสมาชิกในห้อง ที่เป็นเด็กดีที่สุด เพียง 1 คน แล้วเพื่อนได้รางวัล แต่นักเรียนไม่ได้ นักเรียนจะอย่างไร

ก

กลับไปร้องไห้ที่บ้าน

ข

ตบมือให้เพื่อน
และเป็นเด็กดีต่อไป

ค

แลกเปลี่ยนกับเพื่อนคนที่ได้รางวัล

3. เมื่อนักเรียนรู้สึกกลัว เพราะต้องไปพบคุณหมอ เพื่อฉีดวัคซีน แล้วคุณหมอชวนนักเรียนพูดคุย ด้วยนักเรียนจะอย่างไร

ก

พูดคุยกับคุณหมอ

ข

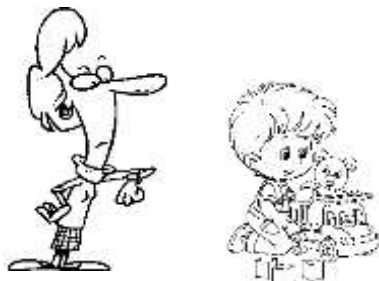
ไม่สนใจใคร ร้องไห้เสียดังๆ

ค

ให้คุณพ่อ คุณแม่ อุ้มตลอดเวลา

4. เมื่อนักเรียนรู้สึกขัดใจ เพราะคุณพ่อคุณแม่บอกว่า ถึงเวลากลับบ้านแล้ว แต่นักเรียนยังอยากเล่นอยู่ นักเรียนจะอย่างไร

ก

ทำหน้าบึ้งตึง
ให้คุณพ่อคุณแม่รู้ว่าอง

ข

ขออนุญาตเล่นต่อ
ถ้าได้รับอนุญาตจึงเล่นต่อ

ค

ปัดของเล่นให้กระจัดกระจาย
ก่อนกลับบ้าน

5. หากนักเรียนรู้สึกไม่มั่นใจ เพราะเมื่อมาถึงโรงเรียนแล้วพบว่าตนเองใส่ชุดนักเรียนมาในวันที่เพื่อนๆทุกคนใส่ชุดพลະ นักเรียนจะอย่างไร

ก

บอกคุณพ่อคุณแม่ให้กลับ
บ้าน ไปเอาชุดมาให้เปลี่ยน

ข

ร้องไห้ ไม่เข้าโรงเรียน

ค

คิดว่าไม่เป็นอะไร แล้วทำ
กิจกรรมต่างๆตามปกติ

เฉลยคำตอบแบบทดสอบความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่าง
สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

การรู้จักปัญหา		การตัดสินใจ		การจัดการกับอารมณ์	
ข้อ	เฉลย	ข้อ	เฉลย	ข้อ	เฉลย
1	ข	1	ก	1	ค
2	ก	2	ค	2	ข
3	ค	3	ก	3	ก
4	ค	4	ข	4	ข
5	ข	5	ค	5	ค

ภาคผนวก ค

- กำหนดการฝึกอบรม
- หลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน
ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

พัฒนาโดย
ปราณี นามวิชัย

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำชี้แจงการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นต่อการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย โดยมุ่งเน้นการฝึกฝนการเขียนแผนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยผ่านการกระทำ กิจกรรมประจำวันและการเล่น ซึ่งนับเป็นการหล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับเด็กในช่วงปฐมวัย หลักสูตรการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาครูปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยต่อไป

หลักสูตรฝึกอบรมครู ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรการฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยมุ่งพัฒนาครูปฐมวัยให้มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เน้นการฝึกปฏิบัติในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย และพัฒนาความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี

ปราณี นามวิชัย

ผู้วิจัย

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
ความเป็นมาของหลักสูตร	189
หลักการของหลักสูตร	189
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	190
โครงสร้างของหลักสูตร	190
เนื้อหาของหลักสูตร	191
กิจกรรมในหลักสูตร	192
ระยะเวลาในการฝึกอบรม	192
สื่อและอุปกรณ์ในการฝึกอบรม	193
การวัดและประเมินผล	193
ภาคผนวก	
แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 1	194
แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 2	208
แผนการฝึกอบรมหน่วยที่ 3	217

ความเป็นมาของหลักสูตร

ทักษะชีวิตนับเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาบุคคลทุกช่วงวัย ในยุคศตวรรษที่ 21 มีสภาพสังคมในโลกที่เปลี่ยนไปที่ต้องเผชิญกับ สิ่งแวดล้อม สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความซับซ้อนและมีการแข่งขันสูงส่ง ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมยิ่งมากขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยที่รู้เท่าทันก้าวทันโลก ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันคน รู้วิธีการเรียนรู้ รู้วิธีคิด คือ คิดเป็น รู้วิธีวิจัย และพัฒนาเป็นคนดีมีคุณภาพ รู้เขารู้เรา เป็นคนดี เก่ง สุข ตามเป้าหมายที่คาดหวังซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับผลจากการประเมินของ สมศ. และจากการที่ครูและผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ สนใจที่จะพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่การพัฒนาความสามารถของเด็กปฐมวัยให้มีทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

หลักการของหลักสูตร

1. เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักปัญหา 2) การตัดสินใจ 3) การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง
2. เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริง
3. เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่ใช้กระบวนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เพื่อให้ครูปฐมวัยที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้เป็นผู้ที่มีความรู้ และนำความรู้ไปในการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่เสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน ได้แก่ การรู้จักปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

โครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมตลอดหลักสูตรรวม 11 ชั่วโมง โดยกำหนดกระบวนการดำเนินการฝึกอบรม ดังนี้

หน่วยที่	เนื้อหาและประสบการณ์	ภาคทฤษฎี (ชั่วโมง)	ภาคปฏิบัติ (ชั่วโมง)
1	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยกับการรู้จักปัญหา - ศึกษาใบความรู้ กิจกรรม: ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ - ใบกิจกรรม เช่น ปฏิบัติการเขียนแผนและประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	2	2
2	การตัดสินใจ - ศึกษาใบความรู้ กิจกรรม: ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ - ใบกิจกรรม เช่น ปฏิบัติการเขียนแผนและประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	1.30	2

หน่วยที่	เนื้อหาและประสบการณ์	ภาคทฤษฎี (ชั่วโมง)	ภาคปฏิบัติ (ชั่วโมง)
3	การจัดการกับอารมณ์ - ศึกษาใบความรู้ กิจกรรม: ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ - ใบกิจกรรม เช่น ปฏิบัติการเขียนแผนและประเมิน แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	1.30	2
	รวม	5	6

เนื้อหาในหลักสูตรฝึกอบรม

การฝึกอบรม ประกอบด้วย การฝึกอบรมภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ ประกอบด้วยเนื้อหาภาคทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ดังนี้

ภาคทฤษฎี ประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักปัญหา
2. ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจ
3. ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

ภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย

1. ฝึกปฏิบัติเขียนแผนการจัดประสบการณ์ด้านการรู้จักปัญหา
2. ฝึกปฏิบัติเขียนแผนการจัดประสบการณ์ด้านการตัดสินใจ
3. ฝึกปฏิบัติเขียนแผนการจัดประสบการณ์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง
4. ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวัน
5. ประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวัน/นำแผนไปใช้

กิจกรรมในการฝึกอบรม

กิจกรรมตามโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การสร้างความคุ้นเคย ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการสร้างความคุ้นเคย เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเปิดเผยตัวเองให้สมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรม ได้รู้จักกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน และมีความเป็นกันเอง

2. การทดสอบก่อนการฝึกอบรม ใช้แบบวัดความรู้ในการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ก่อนการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. การดำเนินการฝึกอบรมเน้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยให้ผู้เข้ารับการอบรม ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การอภิปรายการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยใช้ประสบการณ์ใหม่ ผสมผสานกลมกลืนกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่การระดมสมองจากการร่วมกิจกรรมข้อคิดเห็นต่างๆ ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน

4. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมเน้นกระบวนการปฏิบัติโดยแบ่งเป็น 3 ระยะในการฝึกอบรม ได้แก่ ระยะการเตรียมการ (ขั้นวางแผน: Plan) ระยะการดำเนินการฝึกอบรม (ขั้นปฏิบัติ: Act และการสังเกต: Observe) และหลังการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ขั้นสะท้อน: Reflect)

5. การทดสอบหลังการฝึกอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ และแบบวัดเจตคติต่อการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรม เพื่อวัดการเรียนรู้ และเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าได้รับความรู้เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด และมีเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมอย่างไร

ระยะเวลาในการฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ได้กำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรม ตลอดหลักสูตรประมาณ 3 วัน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระยะในการฝึกอบรม ได้แก่ ระยะการเตรียมการ(ขั้นวางแผน : Plan) ระยะการดำเนินการฝึกอบรม(ขั้นปฏิบัติ: Act และการสังเกต: Observe) และหลังการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้(ขั้นสะท้อน: Reflect)

สื่อและอุปกรณ์ในการฝึกอบรม

1. หลักสูตรฝึกอบรม
2. เครื่องฉายภาพโปรเจกเตอร์
3. เครื่องคอมพิวเตอร์
4. เอกสารประกอบการฝึกอบรม และวัสดุอุปกรณ์
5. แบบทดสอบ และแบบประเมินต่าง ๆ

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านเจตคติที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม และด้านความสามารถด้านทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนการฝึกอบรม (Per-test) พิจารณาจาก
 - แบบทดสอบวัดความรู้ของครูปฐมวัย
2. การประเมินระหว่างการฝึกอบรม พิจารณาจาก
 - แบบประเมินด้านการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
3. การประเมินผลหลังการฝึกอบรม (Per-test) พิจารณาจาก
 - แบบทดสอบวัดความรู้ของครูปฐมวัย
 - แบบวัดเจตคติต่อหลักสูตรฝึกอบรมของครู
 - แบบทดสอบวัดความสามารถของเด็กปฐมวัย

แผนการฝึกอบรมที่ 1

เรื่อง ทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

หน่วยที่ 1 เรื่อง การรู้จักปัญหา

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การรู้จักปัญหา เป็นการแสดงออกของเด็กเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการรับรู้อย่างเป็นระบบเมื่อเผชิญปัญหา สามารถคิดเชื่อมโยงที่จะรู้จักปัญหา การตัดสินใจ เพื่อจัดการกับปัญหาต่างๆ ในทางบวก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักปัญหาของเด็กปฐมวัย สามารถนำสถานการณ์นั้นสู่วิธีคิดเป็นลักษณะหนึ่งของความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ เช่น การรับรู้ ทำความเข้าใจกับปัญหา และการคิดหาเหตุผลในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ การทำงานกลุ่มเป็นหมู่คณะ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมรับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักปัญหาของเด็กปฐมวัยได้
2. สามารถปฏิบัติเขียนแผนการจัดประสบการณ์ทักษะทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักปัญหาของเด็กปฐมวัยได้
3. สามารถจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักปัญหาของเด็กปฐมวัยได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายของทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
3. ความหมายของกับการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
4. องค์ประกอบของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
5. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
5. กระบวนการในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
7. แนวทางพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยาย ให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้จักปัญหาของเด็กปฐมวัย
2. ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันอภิปรายหัวข้อ “การรู้จักปัญหาของเด็กปฐมวัย” และแลกเปลี่ยนความรู้กัน ลงมือปฏิบัติฝึกเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
3. สมาชิกอื่นๆ และวิทยากรร่วมกันอภิปรายสรุปและให้ข้อเสนอแนะ

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. เครื่องคอมพิวเตอร์
2. เครื่องฉายภาพ วีดีโอ โปรเจคเตอร์
3. เอกสารประกอบ

การประเมินผล

1. ทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ประเมินซักถามและแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ใบความรู้ที่ 1

ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

หน่วยที่ 1 เรื่อง การรู้จักปัญหา

ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยกับการรู้จักปัญหา

สภาพสังคมในทศวรรษใหม่ เป็นยุคของความเร็วความล้ำสมัยของเทคโนโลยี การสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม การหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคนที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับการมีวิถีชีวิตยุคใหม่อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากรุ่นนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียน ทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งที่ย่ำแย่หรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่างๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมากทั้งปัญหาด้านการปรับตั้ง ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำ ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว อาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ และมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย ครุจึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันให้รอดพ้นจากการครอบงำความคิดของสื่อเทคโนโลยี และตั้งรับต่อการก้าวรุกรุกทางสังคมอย่างรู้เท่าทัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและเยาวชนเป็นอย่างมาก ข้อมูลจากการรายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2555 ของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2555) ได้สรุปภาพรวมว่าการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยว่ามีความก้าวหน้าไปกว่าเดิมหลายประการ แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาความมั่นคงในการดำรงชีวิตที่สืบเนื่องจากการขาดการเลี้ยงดูที่เหมาะสมจากพ่อแม่ ประกอบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจส่งผลให้เด็กเยาวชนไทยตกอยู่ในสถานะที่เปราะบางต่อปัญหาหลายประการ สภาพและปัญหาของเด็กปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตที่สำคัญของเด็กปฐมวัย

ความหมายของทักษะชีวิต

เป็นความสามารถในการปรับตัวที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัว ในสภาพสังคมปัจจุบัน และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในการดำรงชีวิตและการแสดงออกทาง

พฤติกรรมซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้อง กับความคิด ความรู้ ความเข้าใจ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ไปจนถึงทักษะความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้ที่มีทักษะชีวิตสามารถปรับตัว และแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อที่จะเผชิญกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ได้ทุกองค์ประกอบของทักษะชีวิต

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตสำคัญที่จะสร้าง และพัฒนาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของบุคคลแต่ละคน รู้จักตนเอง ยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา และ สถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลัก เหตุผลและข้อมูลที่ต้องการ ระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาใน สถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ ของบุคคล รู้ สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูด และภาษากาย เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ ถูกต้อง เหมาะสมในสถานการณ์ ต่างๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1994) ได้ให้องค์ประกอบทักษะชีวิต (Core life skills) ไว้ 10 ทักษะต่อไปนี้

1. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking skills) เป็นความสามารถในการ ใช้เหตุผลประเมินผล กระทบจากการกระทำ ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต ทั้งของตนเอง และผู้อื่นรวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์อิทธิพลของค่านิยมและเจตคติของตนเองและบุคคล รอบข้าง

2. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking skills) เป็นความสามารถในการคิดในรูปแบบที่แปลกใหม่ไปจาก กรอบแนวคิดเดิม มีความยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อใช้ในสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

3. ทักษะการตระหนักรู้ในตน (Self-awareness building skills) เป็นความสามารถในการค้นหาเพื่อรู้จักและ เข้าใจตนเอง เช่น รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เรารู้ตัวเองเวลาเผชิญกับความเครียด หรือสถานการณ์ต่าง ๆ และทักษะนี้ยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การ ตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

4. ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy skills) เป็นความสามารถในการเข้าใจความเหมือน ความแตกต่างระหว่าง บุคคล ในด้านความสามารถ ความเชื่อ อาชีพ ความรู้สึก การรับรู้ ฯลฯ เพื่อช่วยให้สามารถยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเรา

5. ทักษะการตัดสินใจ (Decision making skills) เป็นความสามารถในการจัดการอย่างสร้างสรรค์โดยอาศัย กระบวนการประเมินปัญหา และการพิจารณาทางเลือกที่เป็นไปได้ทั้งหมด รวมถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดจากการ ตัดสินใจนั้น ๆ

6. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving skills) เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่าง สร้างสรรค์โดยอาศัยทักษะการตัดสินใจในการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมและดีที่สุด ในสถานการณ์นั้น ๆ

7. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม และสถานการณ์ เช่น การแสดง ความคิดเห็น การแสดงความต้องการ การแสดงความคิดเห็น การขอร้อง การเจรจาต่อรอง การตักเตือน การช่วยเหลือ การปฏิเสธ เป็นต้น

8. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship skills) เป็นความสามารถในการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์รวมถึง ยุติความสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์

9. ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion skill) เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้อารมณ์ ของผู้อื่นและตนเอง รวมถึงการตระหนักรู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดง พฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์รุนแรง เช่น ความโกรธ และความเศร้าโศก เพื่อไม่ให้ส่งผลทางลบ

10. ทักษะการจัดการกับความเครียด (Coping with stress skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของ ความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับ ความเครียด เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของทักษะชีวิต มีความหลากหลายแล้วแต่มุมมองที่ใช้วิเคราะห์ ในการนำมาใช้ในทางปฏิบัติในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อให้มีทักษะชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกัน สามารถดำรงชีวิตในด้านสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ของของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก โดยได้มีการดำเนินการในด้านการเรียนการสอนและการฝึกอบรมให้กับเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามในเด็กปฐมวัยควรมีทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยเช่นกัน เพื่อให้มีรากฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นจากหน่วยงานที่รับผิดชอบจึงได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ไปใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีทักษะชีวิตต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) มีนโยบายและเป้าหมายพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้านความสามารถและทักษะตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรและมีภูมิคุ้มกันการดำเนินชีวิต ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงและท้าทาย มีทักษะการดำเนินชีวิต มีศักยภาพในการเรียนรู้ มีความพร้อมที่จะเผชิญต่อความเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิดและตัดสินใจที่เหมาะสม จึงจะสามารถอยู่ในสังคมอย่างปลอดภัยและมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขฉบับเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ในมาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้วิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากที่กล่าวถึงนโยบายในการดำเนินงาน ขอกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นฐานหลักของการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยให้มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีศักยภาพในการเรียนรู้ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทักษะดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ระดับปฐมวัยต่อไป

ความหมายของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ดังนี้ กรมวิชาการ (2541, หน้า 8) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง รูปแบบการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่วางโครงสร้างไว้เป็นอย่างดี มีความมุ่งหมายให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาที่ยุ่งยาก โดยมีทางออกในรูปแบบใหม่ และมีประสิทธิภาพ

ยุดา รัชย์ไทย และธนิกานต์ มาชะศิริานนท์ (2542 : 8) ได้ให้ความหมายว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทั้ง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สัญชาติญาณและการหยั่งรู้ จินตนาการ การคิดเชิงวิเคราะห์ การ วิจัย การตัดสินใจ และการจัดทำแผนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

เกียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) ได้อธิบายว่า การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คือ การคิดสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยการสร้างความคิดที่หลากหลาย เพื่อช่วยขยายกรอบความคิดส่วนการคิด วิचारณญาณ คือ การเชื่อมโยงเหตุผล เพื่อนำมาเปรียบเทียบหาผลกระทบและทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแสดงออกของเด็กเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการรับรู้อย่างเป็นระบบเมื่อเผชิญปัญหา สามารถคิดเชื่อมโยงที่จะรู้จักปัญหา การตัดสินใจ เพื่อจัดการกับปัญหาต่างๆ ในทางบวก สามารถนำเสนอการฉันทวิธีคิดเป็นลักษณะหนึ่งของความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ เช่น การรับรู้ ทำความเข้าใจกับปัญหา และการคิดหาเหตุผล โดยการทำงานร่วมกันระหว่างการคิดวิचारณญาณร่วมกับการคิด

สร้างสรรค์ ทำได้โดยการพิจารณาความคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย จนได้วิธีการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายวิธี และเลือกวิธีการแก้ปัญหานั้นด้วยเหตุและผล แล้วนำมาวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหานั้นได้

องค์ประกอบของการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์

ในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ผู้ที่จะแก้ปัญหาได้ในเบื้องต้นจำเป็นต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหา (Krulik & Rudnick, 1993, pp. 10-11) โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนรับรู้ปัญหาได้จากการอ่านและการฟัง นักเรียนต้องทำความเข้าใจปัญหา ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ บทนิยาม มโนคติและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ซึ่งแสดงถึงศักยภาพทางสมองของนักเรียนในการรำลึกถึงและความสามารถในการนำมาเชื่อมโยงกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ การรู้จักเลือกใช้กลวิธีมาช่วยในการทำความเข้าใจปัญหา

2. ทักษะในการแก้ปัญหา เมื่อนักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาอยู่เสมอ ทำให้ได้พบปัญหาต่าง ๆ หลากรูปแบบ มีประสบการณ์ในการเลือกใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ได้เหมาะสมกับปัญหา สามารถนำปัญหาที่คุ้นเคยมาเทียบเคียงกับปัญหาใหม่ นักเรียนที่มีทักษะในการแก้ปัญหา จะสามารถวางแผนเพื่อกำหนดยุทธวิธีในการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม

3. ความสามารถในการให้เหตุผล ในขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในการแก้ปัญหา นักเรียนต้องมีการอธิบายให้เหตุผล ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาย่างหนึ่ง

4. ความยืดหยุ่น นักแก้ปัญหานั้นอาจต้องมีการยืดหยุ่นในความคิด ไม่ยึดติดในรูปแบบที่ตนเองคุ้นเคย แต่จะยอมรับรูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ เสมอ

5. ความรู้พื้นฐาน ผู้แก้ปัญหานั้นต้องมีพื้นฐานที่ดีพอและสามารถนำความรู้พื้นฐานมาใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสาระของปัญหา จึงจะทำให้แก้ปัญหาได้

6. ระดับสติปัญญา นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง มีความสามารถในการแก้ปัญหามากกว่านักเรียนที่มีระดับสติปัญญาดำ

7. วิธีสอนของครู กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นตัวนักเรียน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดอย่างอิสระ มีเหตุผล ย่อมจะส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหามากกว่า กิจกรรมการเรียนการสอนแบบที่ครูเป็นผู้บอกความรู้

จากองค์ประกอบของการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการแก้ปัญหามีความสำคัญต้องการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการแก้ปัญหา ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนให้เด็กอยู่ในสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย โดยผู้ครูจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เปิดโอกาสและ

กระตุ้นให้เด็กอยากเรียนรู้และผ่านการลงมือกระทำ และสนับสนุนให้เด็กได้คิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ แตกต่างจากเดิม มีความหลากหลายวิธีและมีคุณค่าเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

Parnes (1992: 189-194) กล่าวถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไว้สรุปได้ว่าเป็นการประยุกต์ใช้จินตนาการความคิดสร้างสรรค์เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนตามกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 6 ขั้นตอน คือ

1. ความสามารถในการกำหนดปัญหาจากสถานการณ์
2. การค้นหาความจริง (Fact finding) ความสามารถในการหาข้อมูลจากสถานการณ์หรือปัญหาที่กำหนดให้
3. การค้นหาปัญหา (Problem finding) ความสามารถในการระบุปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์
4. การค้นหาความคิด (Idea finding) เป็นความสามารถในการหาแนวคิดหรือ ขอบเขตของปัญหา เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา โดยการรวบรวมความคิดหรือตั้งเป็นสมมติฐาน
5. การค้นหาคำตอบ (Solution finding) เป็นความสามารถในการปฏิบัติตาม ทางเลือกของการแก้ปัญหาจากสมมติฐานเพื่อหาคำตอบ
6. การยอมรับสิ่งที่ค้นพบ (Acceptance finding) เป็นความสามารถในการตรวจสอบและประเมินกระบวนการคิดและคำตอบที่ได้ ตลอดจนสามารถนำผลผลิตที่ได้ไป สร้างเป็นความรู้ใหม่

กระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

นิพาดา เทวกุล (2552) ได้กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้นประกอบไปด้วยกระบวนการคิด 4 ขั้นตอน คือ

1. การค้นหาความหมายของปัญหา ขั้นตอนนี้จะมีความสำคัญมาก เพราะถ้าเรารู้ว่าอะไรคือ ปัญหาที่แท้จริง ก็สามารถหาหนทางในการแก้ได้ตรงมากขึ้น อีกทั้งทำให้เกิดความมั่นใจมองเห็นปัญหาได้ ทะลุปรุโปร่ง อันจะทำให้ได้คำตอบที่ชัดเจนและเป็นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วย
2. การเปิดใจกว้างเพื่อนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหา นักคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จะทำการคัดเลือกความคิดเห็นและข้อมูลต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมากก่อนที่จะพิสูจน์แยกแยะให้ได้ความคิดเห็นที่ดี ที่สุด ดังนั้น คนเราจึงต้องแสวงหาและเปิดประตูสู่ความคิดไม่ว่าจะเป็นจากการอ่าน การสังเกตและการทำงานร่วมกัน

3. การพิสูจน์แยกแยะให้ได้ความคิดเห็นที่ดีที่สุด การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้นมักต้องใช้วิธีแก้ปัญหาหรือหาคำตอบที่ดีกว่าหรือมากกว่าวิธีการแก้ปัญหาหรือคำตอบที่ได้มาครั้งแรกเพียงอย่างเดียว เพราะความคิดเห็นและข้อมูลที่สำคัญๆ นั้นมีอยู่อย่างมากมาย จึงจำเป็นที่จะต้องพยายามให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นที่ดีที่สุด โดยการแยกแยะและคัดเลือกรายออกมาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุด

4. การเปลี่ยนความคิดเห็นให้เป็นการกระทำ จุดมุ่งหมายสำคัญของการแก้ปัญหาก็คือการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นไปสู่การปฏิบัติจริง คนส่วนใหญ่มีความคิดสร้างสรรค์แต่ไม่เคยนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการคิดสร้างสรรค์นั้นไม่ได้จบลงแค่คิดในใจ การเปลี่ยนความคิดไปสู่การปฏิบัตินั้น ต้องเอาชนะอุปสรรคหลายอย่าง เช่นความไม่มั่นใจในตัวเอง ความขลาดกลัว และต้องมีความมุ่งมั่นเด็ดเดี่ยวในความเพียรไม่ว่าจะใช้เวลานานสักเท่าใด ก็จะไม่แปรเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ที่ได้เพาะตัวเป็น รูปร่างและติดตามจนกระทั่งเกิดความสมบูรณ์ในทางปฏิบัติ

แนวทางการพัฒนา การรู้จักปัญหา

แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยด้านการคิดสำหรับเด็กวัย 3-6 ปี ทั้งการเชื่อมโยง การคิดวิจารณ์ญาณ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับครูและผู้ดูแลเด็ก (Epstein, 2014 ; Whittaker, 2014, p. 84 ; Morrison, 2008 อ้างถึงใน ยศวีร์ สายฟ้า, 2557, หน้า 4) ดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถทางการคิดให้แก่เด็ก ให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดี ได้รับความรัก สนับสนุน และกำลังใจจากครู เด็กรู้สึกปลอดภัยผ่อนคลาย แต่มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมซึ่งมีผลดีต่อสมอง

2. อำนวยความสะดวกในการเล่นของเด็ก เพราะการเล่นนอกจากจะช่วยให้เด็กพัฒนาภาษาการคิด และความสามารถทางสังคมแล้ว ยังสนับสนุนการใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาของเด็กอีกด้วย เมื่อเด็กเล่น เด็กได้สำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างกระตือรือร้น ได้หยิบจับวัตถุสิ่งของและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับโลกที่แวดล้อมตน เรียนรู้ความคิดรวบยอดต่างๆ เช่น เหตุและผล (Cause and effect) ให้โอกาสเด็กเรียนรู้ที่จะวางแผน เปรียบเทียบ และพัฒนาการรับรู้ทางสังคมโดยการพิจารณามุมมองของผู้อื่น ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเล่นของเด็กโดยการจัดสื่อวัสดุ และโอกาสรวมทั้งแนะนำการแก้ปัญหา

3. ให้เด็กฝึกสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นการช่วยกระตุ้นความคิดของเด็ก และครูควรตั้งคำถามให้เด็กหัดคิด เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความสนใจใคร่รู้ ช่างซักถามอยู่แล้ว และขณะเดียวกันอาจย้อนถามความคิดเห็นของเด็ก นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้เด็กฝึกฝนการคิดผ่านสถานการณ์

ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันหรือสิ่งที่เด็กสนใจ เช่น นิทาน เกม การเล่น จะทำให้เด็กสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

4. ให้โอกาสเด็กได้คิดเอง ทดลองทำด้วยตนเอง ตัดสินใจเอง และมีโอกาสเล่นอย่างอิสระภายใต้ขอบเขตที่กำหนดให้อย่างชัดเจน ปลอดภัย และมีเหตุผล จะช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ครูต้องส่งเสริมให้กับเด็กวัยนี้

5. ช่วยเหลือเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแก้ปัญหาเองไม่ได้ โดยวิธีการที่ครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้ วิธีการนี้เรียกว่า scaffolding เป็นการแนะเด็ก เสนอคำตอบ หลายคำตอบ และกระตุ้นให้เด็กใช้แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม วิธีนี้ช่วยให้เด็กเข้าใจความแตกต่างระหว่างการคาดเดากับการรู้จริงและเด็กจะเห็นว่า การคาดเดานั้นต้องมีการทดสอบ ความสามารถที่จะสังเกตเห็นจนได้ข้อสรุปเป็นพื้นฐานการแก้ปัญหาที่ดี

จากตัวอย่างแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะชีวิตด้านการคิดของเด็กอายุ 3-6 ปี แสดงให้เห็นว่าเด็กวัยนี้สามารถพัฒนาทักษะชีวิตด้านการคิดได้ โดยครูและผู้ดูแลเด็กต้องจัดสภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ ให้เวลาเด็กได้สังเกต เล่นสำรวจ ทดลอง คิดแก้ปัญหา ทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะกับวัยความสนใจ จึงจะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะชีวิตด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ใบกิจกรรมที่ 1.1

กิจกรรม : ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักปัญหา

คำชี้แจง : ให้ครูผู้อบรมตอบคำถามต่อไปนี้ (30 นาที)

1. จงอธิบายความหมายของทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมาพอสังเขป

.....

.....

.....

2. จงบอกองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่สำคัญของเด็กปฐมวัย

.....

.....

.....

3. จงอธิบายความหมายของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยมาพอสังเขป

.....

.....

.....

4. จงบอกองค์ประกอบของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่สำคัญของเด็กปฐมวัย

.....

.....

.....

5. จงยกตัวอย่างแนวปฏิบัติในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ท่านคิดว่าเหมาะสมที่สุด มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

6. จงยกบอกวิธีในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยยกตัวอย่างสถานการณ์ปัญหา พร้อมอธิบายวิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ท่านยกตัวอย่าง ว่ามีปัญหอะไรบ้าง เขียนให้มากที่สุด

.....

.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 1.2

กิจกรรม : แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวัน

คำชี้แจง : ให้ครูผู้เข้าอบรมปฏิบัติฝึกในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการรู้จักปัญหา

หน่วย ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เรื่อง การรู้จักปัญหา
ระดับชั้นอนุบาลปีที่.....วัน/เดือน/ปี.....เวลา.....

ชื่อกิจกรรม กิจกรรมเสริมประสบการณ์

จุดประสงค์

.....
.....
.....

สาระที่ควรเรียนรู้

.....
.....
.....

ประสบการณ์สำคัญ

.....
.....
.....

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ขั้นนำ

.....
.....
.....

2. ขั้นตอนดำเนินการ

.....

.....

.....

.....

3. ขั้นสรุป

.....

.....

.....

.....

สื่อ/อุปกรณ์

.....

.....

.....

.....

การประเมินผล (วิธีการ/เครื่องมือ)

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (แนวทางการพัฒนา/การปรับปรุง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แผนการฝึกอบรมที่ 2

เรื่อง ทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

หน่วยที่ 2 เรื่อง การตัดสินใจ

เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

สาระสำคัญ

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา และ สถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและ ข้อมูลที่ถูกต้อง รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดการ เรียนรู้เรื่องทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการหาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้การทำงานกลุ่มเป็นหมู่คณะ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมรับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจของเด็กปฐมวัยได้
2. สามารถปฏิบัติเขียนแผนการจัดประสบการณ์ทักษะทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจของเด็กปฐมวัยได้
3. สามารถจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจของเด็กปฐมวัยได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายของการตัดสินใจ
2. ลักษณะการเรียนรู้ด้านการตัดสินใจของเด็กปฐมวัย
3. แนวทางการตัดสินใจ
4. แนวทางการคิดเพื่อการตัดสินใจ
5. กระบวนการคิดเพื่อการตัดสินใจ
7. แนวทางพัฒนา ด้านการตัดสินใจของเด็กปฐมวัย

กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยาย ให้ความรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจของเด็กปฐมวัย
2. ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันอภิปรายหัวข้อ “การตัดสินใจของเด็กปฐมวัย” และแลกเปลี่ยนความรู้กัน ลงมือปฏิบัติฝึกเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
3. สมาชิกอื่นๆ และวิทยากรร่วมกันอภิปรายสรุปและให้ข้อเสนอแนะ

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. เครื่องคอมพิวเตอร์
2. เครื่องฉายภาพ วีดีโอ โปรเจคเตอร์
3. เอกสารประกอบ

การประเมินผล

1. ทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ประเมินซักถามและแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ใบความรู้ที่ 2

ทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

หน่วยที่ 2 การตัดสินใจ

การตัดสินใจ

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา และ สถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและ ข้อมูลที่ถูกต้อง รับผิดชอบต่อปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ความหมายของการตัดสินใจ

ความหมายการตัดสินใจอ้างอิงจาก สมใจ พุทรา พิทักษ์ผล และบุญทิพย์ สิริรังศรี (2559) ดังนี้ เบนฮาร์ดและเวลช์ (Bernhard & Walsh, 1995) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่ เกี่ยวข้องกับการเลือก โดยการประเมินและเลือกสิ่งที่ประเมินว่าเหมาะสม

จอห์นและเบค (John & Beck, 1996) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการของ การ แยกแยะผลผลิต ตามความรู้ความสามารถและสถานการณ์ที่หลากหลายเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด และพึงพอใจที่สุด ในขณะนั้น

ฮูเบอร์ (Huber, 1996) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกที่จะ ปฏิบัติในสิ่งต่างๆ จากหลายๆ ทางเลือก ซึ่งส่งผลต่อการแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ลัสซีเออร์ (Lrssiier, 2006) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกสิ่งที่ต้องการ ปฏิบัติซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหา

จากที่กล่าวความหมายการตัดสินใจข้างต้นสรุปว่า การตัดสินใจ หมายถึง การเลือก ทางเลือกจากหลายทางเลือกโดยผ่าน กระบวนการตัดสินใจ ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เพื่อให้บรรลุ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ลักษณะของเด็กวัย 3-6 ปี ที่มีทักษะชีวิตด้านคิดในการตัดสินใจ

ทักษะชีวิตด้านคิดในการตัดสินใจ เด็กที่มีทักษะชีวิตจะมีลักษณะ ดังนี้

1.1 การคิดเชื่อมโยง เด็กจะสามารถบอกเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ได้ เช่น ทำไมต้อง ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร และบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ได้ เช่น ถ้าเดินตากฝนจะไม่ สบาย บอกลำดับเหตุการณ์ได้

1.2 การคิดวิจารณ์ญาณ เด็กจะสามารถคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ สามารถจัดกลุ่มประเภทของสิ่งต่างๆ จากคุณลักษณะ เช่น ขนาด รูปร่าง สี จำนวน การใช้งาน สามารถวางแผนในการทำงานง่ายๆ ได้ สามารถคิดและตัดสินใจว่าจะไรควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ แต่ยังไม่วิเคราะห์อย่างถ่วงถือนัก การคิดหาเหตุผลของเด็กยังขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนรับรู้หรือสัมผัสจากภายนอก เช่น เด็กที่ช่วยแม่ล้างจานแล้วทำงานแตก 3 ใบ มีความผิดมากกว่าเด็กที่เล่นชนจนชนจานแตก 1 ใบ

1.3 การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เด็กจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง โดยทำความเข้าใจปัญหา คิดหาเหตุผลและแสวงหาทางเลือกที่แตกต่างจากของเดิม สามารถแก้ปัญหาโดยใช้อุปกรณ์ช่วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นความสามารถในการตัดสินใจ คือ กระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาปัญหา แนวทางเลือก และวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด โดยอาศัยความมีเหตุผล ความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตที่บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝนเราควรรู้จักตัดสินใจอย่างเป็นขั้นตอนอยู่บนฐานข้อมูลที่เป็นจริงและชัดเจน จึงจะช่วยให้การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ประเภทของการตัดสินใจ

รูปแบบการตัดสินใจทั่ว ๆ ไป แบ่งเป็นประเภทได้กว้าง ๆ ดังนี้

1. การตัดสินใจที่รู้ผลแน่นอน คาดคะเนผลได้แน่นอน
2. การตัดสินใจที่พอจะรู้ผลความเสี่ยงอยู่บ้าง คาดคะเนผลได้เพียงร้อยละ 50
3. การตัดสินใจที่มีความเสี่ยงสูง ไม่สามารถคาดคะเนผลได้เลยว่าจะออกมาอย่างไร

วิธีการตัดสินใจ นอกจากแบ่งประเภทแล้ว สิ่งที่มีมนุษย์กระทำเป็นประจำทุกวัน ยังสามารถจัดเป็นกลยุทธ์ต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกัน ประโยชน์และประสิทธิภาพของการใช้มีความเหมาะสมแตกต่างกัน

แนวทางการคิดเพื่อการตัดสินใจ

1. รู้ถึงเรื่องหรือสิ่งที่ต้องตัดสินใจ
2. คิดถึงทางเลือกที่มีอยู่เป็นข้อ ๆ ให้มากที่สุด พร้อมรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องแต่ละ

ทางเลือก

3. พิจารณาผลดีผลเสียของทางเลือกแต่ละด้านให้ครบ หากเป็นผลเสียให้วิเคราะห์หาค่าว่าจะเกิดความเสียหายเรื่องใดตามมาบ้าง เราจะรับมือหรือจัดการต่อความเสี่ยงนั้น ๆ ได้หรือไม่ หรือจะลดความเสี่ยงนี้ได้อย่างไร

4. จัดลำดับทางเลือกที่ตนเองต้องการและคิดว่าเหมาะสมกับตนเองที่สุด

5. ตัดสินใจเลือก

6. รับผิดชอบกับสิ่งที่ตนเองเลือก

การตัดสินใจ เป็นกระบวนการซึ่งแยกเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดหรือระบุปัญหาซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล สถานการณ์ที่ขัดแย้งจะช่วยให้บุคคลเกิดความคิด และมีจินตนาการเพื่อจะเกิดแนวทางต่างๆ

2. ค้นหารวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อการตัดสินใจ

3. หาหนทางเลือกที่มีอยู่ว่ามีกี่หนทาง

4. หาข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละทางเลือก

5. ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากความรู้ เจตคติ และค่านิยมจาก ประสบการณ์ที่มีอยู่

6. ประเมินผลจากการตัดสินใจ ว่าตัดสินใจถูกหรือผิด เกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร
ขั้นตอนนี้ถือว่าสำคัญที่สุดการตัดสินใจที่ดีจะช่วยให้การป้องกัน ลดความขัดแย้งและแก้ปัญหาได้

แนวทางการพัฒนา การตัดสินใจแก้ปัญหา

แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัยด้านการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับครูและผู้ดูแล เด็ก (Epstein, 2014 ; Whittaker, 2014, p. 84 ; Morrison, 2008 อ้างถึงใน ยศวีร์ สายฟ้า, 2557, หน้า 4) ดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถทางการคิด ให้แก่เด็ก ให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดี ได้รับความรัก สนับสนุน และกำลังใจจากครู เด็กรู้สึกปลอดภัย ผ่อนคลาย แต่มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมซึ่งมีผลดีต่อสมอง

2. อำนวยความสะดวกในการเล่นของเด็ก เพราะการเล่นนอกจากจะช่วยให้เด็กพัฒนา ภาษาคณิต และความสามารถทางสังคมแล้ว ยังสนับสนุนการใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาของเด็ก อีกด้วย เมื่อเด็กเล่น เด็กได้สำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างกระตือรือร้น ได้หยิบจับวัตถุสิ่งของและ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับโลกที่แวดล้อมตน เรียนรู้ความคิดรวบยอดต่าง ๆ เช่น เหตุและผล (Cause and effect) ให้โอกาสเด็กเรียนรู้ที่จะวางแผน เปรียบเทียบ และพัฒนาการรับรู้ ทางสังคมโดยการพิจารณามุมมองของผู้อื่น ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเล่น ของเด็กโดยการจัดสื่อวัสดุ และโอกาสรวมทั้งแนะนำการแก้ปัญหา

3. ให้เด็กฝึกสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นการช่วยกระตุ้นความคิดของเด็ก และครูควร ตั้งคำถามให้เด็กหัดคิด เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความสนใจใคร่รู้ ช่างซักถามอยู่แล้ว และขณะเดียวกัน

อาจย้อนถามความคิดเห็นของเด็ก นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้เด็กฝึกฝนการคิดผ่านสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันหรือสิ่ง que เด็กสนใจ เช่น นิทาน เกม การเล่น จะทำให้เด็กสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

4. ให้โอกาสเด็กได้คิดเอง ทดลองทำด้วยตนเอง ตัดสินใจเอง และมีโอกาสเล่นอย่างอิสระภายใต้ขอบเขตที่กำหนดให้ อย่างชัดเจน ปลอดภัย และมีเหตุผล จะช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ครูต้องส่งเสริมให้กับเด็กวัยนี้

5. ช่วยเหลือเด็กอย่างเหมาะสมเมื่อเด็กแก้ปัญหาเองไม่ได้ โดยวิธีการที่ครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้ วิธีการนี้เรียกว่า scaffolding เป็นการแนะเด็ก เสนอคำตอบ หลายคำตอบ และกระตุ้นให้เด็กใช้แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม วิธีนี้ช่วยให้เด็กเข้าใจความแตกต่างระหว่างการคาดเดากับการรู้จริงและเด็กจะเห็นว่า การคาดเดานั้นต้องมีการทดสอบ ความสามารถที่จะสังเกตเห็นจนได้ข้อสรุปเป็นพื้นฐานการแก้ปัญหาที่ดี

จากตัวอย่างแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะชีวิตด้านการคิดในการตัดสินใจของเด็กอายุ 3-6 ปี แสดงให้เห็นว่าเด็กวัยนี้สามารถพัฒนาทักษะชีวิตด้านการคิดในการตัดสินใจได้ โดยครูและผู้ดูแลเด็กต้องจัดสภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ ให้เวลาเด็กได้สังเกต เล่นสำรวจ ทดลอง คิดแก้ปัญหา ทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัยความสนใจ จึงจะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะชีวิตด้านการคิดในการตัดสินใจ

ใบกิจกรรมที่ 2.1

กิจกรรม : ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจ

คำชี้แจง : ให้ครูผู้อบรมตอบคำถามต่อไปนี้ (30 นาที)

1. จงอธิบายความหมายของการตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มาพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

2. ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจ ท่านสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กปฐมวัยอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. จงอธิบายลักษณะของเด็กวัย 3-6 ปี ที่มีทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจ มีลักษณะ ใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

4. ให้บอกกระบวนการในเสริมสร้างทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจในการตัดสินใจ ว่าแยกเป็นกี่ขั้นตอน

.....

.....

.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 2.2

กิจกรรม : แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวัน

คำชี้แจง : ให้ครูผู้เข้าอบรมปฏิบัติฝึกในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการตัดสินใจ

หน่วย ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เรื่อง การตัดสินใจ
ระดับชั้นอนุบาลปีที่.....วัน/เดือน/ปี.....เวลา.....

ชื่อกิจกรรม กิจกรรมเสริมประสบการณ์

จุดประสงค์

.....
.....
.....

สาระที่ควรเรียนรู้

.....
.....
.....

ประสบการณ์สำคัญ

.....
.....
.....

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ช้่นนำ

.....
.....
.....

2. ขั้นตอนดำเนินการ

.....

.....

.....

.....

3. ขั้นสรุป

.....

.....

.....

.....

สื่อ/อุปกรณ์

.....

.....

.....

.....

การประเมินผล (วิธีการ/เครื่องมือ)

.....

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (แนวทางการพัฒนา/การปรับปรุง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แผนการฝึกอบรมที่ 3

เรื่อง ทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

หน่วยที่ 3 เรื่อง การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

สาระสำคัญ

ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้เรื่องพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ การควบคุมอารมณ์ของตนเองของเด็กปฐมวัย รวมถึงการตระหนักรู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์รุนแรง เช่น ความโกรธ และความเศร้าโศก เพื่อให้ไม่ส่งผลทางลบ และการวางแผน ร่วมมือกันในการปฏิบัติเขียนแผนการจัดการประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองระหว่างกลุ่ม หรือหน่วยงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ การทำงานกลุ่มเป็นหมู่คณะ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมรับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองของเด็กปฐมวัยได้
2. สามารถปฏิบัติเขียนแผนการจัดการประสบการณ์ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองของเด็กปฐมวัยได้
3. สามารถจัดประสบการณ์ที่เน้นทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองของเด็กปฐมวัยได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง
2. ลักษณะการเรียนรู้ทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
3. เทคนิคการควบคุมอารมณ์ของตนเอง และควบคุมอารมณ์ของตนเอง
4. แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยาย ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการกับอารมณ์ของตนเองของเด็กปฐมวัย
2. ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันอภิปรายหัวข้อ “การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง” และแลกเปลี่ยนความรู้กัน ลงมือปฏิบัติฝึกเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
3. สมาชิกอื่นๆ และวิทยากรร่วมกันอภิปรายสรุปและให้ข้อเสนอแนะ

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. เครื่องคอมพิวเตอร์
2. เครื่องฉายภาพ วีดีโอ โปรเจคเตอร์
3. เอกสารประกอบ

การประเมินผล

1. ทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ประเมินซักถามและแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ใบความรู้ที่ 3

ทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

หน่วยที่ 3 เรื่อง การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

การจัดการกับอารมณ์ หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี และเป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน เลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ลักษณะการเรียนรู้ทางอารมณ์ของเด็กสู่การจัดการอารมณ์ของตนเอง

ลักษณะการเรียนรู้ทางอารมณ์ของเด็กวัย 3-6 ปี เป็นช่วงพัฒนาการที่สำคัญที่เด็กเริ่มแสดงความรู้สึกได้โดยตรงสามารถสังเกตได้จากการที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น เนื่องจากเริ่มฟังเข้าใจ พูดได้ เดินได้ วิ่งได้ และสามารถทำอะไรด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ทางอารมณ์ของเด็กในระยะนี้จะค่อนข้างยึดอารมณ์ของตนเองเป็นศูนย์กลาง ฉะนั้นเด็กในวัยนี้ควรได้รับการเอาใจใส่เป็นสำคัญที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยจากคู่มือสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะการเรียนรู้ทางอารมณ์ ว่าเป็นความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ รวมไปถึงสามารถจัดการความเครียด ควบคุมและจงใจตนเอง ตลอดจนสามารถตั้งเป้าหมายและลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งการควบคุมอารมณ์ของตนเองนั้น สามารถควบคุมอารมณ์ไม่พอใจเมื่อทำกิจกรรมที่ยาก ไม่แสดงอารมณ์ไม่พอใจจนเกินกว่าเหตุ และสงบอารมณ์ได้ดีเมื่อได้รับคำแนะนำ

ลักษณะของเด็กวัย 3 - 6 ปี ที่มีทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

ทักษะชีวิตด้านอารมณ์ เด็กที่มีทักษะชีวิตจะมีลักษณะ ดังนี้

1.1 การตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง เด็กจะเข้าใจว่าตนเองคิดอะไร รู้สึกอย่างไร รู้ว่าตนชอบหรือไม่ชอบสิ่งใด สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้ทั้งทางบวกและทางลบ บอกได้ว่าตนเองมีความสามารถในเรื่องใด สามารถเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเองและรู้จักควบคุมตนเองว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ

1.2 การตระหนักรู้เกี่ยวกับผู้อื่น เด็กจะสามารถรับรู้ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจว่าผู้อื่นต้องการหรือคาดหวังอะไร และยอมรับว่าตนเองและผู้อื่นมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านร่างกาย ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม

1.3 การมองเห็นตนเองและผู้อื่นในแง่บวก เด็กจะคิดถึงตนเองและผู้อื่นในแง่ดี อาสาทำกิจกรรมเพื่อแสดงความสามารถของตน พูดยังตนเองด้วยความภูมิใจ มีความรู้สึกยินดีและแสดงความชื่นชมในความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น

1.4 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เด็กจะแสดงกิริยา ท่าทางหรือคำพูดที่แสดงว่าเข้าใจ อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นและแสดงความเห็นใจผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม เช่น เมื่อเห็นเด็ก ร้องไห้จะเข้าไปกอดลูบหลัง พูดยลอบใจ พุดให้กำลังใจ

1.5 การรู้ทันอารมณ์และควบคุมอารมณ์ของตนเอง เด็กจะรู้ว่าตนเองรู้สึกอย่างไร มีอารมณ์ความรู้สึกอย่างไรและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ เช่น ไม่แสดงอาการหงุดหงิดเกินไปเมื่อต้องทำกิจกรรมที่ยาก รู้ตัวว่าโกรธแต่ไม่ทำร้ายผู้อื่น รู้ตัวว่าไม่พอใจแต่ไม่ขว้างปาสิ่งของ สามารถจัดการกับความเครียดของตนเองได้ เช่น ฮัมเพลงเมื่อรู้สึกกังวล สามารถอดทนรอสิ่งต่างๆ ได้ เป็นต้น

เทคนิคการควบคุมอารมณ์ของตนเอง

Kazdin (1980, p. 251) ได้กล่าวถึงเทคนิคการควบคุมตนเองที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรม ได้ดังนี้

1. การควบคุมสิ่งเร้า
2. การสังเกตพฤติกรรมตนเอง
3. การเสริมแรงและการลงโทษพฤติกรรมตนเอง
4. การฝึกพฤติกรรมอื่นที่ขัดแย้งหรือตรงกันข้ามกับพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

การควบคุมอารมณ์ของตนเอง

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2544, หน้า 74) ได้กล่าวถึงการควบคุมอารมณ์ของตนเองที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรม ได้ดังนี้

1. ฝึกให้รู้จักการระงับอารมณ์ที่รุนแรง โดยยึดหลักการความอดทน พยายามแสดงอารมณ์ที่รุนแรง โดยยึดหลักความอดทนพยายามแสดงอารมณ์ที่เหมาะสม ตามกาลเทศะ
2. พยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะก่อให้เกิดความตึงเครียดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. เมื่อมีเรื่องที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ หรือไม่พอใจ ระบายอารมณ์ออกโดยการเล่าให้ผู้ที่ไว้ใจฟัง ซึ่งจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดลงได้

4. สร้างอารมณ์ที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้น และตั้งใจสร้างอารมณ์ดีให้มีตลอดไป เช่น ใช้เวลาว่างทำงานอดิเรก และทำกิจกรรมอื่นๆ ที่ชอบ

แนวทางการพัฒนา การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

การจัดการกับอารมณ์เป็นการรู้จักอารมณ์ตนเองและผู้อื่นสำหรับเด็กปฐมวัย ถือเป็น เรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาด้านอารมณ์-จิตใจ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ซึ่งมีแนวทางในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านการจัดการกับอารมณ์ ดังนี้

1. จัดประสบการณ์การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์-จิตใจ ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนนั้น เน้นให้เด็กเรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัดของตนเองให้เด็กรับและภูมิใจตนเอง สามารถสร้างความดีงามในชีวิตได้ต่อไป หรือรู้คุณค่าของชีวิต ให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข รู้สึกปลอดภัย มีสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม สนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ให้เด็กได้ฝึกฝนและส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง สามารถแสดงอารมณ์ ความรู้สึกต่อผู้อื่นได้เหมาะสมตามวัย และพัฒนาอารมณ์ในส่วนดี คือ สร้างความมั่นคง เชื่อมมั่น ภาคภูมิใจในตนเองได้ มีความสุขและเห็นคุณค่าของชีวิต การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะประสบความสำเร็จได้ ต่อเมื่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูรอบทบาทลงเป็นเพียงผู้อำนวยการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ หนังสือ ข้อมูล เพื่อให้เด็กได้ใช้ความสามารถในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพผ่านการเล่น ผลจากการวิจัย พบว่า ผู้ใหญ่ที่มีวิธีปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างที่เด็กเล่นที่ทำให้เด็กไม่พัฒนาคือ ผู้ใหญ่ที่ปล่อยให้เด็กเล่นตามยถากรรม บางคนใช้เวลาที่เด็กเล่นอิสระ ทำงานอื่นๆ ของตนเอง ผู้ใหญ่ที่ปกป้องเด็กมากเกินไป คือมีความระแวงระวังกับการกระทำของเด็ก และยังเป็นคนที่คอยขังยึดความคิดของตนเองว่าเด็กควรจะมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามสิ่งที่คิด และพยายามให้เด็กคิดและทำตามขั้นตอนที่ตนคิดว่าเหมาะสมที่สุด จึงทำให้ผู้ใหญ่มักจะเข้ามาบีบบทบาทต่อความคิดของเด็กกว่าควรจะทำอย่างไร เล่นแบบโน คำว่า ไม่, อย่า, คุณแม่สิ จะปรากฏในระหว่างการสนทนาหรือการสอนเด็กเป็นประจำ โอกาสที่เด็กจะได้เล่นตามธรรมชาติ ได้ปฏิบัติจริงตามวิสัยของเด็กค่อยๆ ลดลง (อัญญมณี บุญเชื้อ, 2551, หน้า 102)

2. จัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุข จากการทำอารมณ์ส่งผลต่อการเรียนรู้พัฒนาการทุกด้านของเด็ก ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูกับเด็กต้องเป็นไปในเชิงบวกผู้ใหญ่ควรมีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความรักและความเมตตาต่อเด็กอย่างจริงใจ หมั่นให้

กำลังใจและข้อมูลย้อนกลับทันที ได้แก่ แสดงความชื่นชมบอกว่ามีสิ่งดี/เป็นประโยชน์/น่าสนใจอะไรบ้าง หรือเสนอแนะ บอกว่าควรปรับปรุงอะไรบ้าง เพื่อให้เด็กได้ชื่นชมงานของตนเองและคิดวางแผนปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง พร้อมทั้งใช้คำพูดเชิงบวกและส่งเสริมความคิดเชิงบวกเพื่อนำเด็กไปสู่การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2559, หน้า 53) นอกจากนี้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความสุขควรให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมตามความถนัดหรือความสนใจของเด็กที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการลักษณะของกิจกรรมมีทั้งในร่มและกลางแจ้ง กิจกรรมมีความสนุกสนาน ไม่ตึงเครียด ไม่ทำให้เด็กรู้สึกอึดอัดใจ ให้อิสระกับเด็กในการคิดสร้างสรรค์ สร้างผลงานหรือปรับเปลี่ยนวิธีการเล่นที่แปลกใหม่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่น และปลอดภัย โดยมีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู ดูแลอย่างใกล้ชิด

3. จัดประสบการณ์ที่บ้าน สถานศึกษา ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วม พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรได้รับความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการอบรมดูแลจัดประสบการณ์และจัดสภาพแวดล้อมทั้งกายภาพและจิตภาพเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์-จิตใจอย่างเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ โดยสามารถเข้าถึงความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ นิติสาร โปสเตอร์ แผ่นพับ รายการวิทยุโทรทัศน์ Website สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมให้การศึกษาแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในรูปแบบการประชุมกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก กิจกรรมสัมพันธ์บ้านกับสถานศึกษา แผ่นพับและจัดกิจกรรมแนะแนวความรู้เพื่อพัฒนาเด็กวัยด้านอารมณ์-จิตใจแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งเสริมให้ผู้ปกครองร่วมสังเกตและประเมินพัฒนาการเด็กด้านอารมณ์-จิตใจ ผู้ปกครอง ชุมชน ละครสังคมมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิ เฝ้าระวังและร่วมพัฒนาเด็กโดยวิธีเผยแพร่ความรู้และทักษะในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก กระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและผูกพัน เด็กที่รู้สึกปลอดภัยและมีความมั่นคงจะเริ่มรู้จักควบคุมตนเองและความผูกพันที่เกิดขึ้นกับคนที่มีความสำคัญกับเด็กจะช่วยให้เด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น จัดการความเครียดได้ มีสุขภาพจิตที่ดี (พัชรี ผลโยธิน, 2549, หน้า 11-19; อัญชลี ไสยวรรณ, 2552)

สรุปได้ว่า แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง มีแนวทางจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมบ้าน สถานศึกษา ชุมชน และสังคม

ใบกิจกรรมที่ 3.1

กิจกรรม : ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

คำชี้แจง : ให้ครูผู้อบรมตอบคำถามต่อไปนี้ (30 นาที)

1. จงอธิบายลักษณะการเรียนรู้ทางอารมณ์ที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง มาพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. จงอธิบายแนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ให้กับเด็กปฐมวัย มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. เมื่อผู้ปกครองมาปรึกษาท่านเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการจัดการกับอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ท่านจะให้แนวทางการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 2.2

กิจกรรม : แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวัน

คำชี้แจง : ให้ครูผู้เข้าอบรมปฏิบัติฝึกในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้อง
กับหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทักษะชีวิตในด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

หน่วย ทักษะชีวิตในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เรื่อง การจัดการกับอารมณ์
ระดับชั้นอนุบาลปีที่.....วัน/เดือน/ปี.....เวลา.....

ชื่อกิจกรรม กิจกรรมเสริมประสบการณ์

จุดประสงค์

.....
.....
.....

ประสบการณ์สำคัญ

.....
.....
.....

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ขั้นนำ

.....
.....
.....

2. ขั้นดำเนินการ

.....
.....
.....

2. ขั้นตอนดำเนินการ

.....

.....

.....

3. ขั้นสรุป

.....

.....

.....

สื่อ/อุปกรณ์

.....

.....

.....

การประเมินผล (วิธีการ/เครื่องมือ)

.....

.....

.....

บันทึกผลหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (แนวทางการพัฒนา/การปรับปรุง)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....